

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Бєляєва Олена Павлівна

УДК 351.37.07

ДИСЕРТАЦІЯ

**Механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою
передвищою освітою**

25.00.02 – механізми державного управління

Галузь науки - Державне управління

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.П.Бєляєва

Науковий керівник: ЛУЦЕНКО Світлана Миколаївна кандидат наук з
державного управління, доцент

Харків 2021

АНОТАЦІЯ

Беляєва О.П. Механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2021.

У дисертації обґрунтовано теоретико-методологічні засади державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою. Уточнено механізми, принципи та моделі державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, запропоновано створення комплексу нових механізмів взаємодії держави і громади під час управління фаховою передвищою освітою, зокрема підвищення рівня інформування представників місцевої влади та громади, щодо сумісної співпраці та спільного управління закладом фахової передвищої освіти, впровадження системи законодавства в сфері освіти задля покращення якості освіти та формування нового покоління конкурентноспроможних випускників на ринку праці.

Аналіз організаційного механізму державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти дозволив визначити методологічні та наукові засади функціонування організаційно-економічного, інформаційного та правового механізмів публічного управління фаховою передвищою освітою з використанням нових освітніх технологій та засобів менеджменту освіти. Обґрунтовано, що механізми публічного управління відрізняються роллю держави як суб'єкта впливу на об'єкт державного управління – заклад фахової передвищої освіти незалежно від форми власності. Установлено, що комплексний організаційний механізм державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою перебуває в постійному розвитку.

Дослідження зарубіжного досвіду публічного управління освітою дозволило з'ясувати, що сучасні вчені присвячують свої роботи не тільки виявленню ролі взаємодії держави і громади в управлінні вищою освітою, а й інституційному

оформленню державної підтримки закладів фахової передвищої освіти, а також механізмам їх реалізації.

Здійснено модернізацію механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні на основі формування класифікації локальних нормативно-правових актів. Аргументовано, що модернізація механізмів державно-громадського взаємодії в управлінні освітою здійснюється на основі формування класифікації локальних нормативно-правових актів із виділенням їх основної, процесуальної й організаційної категорій. Це необхідно з метою конкретизації загальних норм щодо практики трудових відносин у закладах фахової передвищої освіти з урахуванням матеріального, організаційно-процесуального й мотиваційного аспектів.

Методологічну базу дисертації склали такі загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: метод синергетики (для осмислення особливостей формування конструктивної співпраці органів державного управління та системи державно-громадського управління щодо ефективності діяльності закладу фахової передвищої освіти); вибірки, аналізу й узагальнення (під час розгляду закордонного та вітчизняного досвіду державного та громадського управління закладом освіти, у тому числі закладом фахової передвищої освіти); абстрагування та дедуктивний метод (для обґрунтування положень законодавства України та вдосконалення вітчизняної законодавчої бази у сфері освіти, а також конкретизації в ньому складових засад розвитку закладу освіти).

Запропоновано удосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою. У цьому контексті подано науково обґрунтовану компонентну структуру формування механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти.

Інформаційну базу дослідження склали чинне вітчизняне та зарубіжне законодавство у сфері публічного управління вищою освітою, наукові розробки та напрацювання дослідників у вищезазначеній сфері та періодична література. При цьому в дисертації використані статистичні й інформаційні матеріали Міністерства освіти і науки України, Державної служби статистики України тощо.

Ключові слова: *публічне управління, механізми державного управління, державне управління, механізми державно-громадської взаємодії в управлінні, фахова передвища освіта, управління освітнім процесом, механізм управління дистанційним навчанням.*

ANNOTATION.

Belyaeva O.P. Mechanisms of state-public interaction in the management of professional pre-higher education. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences in public administration, specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration – National University of Civil Protection of Ukraine – Kharkov, 2021.

The dissertation substantiates the theoretical and methodological principles of state-social interaction in the management of institutions of professional education. Specifield mechanisms, principles and models of state and public interaction during professional management of pre-higher education, in particular raising the level of information representatives of local authorities and thugs. On joint cooperation and joint management in the institution of professional non-secondary education, establishment education legislation to improve the quality of education and forming a new generation of competitive graduates at labor market.

Analysis of the organizational mechanism of state-public cooperation in the management of institutions of professional pre-higher education to determine methodological and scientific principles of organizational and economic functioning, information and legal mechanisms of public professional management pre-higher education with the use of new educational technologies and tools education management. It is substantiated that the mechanisms of public administration differ in the role of the state as a subject of state management institution of professional excellence of education, regardless of form property. It is established that the complex organizational mechanism of the state social interaction in the management of professional pre-higher education is in constant development.

Research of foreign experience of public education management allowed us to find out that modern scientists dedicate their work not only identifying the role of interaction

between the state and the community in the management of pre-higher education, and institutional design of state support of professional institutions pre-higher education, as well as mechanisms for their implementation.

Modernisation of state-public interaction in management on the basis of formation of classification of local regulations is carried out. It is argued that the modernization of mechanism of state and public interaction in the management of education is carried out on the basis of the formation of the classification of local regulations with the allocation of their main, procedural and organizational categories. This is necessary in order to specify the general rules for practice of labor relations in institutions of professional pre-higher education, taking into account the material, organizational, procedural and motivational aspects.

The methodological basis of the dissertation was composed of such general scientific and special methods of knowledge: the method of synergy (to understand the peculiarities of the formation of constructive cooperation between public administration bodies and the system of state-public administration in the effectiveness of the institution of professional early education); sampling, analysis and generalization (when considering foreign and domestic experience of state and public management of an educational institution, including the institution of professional advanced education); abstraction and deductive method (to substantiate the provisions of Ukrainian legislation and improve the domestic legislative framework in the field of education, as well as to specify in it the constituent foundations of the development of an educational institution).

Improvement of mechanisms of state-social interaction in management of professional pre-higher education is proposed. In this context, a scientifically based component structure of the formation of mechanisms of state-public interaction in the management of the institution of vocational early education is presented.

The information base of the study was compiled by the current domestic and foreign legislation in the field of public administration and education, scientific developments and developments of researchers in this field and periodic literature. At the same time, the dissertation uses statistical and information materials from the Ministry of Education and Science of Ukraine, the State Statistics Service of Ukraine, etc.

Keywords: public administration, mechanisms of public administration, state administration, mechanisms of state-public interaction in management, content analysis of state-public interaction, professional pre-higher education, management of educational process, mechanism of management of distance learning.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях з державного управління:

1. Беляєва О.П. Удосконалення сучасних механізмів управління фаховою передвищою освітою через підготовку менеджерів освіти. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління : зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України*. Харків, 2018. Вип. 1 (8). С. 427– 436. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12457/1/Belayst.pdf>
2. Беляєва О.П. Управління закладом освіти на засадах державно-громадського партнерства: закордонний та український досвід *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління : зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України*. Харків, 2019. Вип. 2 (11). С. 470–481. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12456/1/Belay1.pdf>
3. Беляєва О.П. Сучасні підходи до розвитку моделі державно-громадського управління освітою *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Зб.наук.пр.* Харків, 2020. Вип.1 (12). С. 572–580.
4. Беляєва О.П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти *Державне будівництво: електронне наукове видання ХарРі НАДУ*, 2020. Вип.1. URL: <http://db.journal.kharkiv.ua/index.php/db/article/view/85/80>
5. Беляєва О.П. Нормативно-правове забезпечення державно-громадського управління фаховою передвищою освітою. *Право та державне управління: збірник наукових праць [за ред. О. В. Покатаєвої]*. Запоріжжя КПУ, 2020. № 4. С. 178– 184. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/27.pdf
6. Беляєва О.П. Система інформаційно-організаційних механізмів управління

фаховою передвищою освітою. *Публічне управління і адміністрування в Україні: науковий журнал* [за ред. С. Римантас.]. Одеса, 2020. № 20. С. 17– 20. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/20-2020/5.pdf>

Публікації в закордонних наукових виданнях за фахом:

7. Беляєва О. П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти. / State-public department of activity of institutions of professional education. *Innovative and information technologies in educational processes: Monograph 38*. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2020 - P. 365 p.p. 26– 32. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/60079adc171c4a4828421ab4cb3b1a5a.pdf>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Беляєва О.П. Особливості становлення вчителя суспільних дисциплін. *Актуальні проблеми сучасної науки: збірник наукових праць магістрантів*. Суми, 2007. С.17 - 21.

9. Беляева Е.П., Луценко С.Н. Педагогика мира в опыте гражданского образования молодежи Сумской области. *Институты гражданского общества в модернизации социокультурного и образовательного пространства России: материалы Девятой межрегиональной научно-практической конференции*. Курск, 2012. С. 71-74

Особистий внесок автора: розроблено модель педагогіки миру при формуванні громадянської свідомості молоді.

10. Беляєва О.П. Особливості системи професійного розвитку викладачів вищої школи у США. *Магістратура: стан, проблеми, перспективи розвитку: Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції, 14-15 листопада 2012 р. Суми, 2012. С. 62-67.*

11. Беляєва О.П. Особливості виховання підростаючого покоління в сучасному світі. *Кадетська освіта і виховання – ефективна система підготовки молоді до державної служби з дитинства на кращих військово – патріотичних традиціях: матеріали I Міжнародної науково – практичної конференції, 14-16 березня 2013р. Суми, 2013. С. 38-44.*

12. Беляєва О.П. Цебро Я.І. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія підвищення кваліфікації менеджерів освіти. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, Суми, 6-7 квітня 2016, Суми, 2016. С.11 - 14.

Особистий внесок автора: визначено стратегічні напрями вдосконалення організаційно-правового механізму підвищення кваліфікації керівників закладів освіти.

13. Беляєва О.П. Компетентності керівника навчального закладу як інструмент його професійного зростання. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 8 грудня 2016р., Суми, 2016. С. 175 – 179.

14. Беляєва О.П. Використання передового зарубіжного досвіду в освіті як педагогіка партнерства між країнами. *Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні практики*: матеріали III Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. м.Суми, 6-7 квітня 2019р. Суми, 2019. С. 11-14.

15. Беляєва О.П. Хай стелиться вам доля рушниками. *Сумщина від давнини до сьогодення: проблеми ідентичності, ментальності, самосвідомості*: матеріали обласного круглого столу. м.Суми, 30 січня 2019 р. Суми, 2019. С.22-24.

16. Беляєва О.П. Механізм взаємодії держави та закладів вищої освіти різних форм власності в історичній ретроспективі *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: збірник наукових праць. Суми, 2019. URL: https://drive.google.com/file/d/1Y4xPjoXNwszhX6UerMWzL_GkNvu5SCAW/view

17. Беляєва О.П. Використання маркетингу інновацій в освіті *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м.Суми, 28 травня 2020р. Суми, 2020. С.102-106.

18. Беляєва О.П. Перспективи маркетингу інновацій в системі освіти *XLV International Scientific and Practical Conference Spring Scientific meeting - 2020*: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. м.Суми, 22 травня 2020р. Суми, 2020 С. 62-

66. URL: http://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/1%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%A1%D1%83%D0%BC%D0%B8.pdf

19. Бєляєва О.П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти. *Innovation in science modern challenges*: збірник матеріалів III Міжнародної інтернет-конференції м. Мюнхен Німеччина, 25-26 травня 2020 р., С.261-266. URL: http://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0_26.05.pdf

20. Бєляєва О.П. Державно-громадське управління освітнім закладом. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ, 26-27 червня 2020р. Київ, 2020. С.80-88.

ЗМІСТ

ВСТУП	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ	22
1.1. Державно-громадська взаємодія в управлінні фаховою передвищою освітою: аналіз ключових категорій	22
1.2. Нормативно-правове забезпечення в управлінні фаховою передвищою освітою	41
1.3. Особливості реалізації теоретичних засад державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою	58
Висновки до розділу 1	69
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ НА ОСНОВІ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ	73
2.1. Європейський досвід педагогічного інноваційного маркетингу на ринку освітніх послуг	73
2.2. Особливості азійської системи управління освітою: новації, проблеми та перспективи	95
2.3. Застосування закордонного досвіду управління фаховою передвищою освітою в Україні	110
Висновки до розділу 2	134
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ	136
3.1. Система інформаційно-організаційних механізмів в управлінні фаховою передвищою освітою	136
3.2. Залежність організації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою від запитів громадського сектору	147
3.3. Удосконалення сучасних механізмів публічного управління фаховою	

	11
передвищою освітою	160
Висновки до розділу 3	170
ВИСНОВКИ	176
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	182
ДОДАТКИ	202

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВРУ – Верховна рада України

ДУ – державне управління

ЗВО – заклад вищої освіти .

ЗФПО – заклад фахової передвищої освіти

ІЗ – інформаційне забезпечення

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ОДА – обласна державна адміністрація

ОВ – органи влади

ОДУ – органи державного управління

ОГС – органи громадського самоврядування

ОМС – органи місцевого самоврядування

СВО – стандарт вищої освіти

МСКО – міжнародна стандартна класифікація освіти

ОЕСР – організація економічного співробітництва та розвитку

PISA – Programme for International Student Assessment

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

Реформаційні зміни в Україні, які відбуваються в політичній, соціально-економічній сферах, вимагають реалізації дієвих механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти. Застосування оновлених підходів та методів державно-громадської взаємодії в управлінні у сфері публічного управління професійною підготовкою конкурентноспроможних фахівців, здатних забезпечувати власне та загальнодержавне, соціально-економічне зростання. Важливим завданням публічної влади, задля забезпечення якості фахової освіти, є тісна взаємодія, що сприяє академічній мобільності студентів і визнанню дипломів українських закладів вищої освіти у Європейському просторі. Проблемою розвитку фахової передвищої освіти залишається відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, зокрема в освітній сфері, що ускладнює створення моделі механізмів публічного управління передфаховою освітою.

Стрімкі зміни, що відбуваються у всіх сферах життя українського суспільства передбачають «...співробітництво в галузі вищої освіти, зокрема, з метою: реформування та модернізації системи вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; підвищення якості та важливості вищої освіти; поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами; розширення можливостей вищих навчальних закладів; активізації мобільності студентів та викладачів; спрощення доступу до отримання вищої освіти»[134].

Крім того, державно-громадська взаємодія в управлінні в означеній сфері повинна передбачати швидке й адекватне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ, пов'язаних з розвитком ринку праці, нових технологій тощо.

Здобуттю вищої освіти передуює складний вибір професії, тобто ґрунтовне визначення абітурієнтом свого майбутнього соціального становища з урахуванням різних аспектів – економічних, моральних, ментальних тощо. Подальший розвиток

відносин у сфері освіти відзначається соціальною орієнтованістю, темпи якого визначають правовий, організаційний та інші механізми публічної влади в управлінні фаховою передвищою освітою. Недосконалість їх дій негативно впливає на розвиток закладу фахової передвищої освіти, рівень навчальної активності здобувачів фахової передвищої освіти, їх ставлення до навчання, актуальність і наближеність до практики, використання отриманих ними знань на ринку праці, подальший розвиток їх соціального потенціалу та інших відносин у сфері фахової передвищої освіти.

На жаль, в Україні непоодинокими є випадки, коли соціальний розвиток і професійне просування випускників ЗФПВО відбувається неналежним чином. Причини цього криються в недостатньому застосуванні наукових підходів (зокрема, системного й інноваційного) до формування державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, а також у недосконалості наявного організаційно-правового забезпечення. Така ситуація представляє собою загрозу для сталого розвитку України, підґрунтя для якого становить відповідна Стратегія сталого розвитку України до 2030 року, яка в свою чергу є продовженням Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» прийнятої 12 січня 2015 року [181]. Усе це дозволяє наполягати на важливості вдосконалення регулятивних механізмів публічного управління фаховою передвищою освітою.

Науково-методологічним аспектам державного регулювання соціальної й освітньої сфери присвячені роботи вчених О. Антонюка [4], В. Бакуменка [9], О. Батанова [18], В. Гриценко [63], Ю. Журавльової [105,106], А. Кобця [117, 118], В. Коврегін [120], В. Кременя [128], В. Лугового [135], В. Мороза [143], В. Огаренка [154,155] та інші.

Значний внесок у дослідження теорії та методології публічного управління внесли сучасні дослідники, а саме: В. Бесчастний [38], О. Дегтяр [79,80], С. Домбровська [89, 90], О. Крюков [130], В. Садковий [172], В. Сиченко [174, 175] та інші.

Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації у процесі прийняття державно-управлінських рішень досліджували такі вчені, як

В. Дзюндзюк [84,85], С. Луценко[137, 138], В.Мартиненко [142], Н. Нижник [152], А. Панчук [157], О. Радченко[168] та інші.

Питання публічного управління та трансформації економічної системи досліджували такі науковці як О.Амосов [2], В. Бакуменко [10,11], Д. Стеченко [178], Ю. Суліма [182] та інші. Праці науковців В. Гриценка [62], Ю. Ковбасюка [119], Н. Мельтюхової [145] присвячено дослідженню публічного адміністрування.

Державноуправлінські засади розвитку інноваційної сфери закладів вищої освіти, розроблялися в працях В. Баглика [8], М. Барана [15], А.Губенка [65], Д.Дзвінчука [82], С. Луценко[139], А. Роміна [169] та інші.

Вирішення питання управління фаховою передвищою освітою можливе в поєднанні із запровадженням сучасної системи державно-громадської взаємодії в управлінні освітнім процесом, що дозволить підвищити ефективність участі громадського сектору в реформуванні фахової освіти, розвитку демократичних перетворень в Україні, використанню та вдосконаленню організаційно-правового, кадрового, інституціонального забезпечення процесів в органах громадського самоврядування.

Втім, незважаючи на значний науковий інтерес фахівців до проблем управління фаховою передвищою освітою, ряд теоретичних, методологічних та практичних питань залишаються невирішеними. Потребують подальшого вивчення механізми державно – громадської взаємодії в управлінні ЗФПВО.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (ДР № 0115U002035), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Здобувачкою обґрунтовані підходи до оптимізації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою України та визначено шляхи підвищення ефективності механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в умовах залежності управління фаховою передвищою освітою від запитів громадського сектору.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування

теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення сучасних механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- систематизувати теоретичні підходи до понять «механізми державно-громадського управління» та «механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою»;
- проаналізувати функції влади під час взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою та розкрити особливості державно-громадської взаємодії в умовах децентралізації влади;
- узагальнити закордонний досвід державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою;
- провести аналіз нормативно-правової бази у сфері державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні;
- виявити проблемні аспекти у системі розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Об'єкт дослідження – публічне управління розвитком фаховою передвищою освітою.

Предмет дослідження – механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою України.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження і вирішення поставлених завдань широко використовувалися загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові прийоми досліджень і спеціальні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської і споріднених з ними наук. В основу методології дослідження було покладено системний підхід, методологічна специфіка якого визначається тим,

що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта і механізмів, що її забезпечують, на виділення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх у єдину теоретичну картину.

Метод порівняльного аналізу надав можливість проаналізувати механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні. Статистичний метод дав змогу розкрити стан досліджуваного об'єкта; були використані також інші методи наукового дослідження: прогностичний метод, за допомогою якого визначено більш віддалені перспективи його розвитку; теоретико-концептуальний метод, що визначив напрям дослідження, втілений в аналізі функцій, структури та параметрів об'єкта, та дав змогу позначити, осмислити, описати та порівняти роль державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні, уточнити їх функції в діяльності кожної з підсистем, оцінити результати управлінського впливу, виявити механізми й перспективи.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становили нормативно-правові документи, праці зарубіжних і вітчизняних науковців, Інтернет-ресурси, статистична інформація Державного комітету статистики України, Департаменту кадрової політики, освіти і науки України Укркоопспілки та інших центральних органів виконавчої влади. Поряд з працями вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених теорії державного та громадського управління освітнім закладом, широко використовуються наукові розробки з загальної теорії управління, моделювання складних систем, автоматизованих систем управління, інформаційної аналітики, теорії прийняття рішень, менеджменту, регіоналістики тощо.

Теоретико-методологічною основою дисертації є наукові концепції, розроблені вітчизняними та закордонними вченими, нормативно-правові акти України у сфері освітньої політики, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання:

- *-функціональний підхід*, що застосовувався для аналізу структури та категоріального апарату державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою;
- *метод синергетики*, який сприяє осмисленню особливостей формування

конструктивної співпраці органів державного та громадського управління фаховою передвищою освітою;

- *вибірки, аналізу й узагальнення* – під час розгляду закордонного та вітчизняного досвіду державно-громадської взаємодії в управлінні освітою;
- *абстрагування та дедуктивний метод* – для обґрунтування положень Закону України «Про вищу освіту» [109], Закону України «Про освіту» [110], Закону України «Про фахову передвищу освіту» [111], а також конкретизації в ній складових і засад соціального розвитку вищої освіти у тому числі фахової передвищої освіти;
- *метод адаптивного управління* – для пристосування системи публічного управління фаховою передвищою освітою в сучасних умовах;
- *системний підхід* – для побудови системної моделі державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з удосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні.

При цьому наукова новизна конкретизується в таких положеннях:

вперше:

- визначено напрями удосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою та запропоновано науково обґрунтовану компонентну структуру побудови механізмів державно-громадської взаємодії у сфері управління фаховою передвищою освітою, а саме: реалізація механізмів демократизації через взаємодію органів публічної влади й громадянського суспільства з метою ефективної функціональної діяльності закладів фахової передвищої освіти;

удосконалено:

- підходи до механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, які включають активне використання інноваційних технологій, і на відміну від азійської та європейської моделей можуть

здійснюватися у будь-якій формі, що дозволяє управляти системою фахової передвищої освіти за рахунок гнучких зворотніх зв'язків, включає організацію освітніх послуг; розвиток адаптивних якостей особи студента; створення умов співпраці держави і громади для задоволення запитів громадського сектору;

- застосування інституційного механізму державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, що дало можливість здійснити вибір системи зв'язків і соціальних норм в умовах переходу до загальноосвітніх основ економічного розвитку держави з урахуванням кон'юнктури ринку праці та обґрунтувати управління потенціалом закладів фахової передвищої освіти на різних рівнях та його вплив на процеси становлення та реформування освітньої політики закладів освіти;

дістало подальшого розвитку:

- теоретичний підхід до показників ефективності фахової передвищої освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства, як цілісної системи принципів ефективного функціонування структур фахової передвищої освіти, що включає принцип легітимності структур, культурно-генеративний принцип, принцип узгодженості соціально-універсальної і особової орієнтацій фахової освіти, принцип професійної підготовки в структурах фахової передвищої освіти;

- систематизація закордонного досвіду державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою й модернізація нормативного та інформаційно-організаційного механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою через сформовані стратегічні потреби в освіті, які реалізуються повністю та напрями розвитку кадрового потенціалу, через запропоновану систему рекомендацій з інтенсифікації освітнього процесу, а також підготовки суттєво нових управлінських кадрів до роботи в системі фахової передвищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів дослідження

Основні положення й висновки дисертації можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників, створення навчально-методичної літератури; в роботі органів влади при формуванні

Концепцій з розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Теоретичні положення та наукові результати дослідження роботи було використано у практичній діяльності центральних та регіональних органів влади з метою удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення, а також в освітньому процесі у закладах фахової передвищої освіти при викладанні курсів, пов'язаних з державним управлінням, інформаційною політикою, при підготовці спеціалістів, магістрів державного управління, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, викладачів та посадових осіб органів місцевого самоврядування, при підготовці науково-методичної літератури.

Запропоновані автором підходи до використання науково-методичної бази щодо вдосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою було впроваджено у діяльність закладів освіти. Сформовану модель державної та громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, положення, висновки та рекомендації використані в діяльності Управління державної служби якості освіти у Сумській області (Довідка № 01 – 20/934 від 04.12.2020 року. Додаток 1), Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (Довідка № 01 – 15/ 6106 від 07.12.2020 року. Додаток 2), Департаменту культури, інформаційної політики та туризму Сумської обласної державної адміністрації (Довідка № 01 – 20/1111 від 08.12.2020 року. Додаток 3), у закладах вищої освіти Укркоопспілки – «Полтавський університет економіки і торгівлі» (Довідка № 45 – 15/43 від 27.08.2020 року. Додаток 4); «Вінницький кооперативний інститут» (Довідка № 296 від 20.10.2020 року. Додаток 5); у закладах фахової передвищої освіти – «Сумському коледжі економіки і торгівлі» (Довідка № 151 від 10.09.2020 року. Додаток 6); «Житомирському кооперативному коледжі бізнесу і права» (Довідка № 387 від 25.08.2020 року. Додаток 7).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, яка містить одержані автором нові теоретичні положення та наукові обґрунтовані результати, що розв'язують науково-практичне завдання щодо взаємодії держави і громади в управлінні фаховою передвищою освітою. У

дисертації не використовувалися ідеї Луценко С. М., Цебро Я.І., у співавторстві з якими були оприлюднені окремі наукові праці.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на конференціях, семінарах, зокрема: Девятою міжрегіональною научно-практичною конференцією (г. Курск – 2012 р.), Регіональній науково-практичній конференції (14-15 листопада 2012 р. м. Суми), I Міжнародній науково – практичній конференції (14-16 березня 2013 у м. Суми), III Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (6-7 квітня 2016, м.Суми), III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні інноваційні та інформаційні технології у розвитку суспільства» (3-4 липня 2016 р. м.Суми), III Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (8 грудня 2016 р. м.Суми), III Усеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції. (6-7 квітня 2019, м.Суми), IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (28 травня 2020, м.Суми), XLV International Scientific and Practical Conference Spring Scientific meeting – 2020, III Міжнародній інтернет-конференції «Innovation in scienc: modern challenges» (25-26 травня 2020 р., Німеччина – Мюнхен, 2020), III Міжнародній науково-практичній конференції (м.Київ, 26-27 червня 2020р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 20 наукових працях, у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях, із них 1 – стаття в зарубіжному виданні, 14 – тез науково-практичних конференцій. Всього – 6 у.д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 219 сторінок, в т. ч. 25 рисунків і 2 таблиці, список використаних джерел (195 найменування) – на 20 сторінках, 8 додатків – на 18 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНО–ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ

1.1. Державно-громадська взаємодія в управлінні фаховою передвищою освітою: аналіз ключових категорій

Перехід до демократії – масштабний процес, який передбачає не лише політичні, а й економічні, соціальні та культурні зміни. Формування демократичного світогляду і культури молоді – одне з найбільш відповідальних і складних завдань сучасної гуманітарної політики, освіти і виховання, тому модернізація змісту освіти на сьогодні є однією з основних проблем перебудови освітньої системи в Україні.

Нова система управління освітою поступово утверджується, виникає взаємодія між державою і громадою. Вона має забезпечити прискорений інноваційний розвиток освіти, а також забезпечити умови для розвитку, самоствердження та самореалізації кожної особистості протягом життя. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки визначає місце вищої освіти у суспільстві й економіці країни через формулювання місії та візії, основні стратегічні й операційні цілі та завдання щодо їх досягнення, механізм реалізації та моніторингу, очікувані результати та способи їх вимірювання. У Національній стратегії розвитку освіти України підкреслено, що «сучасна система управління освітою має розвиватись як державно-громадська, вона повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентноспроможність їх освітніх послуг. Діяльність освітян спрямовується на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління освітою, що зорієнтовують освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюється навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою» [151]. Метою державно-громадської взаємодії в управлінні освітою стає оптимальне поєднання державних

та громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади, а основним завданням є – перерозподіл контролю та управління на рівень освітнього закладу та громади, який дає можливість поєднати загальносуспільні інтереси, інтереси громади та інтереси кожної особистості, в результаті чого буде забезпечена демократизація державного управління освітою; задоволення потреб та інтересів громади, учасників навчально-виховного процесу закладів фахової передвищої освіти; розвиток погоджувальних механізмів між державною владою та органами виконавчої влади місцевого самоврядування у вирішенні загальних завдань.

Головними принципами моделі державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти є гуманізація, професіоналізм, науковість, адаптованість, цілеспрямованість, відкритість, толерантність тощо. Зміст державно-громадської взаємодії в управлінні полягає у організації діяльності його суб'єктів за певними напрямками.

Перший напрямок – забезпечення функціонування освітньої сфери:

- участь у підготовці, прийнятті та реалізації нормативно-правової бази;
- взаємодія державних органів і громадських об'єднань та організацій, які сприяють гармонізації, гуманізації та громадсько-правовому закріпленню різноманітних організаційних та організаційно-правових форм взаємовідношень учасників освітнього процесу;
- залучення в освіту сил і засобів юридичних та фізичних осіб.

Другий напрямок – передбачає розвиток системи освіти:

- розроблення та реалізацію відповідних програм, які спрямовані на її модернізацію;
- вдосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності; підготовку, прийняття і введення в дію нормативних документів щодо стимулювання діяльності закладів освіти та органів управління ними.

В організаційну структуру державно-громадської взаємодії в управлінні освітньою сферою включаються органи державної влади та місцевого самоврядування, органи управління освітою на рівні міста, органи громадського

управління. Тому державно-громадську взаємодію в управлінні освітньою галуззю можна представити як інтеграцію трьох напрямів:

- демократизація діяльності органів державної влади та управління освітою;
- розвиток асоціацій учасників освітньої діяльності (професійні асоціації педагогів, органи студентського самоврядування, наглядові ради та піклувальні ради із представників батьків студентів);
- створення організацій громадських органів управління освітою.

Практично на рівні держави існує нормативна база для забезпечення дії механізмів державного управління фаховою передвищою освітою:

- Конвенція про права дитини (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року, для України чинна з 27 вересня 1991 року);
- Європейська хартія про участь молоді в житті комун та регіонів (прийнята Конгресом місцевих і регіональних влад Європи 14 січня 1991 року);
- Конституція України (прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, у редакції 2019 року);
- Закон України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 року у редакції від 24.06.2020) [110];
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (від 16 січня 2020 року) [108];
- Закон України «Про фахову передвищу освіту» (від 6 червня 2019 року, у редакції від 20.03.2020) [111];
- Закон України «Про вищу освіту» (від 1 липня 2014 року, у редакції від 25.09.2020) [109];
- Положення про середній загальноосвітній навчальний заклад (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року №964);
- Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року);
- Стратегія розвитку вищої освіти на 2021-2031 роки, тощо.

Теоретично існують такі моделі державно-громадської взаємодії в управлінні освітою, які реально можуть бути впроваджені в життя:

- модель структурно-громадського супроводу, яка передбачає на кожному управлінському щаблі відповідну громадську структуру, основним завданням якої є незалежна експертиза стану справ освітньої галузі, ведення діалогу з владними структурами для збалансування інтересів громадськості та органів управління освітою;

- модель інформаційно-громадського супроводу, яка передбачає організацію зустрічних потоків інформації: згори донизу надходить нормативно-правова інформація, а знизу догори – претензійна, реакція виконавців, громадськості на нормативно-правову та суспільно-ціннісну інформацію;

- модель субординаційно-проміжного партнерства, яка передбачає запровадження на всій вертикалі динамічних субординаційних стосунків. До виконання державних завдань, проведення реформ залучається громадськість і стосунки тимчасово перетворюються на партнерські та поступово стають постійними.

Складовими моделі управління закладами фахової передвищої освіти є як органи влади (державний компонент), так і громадський компонент (органи самоврядування об'єднаних територіальних громад та органи самоврядування закладів освіти, піклувальні ради). Між ними відбувається постійна взаємодія як через механізми управління, так і через функції організації та контролю.

В Україні триває процес пошуку та становлення ефективної системи державного управління фаховою передвищою освітою, побудови організаційної структури системи цих органів та їх діяльності. У відповідності з цим процесом створюється і система контролю у сфері виконавчої влади. Контроль є важливою ознакою змісту державного управління. Контроль явище багатогранне і багатопланове. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого розглядається, контроль може бути охарактеризований як форма чи вид діяльності, як принцип, як функція.

З урахуванням вищезазначеного модель державно-громадської взаємодії в управлінні освітою має вигляд:

Рис.1.1. Модель державно-громадської взаємодії в управлінні освітою.

(створено автором)

Виходячи з розуміння суті контролю у сфері управління як спостереження за відповідністю діяльності керованого об'єкта тим приписам, які він отримав від керуючого суб'єкта, та виконанням прийнятих рішень, він є конкретним самостійним видом роботи. Функція контролю у державному управлінні фаховою передвищою освітою полягає в аналізі та співставленні фактичного стану в тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед ними, відхиленнями у виконанні поставлених завдань та причинах цих відхилень, а також оцінкою діяльності й доцільності саме такого шляху. Контроль здійснюється в певній галузі управління, з її особливостями та конкретним змістом, а тому у певному обсязі та формі. Він спрямований на конкретний результат і шляхи досягнення цього результату, а також на усунення суб'єктивних та урахування об'єктивних перешкод при здійсненні управлінської діяльності фаховою передвищою освітою.

В державному управлінні фаховою передвищою освітою контроль перебуває у тісному зв'язку з іншими функціями управління й разом з тим призначений для оцінки відповідності здійснення цих функцій завданням, що стоять перед управлінням. Контроль забезпечує конкретність управління й здійснення його відповідно до прийнятих рішень. Маючи інформацію про правомірність чи неправомірність діяльності органу чи посадової особи, доцільність її, можна

оперативно втрутитися, привести важелі управління у відповідність з умовами, що виникають, та попередити небажаних наслідків. Контроль дає можливість не лише коригувати управлінську діяльність, але й допомагає передбачити перспективи подальшого розвитку та досягнення конкретного результату.

Нові умови розвитку держави та її впливу на суспільство потребують адекватних підходів до системи державного контролю та її законодавчого забезпечення. Необхідність існування такої системи пояснюється тим, що з переходом до нових політичних і економічних засад нашого суспільства не стало менше недоліків у сфері державного управління фаховою передвищою освітою, а управлінські рішення, які прийняті навіть вищими органами виконавчої влади, не є такими вже й бездоганними.

Україна будує ринкові відносини, характерною ознакою яких є існування різних форм власності. В цих умовах роль державного управління фаховою передвищою освітою й контролю як його важливої функції значно зростає. Змінюється їх призначення, форми роботи, а в деяких галузях і обсяг, проте значення в цілому не зменшується.

Функцію контролю у сфері управління освітою здійснюють у різних обсягах та формах більшість державних органів. Процес демократизації вніс зміни у співвідношення централізації та децентралізації управління освітою, призначення контролю та форми і методи його здійснення. Із засобу покарання контроль набув інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним фактором подальшого розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні освітою.

Поняття системи контролю у сфері державного управління фаховою передвищою освітою не вичерпується й не зводиться до системи органів виконавчої влади. Воно набагато ширше, оскільки містить і органи й осіб, для яких контроль не є основною діяльністю, а таких органів набагато більше. Таким чином, система державного контролю за діяльністю і розвитком фахової перед вищої освіти складається з державних органів та осіб, що наділені будь-якими контрольними повноваженнями щодо органів державного управління. Разом вони розглядаються як єдина система, що виконує функцію контролю.

Тому в ряді випадків необхідні контакти та взаємодія із функціональними контрольними органами громадського самоуправління. Для цього налагоджуються певні організаційні зв'язки, здійснюються координаційні заходи для практичного узгодження дій з метою підвищення дієвості контролю. Так, наприклад у структурі внутрішнього контролю закладу фахової передвищої освіти присутні не тільки державні, а і громадські органи. Співпраця з громадськими організаціями в управлінні фаховою передвищою освітою допомагає застосовувати нові напрямки роботи за вимогами часу і суспільства. Наприклад, поглиблене вивчення іноземних мов, головною метою якої є інтеграція з іншими європейськими країнами (Бельгією, Францією, Великою Британією) та іншими країнами ЄС, а також вступ до Європейської Спільноти та збільшення авторитету української системи навчання. Згідно ст. 38 Закону України «Про вищу освіту» [109], у навчальному закладі можуть існувати органи громадського самоврядування – колегіальний орган громадського самоврядування (загальні збори або конференція), педагогічна (або вчена) рада, наглядова рада, піклувальна рада; органи студентського самоврядування, робочі та дорадчі органи. Кожна з цих структурних одиниць громадського управління має контроль в межах своїх повноважень. Наприклад, органи студентського самоврядування розпоряджаються коштами студентської ради та наданим їм майном відповідно до законодавства; при формуванні кошторису (фінансового плану) закладу фахової передвищої освіти надають обов'язкові до розгляду пропозиції щодо розвитку його матеріальної бази, у тому числі з питань, що стосуються навчання, побуту та відпочинку студентів; наглядова рада сприяє розв'язанню перспективних завдань розвитку закладів фахової передвищої освіти, залученню фінансових ресурсів для забезпечення їх діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладів фахової передвищої освіти між собою, з державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськістю та суб'єктами господарської діяльності в інтересах розвитку та підвищення якості освітньої діяльності і конкурентоспроможності закладу фахової передвищої освіти в її юрисдикції тощо. Перелік прикладів можна продовжити, але реалізація нових

підходів має починатися зі зміни характеру управлінської діяльності фаховою передвищою освітою та наповнення її інноваційним змістом. Цьому в повній мірі сприяє залучення до державної системи управління органів громадського самоврядування, що забезпечують демократизацію, гуманізацію управління в освіті.

Виходячи з сучасної реальності й тих завдань, що стоять перед контролюючими органами, здається можливим виділити такі основні принципи контролю: об'єктивність, дієвість, гласність, систематичність, регулярність. Об'єктивність контролю дає змогу реально оцінити ситуацію, що склалася у сфері управлінської діяльності, визначити потребу втручання з боку відповідних державних органів. Принцип об'єктивності контролю передбачає аналіз реальних фактів та всебічність їх розгляду. І хоча будь-яке управлінське рішення несе в собі елемент суб'єктивності, однак воно має базуватися на об'єктивних, реальних фактах. Так і контрольна державно-громадська діяльність має ґрунтуватися на дійсності, реальності, конкретності фактів.

Об'єктивність контролю впливає із точного вивчення фактів і документів, заслуховування пояснень, що перевіряються зацікавленими особами, проведення необхідних підрахунків, аналізів, вимірів, співставлень, виявлення причин порушень, недоліків чи помилок. І лише узагальнення всіх отриманих таким шляхом даних і приводить до правильних, обґрунтованих висновків, виробляє вміння докопатися до суті заради встановлення істини. Все це дає змогу знайти правильне рішення при усуненні порушень чи попередити від небажаних наслідків.

Дієвість контролю полягає в реальних наслідках виявлення порушення чинного законодавства, прийнятих норм і правил. На ньому покладено обов'язок не лише виявити допущені порушення, але й глибоко їх проаналізувати, зробити висновки щодо можливих наслідків, дати хід державному механізму захисту. Призначення контролю полягає у створенні передумов та здійснення управлінської діяльності, виходячи з інтересів людини та суспільства, попередженні неправомірної діяльності органів управління та службових осіб.

Принцип дієвості контролю покладено в основу реагування органів контролю, усієї системи контролю шляхом вжиття відповідних заходів самостійно або передачі результатів і висновків вповноваженим органам для прийняття рішень.

Принцип гласності в діяльності органів контролю посідає важливе місце за своїм впливом і результативністю. Широке висвітлення напрямків діяльності органів державно-громадського управління фаховою перед вищою освітою, щодо виведення країни із кризи, відповідність існуючої правової бази відносинам, що складаються в сфері управління, створення державних програм і виконання їх, дії органів управління різних рівнів та службових осіб спрямовано на ефективність управління.

Демократизація і гласність стали орієнтирами подальшого розвитку українського суспільства. Вони передбачають відкритість у діяльності державних органів, широку інформованість про прийняті рішення та їх виконання, надання громадянам, колективам і організаціям реальних гарантій щодо забезпечення їх інтересів. Все це не означає, що дотримання гласності контролю веде до того, що він відразу стає ефективним інструментом демократизації управління фаховою передвищою освітою. Принцип гласності контролю передбачає не лише виявлення недоліків, а й обов'язкову ліквідацію недоліків, постановку актуальних проблем, обговорення нових проектів прийняття управлінських рішень. При здійсненні контролю необхідно дотримуватися принципу систематичності, регулярності щодо його проведення. Це вносить певний порядок і дисципліну в роботу як того, кого контролюють, так і того, хто контролює. До того ж систематичний контроль дає змогу краще орієнтуватися в конкретній галузі, управління освітою, та постійно аналізувати стан справ, виявляти та відшукувати резерви чи попереджувати непередбачені наслідки. Принцип регулярності державного контролю стимулює саму контрольну діяльність до підвищення ефективності та позитивного впливу на досягнення результату, який задовольняє запити громади.

Створюючи сильну, дієздатну державу, не слід забувати про її основне призначення – надійно захищати інтереси та права людини. Для цього необхідно

сформувати відповідний механізм, який створював би умови реалізації, засоби захисту цих прав та сприяв подальшому їх здійсненню. Однією із гарантій такого служіння інтересам людини в сфері державно-громадського управління фаховою перед вищою освітою може бути контроль.

Таким чином, в Україні триває процес пошуку та становлення ефективної системи публічного управління, побудови організаційної структури системи органів та їх діяльності. У відповідності з цим процесом створюється і система контролю у сфері виконавчої влади.

Значне місце в моделі державно-громадської взаємодії в управлінні системою освіти посіла структура заходів, яка забезпечує особистісно-орієнтований принцип освіти, у тому числі щодо підтримки розвитку закладів фахової передвищої освіти, удосконалення майстерності викладачів, створення умов для самореалізації студентської молоді, залучення громади до навчально-виховного процесу. Забезпечення взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, яке ґрунтується на повазі до особистості кожного здобувача освіти, захисті його прав та демократичних свобод, на вимогливості та контролі за психологією стосунків у колективах, не забаганка, а вимога часу і сучасної освітньої парадигми, саме тому Управління освіти акцентує увагу на активному залученню батьківської та студентської спільноти та громадськості до співпраці із закладами фахової передвищої освіти. Фактично органи громадського управління й місцевого самоврядування мають реалізовувати одну й ту саму мету – задоволення освітніх потреб та інтересів учасників освітнього процесу.

Сьогодні життєво необхідно враховувати загальні тенденції модернізації фахової передвищої освіти, однією із суттєвих та ключових складових якої є формування соціального партнерства учасників освітнього процесу. Державно-громадська взаємодія в управлінні означає цілеспрямований, комплексний, скоординований вплив на процес освіти, як у цілому, так і на його основні елементи з метою досягнення найбільшої результатів відповідно вимогам, нормам і стандартам.

Існуюча система освіти в Україні лише часково відповідає потребам сучасності. Постають нові завдання, відповідно до викликів суспільства. Сьогодні, задля ефективного функціонування закладів фахової передвищої освіти, потрібні вмотивовані, висококваліфіковані фахівці.

Вагомий внесок у дослідження освітніх проблем зробили провідні європейські вчені: Е. Ведунг [52], Ц. Дун [194], Ф. Котлер [127], Я. Тао [183], С. Тао [193], С. Лі. [192], Э. Тоффлер [184, 185] та інші. Важливу роль у дослідженні проблематики управління освітнім процесом відіграють праці сучасних вітчизняних вчених та практиків, а саме: М. Бойченко [43], І. Бандура [14], В. Барвіцький [17], О. Батанов [18], Ф. Ващук [51], А. Губенко [65], І. Довбиш [87], Г. Єльнікова [101], О. Жабенко [102], И. Животовская [103, 104], О. Коротич [126], Н. Мельтюхова [145] та інші. Таким чином, проблеми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою розглядаються у різних галузях науки і є актуальними сьогодні.

Видатний дослідник Е. Тоффлер так говорив про роль знання в управлінні суспільством: «Найбільш високоякісну владу дає впровадження знань..., знання можуть використовуватися для того, щоб примусити іншу сторону полюбити вашу послідовність операцій при виконанні дій, ...знання також служать для примноження багатства і сили..., воно може використовуватися для росту сил, що є в розпорядженні і багатства чи, навпаки, знизити їх, якщо це необхідно для досягнення даної мети» [185].

В умовах розвитку сучасного суспільства сьогодні неможливо уявити собі існування ефективної держави без дієвої системи управління освітою, що відповідає вимогам сучасності. Зокрема, у п.1 ст. 5 Закону України «Про освіту» зазначається: «Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави» [110].

Формування фахової передвищої освіти стало прямим результатом оновлення освітньої системи, її повноцінного входження в нові соціально-економічні і політичні умови. Одним з найважливіших факторів, що сприяють розвитку фахової

передвищої освіти є розширення фінансових можливостей тих, хто отримує освітні послуги. Фаховий заклад передвищої освіти розглядається як об'єкт економічної безпеки та суб'єкт освітньої господарської діяльності [111].

Реалізація державної політики у сфері передвищої освіти спрямована насамперед на удосконалення механізмів управління та регулювання її правового, організаційного, кадрового та соціального забезпечення. Це пов'язано з тим, що правові механізми державної влади безпосередньо впливають на ефективність державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, а від оптимальної організаційної структури та методів управління часто залежить успішність реалізації державної політики.

Практика участі громадського сектору в реформуванні освіти в Україні має низку серйозних недоліків, пов'язаних з загальною теоретичною складністю поставлених завдань та неузгодженістю структур, форм, методів та механізмів управління на місцях. Усе це свідчить про важливу роль наукового дослідження та підтверджує необхідність розробки методичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення системи державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою. Діяльність публічних органів влади повинна вийти на новий ступінь розвитку. Одним із показників якості закладу фахової перед вищої освіти є отримання диплому про здобуття кваліфікації молодшого бакалавра, цінність якого полягає в прискоренні кар'єрного росту. Економічний розвиток країни залежить від наявності перспективної, освіченої, кваліфікованої робочої сили, науково-технічних досягнень, удосконалень технологічного виробництва, що підвищують продуктивність праці. Всебічний розвиток високорозвинених країн здійснюється за рахунок створення і реалізації нових технологій в різних галузях науки та освіти.

Роль громади у сфері управління освітою постійно зростає. Розвиток реформ в освіті призвів до виділення трудових ресурсів в окремий специфічний вид інструментів державної політики. В державно-громадській взаємодії в управлінській діяльності відмічається швидке зростання обсягів управлінської інформації. Однак, не зважаючи на велику кількість документації, управлінцям бракує чіткої, постійної інформації для прийняття спільних рішень. В епоху

глобалізації та формування знань посилюється інтеграція ринків освітніх послуг і праці. Підприємництво та освіта все більше залежать один від одного. Знання, вміння створити бізнес-план, мати нові ідеї – є фактором успіху розвитку держави. Однією з основних умов успішного розвитку фахової передвищої освіти стає постійне вдосконалення та самоосвіта. Тому, для вирішення соціально-економічних питань, як на регіональному, так і на державному рівні, необхідний розвиток і оновлення існуючої системи підготовки кадрів.

Питанню надання якісних освітніх послуг, відповідно до вимог суспільства, приділяється значна увага. Міністр освіти і науки України зазначив: «Тенденція до неоіндустріалізації, впровадження концепції Індустрії 4.0, всепроникний розвиток ІТ-технологій, екологічні проблеми у найближчі 5–10 років змінять ландшафт найбільш затребуваних професій. За оцінками світових експертів, оприлюднених Forbes, BBC, Trade Schools Colleges, та експертів дослідницької групи «Digitale Transformation» науково-дослідного інституту майбутніх трудових відносин (м. Бонн), найбільш затребуваними будуть фахівці, які можуть проєктувати, впроваджувати нову техніку і технології з урахуванням викликів майбутнього, а також професії, пов'язані із забезпеченням життя та здоров'я людини: технології майбутнього: архітектор територій; фахівець з робототехніки; інженер-проєктувальник різного профілю; фахівець з 3D друку; розробник, диспетчер безпілотних апаратів; космогеолог; ІТ-технології і дані: проєктувальних «розумного середовища», «розумних будівель»; програміст; аналітик даних; фахівець, аналітик з кібербезпеки; розробник технологій блокчейн; розробник віртуальної, доповненої реальності; фахівець з цифрового контенту; цифровий лінгвіст; екологізація виробництва та життя: екоаналітик у будівництві; фахівець з альтернативної (сонячної, вітрової тощо) енергетики; біоетик; ресайклінг-дизайнер; фахівці з «сіті-фермерства»; здоров'я людини: біогенетик; біоінженер; біоінформатик; біофармаколог; телехірург, ІТ-лікар; медична сестра; фізіотерапевт; нейропсихолог. Водночас професії, пов'язані із забезпеченням здоров'я, навчанням, наданням індивідуальних послуг, творчістю, залишаються актуальними,

оскільки не можуть бути заміщені автоматизованими системами навіть із використанням штучного інтелекту» [180].

Таким чином, у майбутньому чисті гуманітарні спеціальності відійдуть на другий план, а технічні, інженерні, навпаки, будуть найбільш затребуваними

За висновками науковців: «ринок освітніх послуг можна розглядати в двох аспектах: як самостійний елемент та як частину ринку праці. Зацікавленість роботодавця, що є непрямим споживачем освітніх послуг, повинна перш за все впливати на підготовку фахівців, оскільки саме від нього залежить їх подальше працевлаштування. Однак сьогодні роботодавець, як представник громадськості, є досить пасивним і фактично не бере участі в замовленні спеціалістів та підвищенні якості освітніх послуг, що безумовно впливає на обмежене врахування його потреб та інтересів при підготовці фахівців» [171].

Студент зацікавлений в отриманні якісних освітніх послуг для конкурування на ринку праці. Роботодавець зацікавлений у підготовці високопрофесійних і мобільних робітників, що вміють швидко реагувати за вимогами часу, забезпечити конкурентоспроможність організації, підприємства, установи. Державі потрібна висококваліфікована робоча сила для розвитку економіки держави. Відповідно до зазначеного, громада, особисто роботодавець, та держава повинні бути інвесторами в освіту, а ЗФПО повинні надавати високоякісні освітні послуги. Таким чином, відбувається механізм взаємодії держави і громади в управлінні та покращенні освітньої діяльності ЗФПО. Як результат спільного управління держави і громади, важливим напрямом покращення надання якісних освітніх послуг є удосконалення нормативно-правової бази у галузі освіти.

Достовірна і вчасна взаємодія влади і громади є запорукою формування дійсно громадянського суспільства, розбудови соціальної і правової держави. В умовах розвитку демократичного українського суспільства, у процесі приєднання до Європейської спільноти, актуальними постають питання прозорості й відкритості діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, формування до них довіри. Це вимагає інноваційних методів в управлінні освітнім простором, побудові взаємовідносин держави та громади, удосконалення стилю державно-

управлінської діяльності у вирішенні суспільних проблем, зміцнення довіри громадянського суспільства до державної влади, підвищення її ефективності і функціонування, підтримки єдності. У цьому контексті цілеспрямований вплив громадського сектора та держави на розвиток освітніх процесів та відносин має відбуватися не тільки через виконавчу і розпорядчу діяльність. Важливе місце посідає комунікативно-інформаційна діяльність, яка здійснює формуючий вплив на процеси розвитку освітнього середовища для регулювання суспільних відносин, а також регулювання взаємовідносин держави та громадського середовища із ЗФПО.

Аналізуючи проблеми спільного управління ФПО, необхідно визначити теоретичні основи дослідження і з'ясувати сутність інформаційної, технологічної, фінансової взаємодії.

Формування економіки України, конкуренція на ринку праці, потребує від випускників закладів фахової передвищої освіти, більш високого рівня кваліфікації, здатності до ризику генерування нових ідей і прояву творчості, готовності до змін та збільшення відповідальності. У цих умовах особливо зростає роль фахової освіти та якості надання освітніх послуг. У нинішніх умовах особливо важливу роль для забезпечення якості освіти відіграє партнерство. Зазвичай, під партнерством розуміють узгоджені, злагоджені дії учасників спільної справи.

Людство накопичило значну кількість знань, які впливають на різні сфери нашого життя. Суспільство хоч і є достатньо цілісним організмом, натомість складається з окремих індивідів, які відрізняються за своїми фізичними, інтелектуальними, світоглядними особливостями. Знаходячись у суспільстві, індивіди формують громаду. Знання є головним чинником соціалізації людини, з'єднуючою ланкою між людиною і суспільством.

В умовах розвитку демократичного українського суспільства, у процесі приєднання до Європейської спільноти, актуальними постають питання прозорості й відкритості діяльності органів державної влади, формування до них довіри. Це вимагає інноваційних методів в управлінні освітою, побудові взаємовідносин держави та суспільства, удосконалення стилю державно-громадської управлінської діяльності у вирішенні суспільних проблем, зміцнення довіри громадянського

суспільства до влади, підвищення ефективності функціонування органів влади, підтримки їх єдності. У цьому контексті цілеспрямований вплив громадського сектора та держави на розвиток фахової передвищої освіти має відбуватися не тільки через виконавчу і розпорядчу діяльність. Важливе місце посідає комунікативна діяльність, яка здійснює формуючий вплив на процеси розвитку фахової перед вищої освіти, для регулювання взаємовідносин держави та громадського середовища із закладами передвищої освіти.

Аналізуючи проблеми в управлінні фаховою передвищою освітою, необхідно визначити теоретичні основи дослідження і з'ясувати сутність інформаційної, технологічної, фінансової взаємодії державно-громадського сектора із закладами передвищої освіти.

У країнах з перехідною економікою, в Центральній та Східній Європі, включаючи Україну, спостерігається помилкове сприйняття терміну «фахова освіта». Розглядаючи фахові навчальні заклади як суб'єкти господарської та підприємницької діяльності, необхідно звернути увагу на заклади фахової передвищої освіти. В Україні вони займають певну сходинку у національній системі освіти. Суспільство базується на знаннях за умови інноваційного шляху побудови економіки та розвитку високотехнологічного виробництва. Для здійснення ефективного керівництва інноваційними процесами в закладах фахової передвищої освіти, розроблення та впровадження інноваційних проектів необхідні висококваліфіковані управлінці. Формування конкурентоспроможної економіки, загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках потребує від кадрів більш високого рівня кваліфікації, здатності до ризику генерування нових ідей і прояву творчості, готовності до змін та збільшення відповідальності. У цих умовах особливо зростає роль фахової передвищої освіти та якості надання освітніх послуг. У сучасних умовах особливо важливу роль для забезпечення якості освіти відіграє партнерство. Зазвичай, під партнерством розуміють узгоджені, злагоджені дії учасників спільної справи. Складність задач, які стоять перед закладом фахової передвищої освіти, наявність застосовних (визначених державою) вимог до його освітньої діяльності, важливість освіти для життєдіяльності та розвитку особи,

суспільства і держави, необхідність забезпечення набування компетентнісних результатів навчання, зумовили нагальну потребу в широкому упровадженні принципу партнерства між закладом передвищої освіти, споживачами і замовниками освітньої послуги, а також усіма зацікавленими сторонами. Споживачами освітньої послуги, яку надає заклад фахової передвищої освіти, є студенти, її замовниками – роботодавці, їх батьки та держава, а в якості усіх зацікавлених сторін виступають споживачі і замовники освітньої послуги, а також засновник (засновники) закладів фахової передвищої освіти, соціум (громадськість), органи місцевого самоврядування та державної влади.

Громадський сектор є найбільш демократичним джерелом влади, оскільки кожен має долучитися до регулювання освітнього простору – наполягає І. Ібрагімова [114]. Цю думку підтверджують французькі науковці, які вважають, що мати владу; вміти проводити реформи, є успішним кроком в розвитку держави.

М. Комарницький, науковець в галузі державного управління, визначає інформацію, як дані, що характеризують ознайомлення зі станом справ, відомості про будь-що, які передаються людьми; дані, нерозривно зв'язані з управлінням, сигналами, що поєднують синтаксичні, семантичні та прагматичні характеристики; передача, відображення розмаїтості в будь-яких об'єктах і процесах (неживої і живої природи) [123].

В процесі своєї діяльності людина використовує знання. Використання знань задля задоволення потреб громадян, розвиває державу. Особистісно та суспільно цінною є не сама діяльність освітнього закладу, а її результат – самоцінність у вигляді упорядкованої сукупності умов, створених для наданих здобувачеві освіти відповідного рівня освіти, що відображається у його результатах навчання. Здобувач освіти може отримати відповідний рівень освіти лише в процесі спеціальної особистої діяльності визначеного змісту і у встановленому порядку, адже освітня послуга споживається лише під час її вироблення (створення) закладом фахової передвищої освіти. Цей вид спеціальної цілеспрямованої та упорядкованої діяльності здобувачів освіти називається навчальною діяльністю або навчанням і не співпадає із іншим видом людської діяльності. Ще одна важлива для

нашого дослідження категорія – споживачі та замовники освітньої послуги, яку надає фахова передвища освіта, мають право на захист своїх інтересів, зокрема право на задоволення освітньої потреби, якість та доступність освіти, інформованість, вибір, бути вислуханим, впливати на якість освітньої послуги та інші права споживачів, гарантовані законодавством України.

Тема влади була і залишається традиційно актуальною впродовж всієї історії людства. Учених і мислителів як античності, середньовіччя, Реформації, Нового часу, так і сучасності цікавили і цікавлять питання організації і управління людським суспільством, способи і шляхи оптимального впорядкування суспільних відносин, найбільш прийнятні варіанти взаємодії людини і держави.

У основі всіх цих питань лежить так чи інакше питання про владу. Інтерес до влади і до всього, пов'язаному з нею, значно посилювався в періоди кардинальних перетворень і революцій. Дану тенденцію можна відмітити в сучасній Україні.

У попередні десятиліття влада не була самостійним предметом наукових пошуків ні як явище у соціально-політичному житті, ні як елемент категоріально-понятійного апарату. Часткові згадки про неї можна було зустріти при розгляді влади в первісному суспільстві і виникненні державної влади, оскільки вважалося, що первісна влада в процесі класогенеза трансформувалася в державну владу.

Нерідко влада ототожнювалася з державною владою. В цілому можна сказати, що вивчення розвитку влади знаходилося в тіні вивчення державної влади. Ідеологічно обумовлена відсутність практичної необхідності досліджень влади. У сучасному суспільствознавстві складається діаметрально протилежна ситуація. Термін «влада» набув достатньо широкого поширення як в періодиці, учбовій, монографічній літературі, так і в офіційних документах. Фактично склалася своєрідна формула: «влада = державна влада + громадське суспільство». Проблеми організації і діяльності влади у сфері освіти стали ключовими на багатьох наукових, науково-практичних конференціях.

Український дослідник І. Поліщук до інституту державної влади відносить: «владу народу як безпосереднє народовладдя, безпосередня демократія (вибори, референдуми тощо); державну владу – законодавчу, виконавчу, судову; місцеве

самоврядування – місцева публічна влада, що здійснюються, зокрема, територіальними громадами, представницькими органами місцевого самоврядування (радами), виконавчими органами рад, сільськими, селищними, міськими головами тощо». [159].

Ефективну модель діяльності в контексті державного управління сформулював соціолог Е. Ведунг:

1) регулярна діяльність, необхідна для функціонування організації, приписується як офіційні обов'язки, існує чіткий поділ праці з високим ступенем спеціалізації;

2) запроваджена ієрархія, що передбачає контроль і нагляд за кожною ланкою нижчого рівня з боку ланки вищого рівня, причому кожен співробітник відповідає перед своїм керівником як за власні дії, так і за дії підлеглих;

3) операції та роботи скеровуються узгодженим комплексом правил для специфічних ситуацій або завдань, щоб забезпечити єдність;

4) офіційні особи в бюрократичних організаціях повинні виконувати свої завдання безсторонньо, без упередження чи фаворитизму;

5) зайнятість базується на офіційно посвідченій кваліфікації та працівники захищені від безпідставного звільнення;

6) здійснюється запис усіх справ і трансакцій (операцій, що проводяться) [52].

В свою чергу, розглядаючи питання системи органів влади, потрібно підкреслити, що англ. «government» стосується інституційної організації політичної влади в межах певної території. В англomовних джерелах наведеним терміном позначається й інституціолізований процес, за допомогою якого забезпечуються внутрішні та зовнішні аспекти реалізації державного суверенітету.

Вчений В. Садковий вважає, «що в масштабі окремих країн категорія «система органів державної влади» відображає форму держави, елементами якої є форма державного правління (спосіб організації влади, зумовлений принципами взаємовідносин вищих органів держави) та форма державного устрою (спосіб організації державної влади, що визначається характером взаємовідносин держави як цілого та її складових частин)». [172].

Широке впровадження сучасних технологій в усі сфери суспільного життя, в матеріальне виробництво, посилило залежність суспільства і держави від стабільної та злагодженої роботи усіх систем, мереж, ресурсів, що є важливою складовою частиною інфраструктури суспільства.

Отже, на наш погляд, державно-громадська взаємодія в управлінні сферою фахової передвищої освіти, повинна задовольняти потреби обох сторін. Тому державно-громадська взаємодія в управлінні фаховою передвищою освітою – це система концепцій, методів і засобів, що призначені для забезпечення здобувачів освіти якісною освітою.

1.2. Нормативно-правове забезпечення в управлінні фаховою передвищою освітою

Сьогодні існує багато досліджень щодо розвитку та регулювання організації освітнього простору на різних рівнях, суб'єктів та її складових. Щодо дослідження розвитку закладів фахової передвищої освіти то, починати потрібно з вивчення законодавства, що регулює сучасну систему освіти. На сьогодні в Україні система освіти перебуває на шляху удосконалення. Забезпечення системи вищої освіти, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір, є однією із цілей реформування системи вищої освіти в Україні. Формування та вдосконалення нормативно-правового регулювання сфери освіти у закладах фахової передвищої освіти, зокрема забезпечення якості освіти в Україні відповідно до європейських стандартів є одним з пріоритетів діяльності як вищих органів влади у сфері освіти, так і самих закладів фахової передвищої освіти. Стратегією реформування освіти передбачено створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості надання освітніх послуг. Якість освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи вимогам і потребам суспільства та особистості. Ключовими завданнями такої реформи є:

інституціоналізація системи забезпечення якості вищої освіти на національному, регіональному та локальному рівнях за участю державних, громадських та професійних організацій; залучення зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів до розроблення нових нормативно-правових актів та методичних розробок, що здатні гарантувати стійке функціонування та розвиток системи забезпечення якості фахової передвищої освіти; апробація прозорості системи вступу на навчання. Пошук шляхів забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти є пріоритетним напрямком, оскільки якісна освіта, забезпечує навчання і виховання здобувача освіти, відповідно творить фахівця у певній галузі. Нормативно-правове регулювання сфери фахової передвищої освіти в Україні – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері фахової освіти. Правові норми, які здійснюють вказане регулювання суспільних відносин формують систему з характерною для неї ієрархією рівнів зв'язків та структурою. Формування прогресивної нормативно-правової бази відбувається з урахуванням європейських стандартів та міжнародного досвіду, в першу чергу, щодо забезпечення якості освіти.

Модернізація механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні здійснюється на основі формування класифікації локальних нормативно-правових актів із виділенням їх основної, процесуальної й організаційної категорій. Це необхідно з метою конкретизації загальних норм щодо практики трудових відносин у закладах фахової передвищої освіти з урахуванням матеріального, організаційно-процесуального й мотиваційного аспектів.

Підвищити ефективність державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою дозволить удосконалення правового забезпечення завдяки поєднанню міжнародних та національних правових норм і вимог, стратегічним завданням яких є забезпечення високого рівня підготовки фахівців, теоретичні знання і практичні навички, що відповідають потребам сучасного ринку праці.

У сфері фахової передвищої освіти України в процесі реформування вже здійсненні перші кроки до вдосконалення нормативно-правового регулювання

щодо забезпечення якості фахової освіти, серед яких прийняття Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Закону України «Про фахову передвищу освіту», Стратегія розвитку вищої освіти. Однак, сьогодні виникає нагальна потреба подальшої розробки і вдосконалення нормативно-правових актів відповідно до новоприйнятих нормативно-правових актів у сфері освіти.

Досліджуючи нормативно-правове регулювання у сфері фахової передвищої освіти щодо забезпечення якості освіти, варто відзначити, що маємо нормативно-правові документи, які безпосередньо стосуються забезпечення якості фахової освіти. Окремим додатком сформовано масив нормативно-правових актів, що погруповані за ієрархією їх створення та сили дії, які у тій чи іншій мірі мають відношення до забезпечення якості фахової передвищої освіти. В зручності проведення аналізу та подальшої роботи з ним, поділили документи на зовнішнього та внутрішнього походження для закладів вищої освіти, у тому числі, закладів фахової передвищої освіти.

Вагомим інструментом у нормативно-правовому регулюванні забезпечення якості освіти стали Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. та Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 6 червня 2019 р.

Законом України «Про освіту» передбачено ряд позитивних змін, серед яких є вдосконалення поняття якості освіти (п. 29 ст. 1) з внесенням змін до Закону України «Про вищу освіту» та коригуванні поняття якості вищої освіти. Так, якість вищої освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг (п. 23 ст. 1). Закон України «Про освіту» (ст. 1) визначає освітній процес як систему науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. Термін «освітній процес» набув свого подальшого більш детальнішого змісту у сфері вищої освіти у Законі України «Про вищу освіту».

Закон України «Про освіту» (ч. 2 ст. 41) щодо складових систем забезпечення якості освіти не вносив корективи, так як Закон України «Про вищу освіту» чітко та

повно сформував вказані складові. Так, статтею 47 Закону України «Про вищу освіту» поняття освітній процес характеризується як інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. Згідно із ст. 16 Закону України «Про вищу освіту» система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Натомість Законом України «Про освіту» (ч. 3 ст. 41) розширено перелік процедур і заходів, які здійснюються для забезпечення системи якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) порівняно із переліком передбаченим Законом України «Про вищу освіту» (ч. 2 ст. 16). Так, Законом України «Про освіту» додатково визначені такі процедури та заходи:

1) оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;

2) оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти.

Закон України «Про фахову передвищу освіту» визначає порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти та регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого

самоврядування у сфері фахової передвищої освіти. Цей Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, створює умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави.

В Законі України «Про фахову передвищу освіту» п. 3 та 4 ст. 17, регламентують забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти закладу фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) за поданням такого закладу може оцінюватися центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості фахової передвищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості фахової передвищої освіти, що затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за поданням центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти та якості фахової передвищої освіти (система зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти) включає інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості фахової передвищої освіти, зокрема:

- 1) стандарти фахової передвищої освіти;
- 2) ліцензування освітньої діяльності;
- 3) акредитацію освітньо-професійних програм;
- 4) зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання;
- 5) єдиний державний кваліфікаційний іспит;
- 6) інституційний аудит;
- 7) моніторинг якості освіти;
- 8) атестацію педагогічних (науково-педагогічних) працівників;
- 9) сертифікацію педагогічних працівників;
- 10) громадський нагляд.

Ці заходи забезпечать проведення моніторингу управлінської діяльності усіх

рівнів, зокрема, і керівників структурних підрозділів та дослідження прогресивних напрямків та проблем у такій діяльності. З цією метою першочерговим є надання уповноваженим органом методичної допомоги закладам вищої освіти у формуванні таких критеріїв (методичні рекомендації, інші документи надає Міністерство освіти і науки України відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України, яке затверджено постановою КМУ від 16.10.2014 №630 (п. 20, 68), правил і процедур оцінювання управлінської діяльності, Державна служба якості освіти України), також затвердження та оприлюднення навчальними вказаних процедур.

Вищезазначені нормативні документи окреслюють одну із основних ролей ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм. Так, передбачено, що ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм є одними із основних інструментів, процедур та заходів забезпечення і підвищення якості вищої освіти у тому числі фахової передвищої освіти. Саме такі євроінтеграційні положення Закону України «Про фахову передвищу освіту» та звичайно політика впровадження європейських стандартів та міжнародного досвіду у сфері фахової освіти дозволять забезпечити якість фахової передвищої освіти на найвищому рівні.

Заклади фахової передвищої освіти мають одну із основних місій – це створення необхідних умов для реалізації здобувачами освіти їхніх здібностей і талантів. Саме з метою досягнення вказаних цілей потрібно реформування у сфері фахової освіти та якісне оновлення нормативно-правової бази у сфері фахової передвищої освіти, зокрема щодо забезпечення освітнього процесу.

Отже, основною метою в освітньому процесі є формування насправді гармонійно розвиненої кваліфікованої особистості. Поняття освітній процес є справді багатограним та комплексним терміном, який включає в себе в широку значенні різні елементи, серед яких: форма здобуття освіти, рівні освіти, форми організації освітнього процесу та види навчальних занять, отримання кваліфікації, учасники освітнього процесу: здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники, академічна мобільність, ін.

З метою реалізації права особи на нові форми освіти необхідно розробити

положення про форми здобуття освіти, яке затверджується у встановленому законом порядку центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. У статті 10 Закону України «Про освіту» визначено нові складові системи освіти, серед них: спеціалізована освіта; фахова передвища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

Законом України «Про освіту» визначено лише загальні засади вказаних складників системи освіти та надано визначення понять, тому з метою імплементації положень вказаного закону необхідно розробити нормативно-правові акти, які будуть визначати порядок, умови, форми та особливості здобуття спеціалізованої, фахової передвищої та освіти дорослих.

Крім цього, з приводу спеціалізованої освіти, яка відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 21) є освітою мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування необхідно розробити Положення про заклади спеціалізованої освіти відповідно до визначеного законом спрямування та затвердити у встановленому спеціальним законом порядку.

Ще одним із прогресивних положень Закону України «Про фахову передвищу освіту» (ст. 18 п. 8) є формування Єдиної державної електронної бази з питань освіти, а також наявність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань та відомостей реєстру документів про освіту, що забезпечить функціонування єдиної систематизованої інформаційної бази щодо фахової передвищої освіти. З метою забезпечення реалізації вказаної норми закону та забезпечення функціонування вказаного реєстру необхідно розробити Порядок функціонування Єдиного державного реєстру документів про освіту та затвердити у встановленому законом порядку, який буде одним із елементів Положення про функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

На сьогодні зрозуміло, що механізм нормативно-правового забезпечення фахової передвищої освіти, державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти, повинен регулюватися не однобічно, а має бути цілеспрямований взаємозв'язок. Принципи якісно нового управління фаховим

освітнім закладом пов'язані з прогресивними методами управління керівника. Керівник закладу фахової передвищої освіти в свою чергу ефективно використовує норми освітнього законодавства. Окресливши основні зміни та понятійний апарат, що приніс Закон України «Про фахову передвищу освіту», можемо перейти до аналізу нормативних документів, що активно використовуються в управлінні освітнім закладом за кожним стандартом.

Сьогодні Міністерством освіти і науки України розроблено проект змін до вказаного нормативно-правового акту, зокрема розширено перелік форм академічної мобільності, врегульовано механізм відправлення учасників освітнього процесу до інших закладів освіти та ін.

Таким чином, потрібно приведення законодавства України у відповідність із Законом України «Про вищу освіту», а саме:

- податкового кодексу щодо статусу вищого навчального закладу з метою надання платних послуг та отримання доходу;
- затвердити Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, а також надання їм академічної відпустки; розробити та затвердити у встановленому законом порядку Положення про форми здобуття освіти в Україні;
- розробити нормативно-правовий акт (спеціальний закон), який буде визначати порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти;
- розробити нормативно-правовий акт, який буде визначати порядок, умови, форми та особливості здобуття освіти дорослих;
- розробити Положення про заклади спеціалізованої освіти відповідно до визначеного законом спрямування (мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування) та затвердити у встановленому спеціальним законом порядку;
- розробити та затвердити на законодавчому рівні порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в системі формальної освіти;

- розробити та затвердити нормативно-правові акти, які будуть визначати процедури присудження (присвоєння), підтвердження кваліфікацій, а також порядок утворення та діяльності і правовий статус суб'єктів, що здійснюють діяльність з оцінювання і визнання освітніх та/або професійних кваліфікацій;
- розробити нормативний документ щодо порядку оцінювання науково-педагогічних працівників;
- розробити нормативні або / та методичні матеріали для врегулювання поточного моніторингу та періодичного перегляду програм, оскільки на даному етапі законодавчо не врегульовано.

Реформування системи освіти в Україні, зокрема процедура акредитації освітніх програм, перебуває сьогодні у перехідному періоді від старих правил і процедур до нових європейських стандартів. Поступово відбувається впровадження в освітній процес Положення про акредитацію освітніх програм, розроблене Національним Агентством забезпечення якості вищої освіти. У вказаний період заклади фахової передвищої освіти проходять процес акредитації освітніх програм. Механізм акредитації освітніх програм є одним із основних інструментів моніторингу якості освітньої діяльності та контролю закладу фахової передвищої освіти за ефективністю роботи навчального закладу. Контроль відповідно до своїх повноважень на підставі норм чинного законодавства здійснювався Міністерством освіти і науки України, Державною інспекцією навчальних закладів та Акредитаційною комісією. Сьогодні здійснюється Державною службою якості освіти. А відповідно до чинного законодавства повинно здійснюватися Національним агентством забезпечення якості вищої освіти, незалежними міжнародними установами. Відтак, на даному етапі надзвичайно важливо розробити нормативно-правові акти, що будуть регулювати та визначати стосунки/права/обов'язки сторін у сфері зовнішнього забезпечення якості освіти.

Глобальні економіко-технологічні зрушення, впровадження інноваційних та інформаційних технологій, євроінтеграційні процеси, потреби ринку праці як окремих регіонів, так і країни в цілому висувають нові вимоги до підготовки

фахівців та їхніх компетентностей. У таких умовах підготовка здобувачів за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого бакалавра потребує суттєвої модернізації та підтримки.

Забезпечення якісної підготовки фахівців для успішної самореалізації в умовах сучасного ринку праці є однією з ключових проблем розвитку освітньої галузі української держави. Важливу ланку в освітній системі займає фахова передвища освіта.

Починаючи з 2014 р., освітянські колективи технікумів та коледжів перебували у стані невизначеності. Так, Закон України «Про вищу освіту», що набув чинності 6 вересня 2014 р. і містить багато суттєвих змін, спрямованих на реформування національної вищої школи, поставив і багато запитань, зокрема, щодо перспектив коледжів та технікумів, що за попереднім законодавством мали статус вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації та готували фахівців середньої ланки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста.

Цим законом був передбачений останній набір у технікуми та коледжі у системі вищої освіти в 2016 р. та прирівняння дипломів молодшого спеціаліста до диплому молодшого бакалавра. У вересні 2017 р. з ухваленням Закону України «Про освіту» для технікумів та коледжів передбачений окремий складник освіти – фахова передвища освіта, який перетворив технікуми, коледжі та прирівняні до них училища із закладів вищої освіти на заклади передвищої освіти. Цим же документом Кабінету Міністрів України було доручено підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект закону «Про фахову передвищу освіту». У ст. 16 Закону України «Про освіту» подається тлумачення фахової передвищої освіти: фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням обмежених управлінських функцій. Система фахової передвищої освіти передбачає здобуття кваліфікацій, що відповідають п'ятому рівню Національної рамки

кваліфікацій. Отже, місце фахової передвищої освіти в системі освіти України можна відобразити таким чином (Рис.1.2.).

Рис. 1.2. Місце фахової передвищої освіти в системі освіти України.
(створено автором)

6 червня 2019 р., після непростих дискусій у комітеті ВРУ з питань науки та освіти, був ухвалений парламентом та підписаний президентом Закон України «Про фахову передвищу освіту». Цей закон визначає порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти, та регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також, визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері фахової передвищої освіти. Також Закон України «Про фахову передвищу освіту» встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, створює умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави.

Закон передбачає функціонування фахової передвищої освіти як самостійного складника системи освіти, основу якого становитимуть фахові коледжі, в які буде трансформована переважна більшість нинішніх коледжів та технікумів (частина коледжів має намір залишитись у системі вищої освіти, конкуруючи з університетами й академіями). Основним результатом діяльності фахових коледжів стане підготовка фахового молодшого бакалавра замість нинішнього освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Національна рамка кваліфікацій: дає пояснення визначенню освітніх понять та кваліфікацій пов'язаних з освітньою діяльністю закладів фахової передвищої освіти; дає системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів; призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій; ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти; враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудових відносин для сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці.

Найважливішою особливістю підготовки фахових молодших бакалаврів має стати незаперечна орієнтація на практичну діяльність в умовах сучасних виробництв і сфери послуг, на потреби ринку праці. Фахові коледжі можуть бути самостійними або входити до структури закладів вищої освіти. В окремих випадках готувати фахових молодших бакалаврів зможуть заклади професійної (професійно-технічної) освіти, за умови отримання відповідної ліцензії та дотримання стандартів фахової передвищої освіти, загальних умов до набору, підготовки й атестації випускників.

Серед новацій закону передбачено також запровадження елементів корпоративного управління закладами, що сприятиме врегулюванню конфлікту

інтересів. При закладі діятиме наглядова рада, яка працюватиме над стратегічним розвитком закладу, шукатиме додаткові джерела фінансування, зможе впливати на керівництво в разі суттєвих проблем у діяльності.

У Законі України «Про фахову передвищу освіту» сформовані основні вимоги до організації ефективного та результативного освітнього процесу, зокрема, можливість формувати індивідуальні освітні траєкторії та надавати вибір форми освіти (мережева, дуальна, навчання на виробництві тощо); особливості забезпечення доступу до якісної фахової передвищої освіти (відсутність обмеження щодо віку студентів, кількості попередньо здобутих дипломів за бюджетний кошт), окреслені права та обов'язки учасників освітнього процесу (наприклад, обрання керівника передбачатиме рейтингове голосування колективу, строк перебування на посаді буде обмеженим).

Крім цього, документ передбачає, що громадяни України мають право безоплатно здобувати фахову передвищу освіту, отримувати профільну середню освіту професійного або академічного напрямку за рахунок освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для здобуття повної загальної середньої освіти, фінансову підтримку за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів в установах фахової передвищої освіти всіх форм власності й сфер управління, зокрема у межах розміщеного в них державного та/або регіонального замовлення на конкурсній основі відповідно до стандартів фахової передвищої освіти.

Документ є досить консолідованим та враховує інтереси студентів, освітян, роботодавців, місцевих громад, запевняють у Міністерстві освіти і науки України. Розробники документу переконані, що його прийняття створить умови та стане основою для формування сучасної системи фахової передвищої освіти, спрямованої на забезпечення потреб здобувачів та сучасного ринку праці, забезпечить умови для ефективного функціонування закладів фахової передвищої освіти на принципах академічної доброчесності та автономії, дозволить реалізувати себе всім учасникам освітнього процесу, забезпечить співпрацю державних органів, місцевих громад, представників роботодавців та випускників, які здобули якісну сучасну освіту.

Як зазначив, генеральний директор директорату вищої освіти і освіти дорослих МОН О. Шаров, у новому законі вперше у вітчизняній законодавчій практиці сформульоване поняття студентоорієнтованого навчання як сучасного підходу до організації освітнього процесу, що передбачає: «заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти» [190]. Це визначення було напрацьоване під час роботи над удосконаленням законодавства у сфері вищої освіти спільно з Українською асоціацією студентів на основі сучасного міжнародного досвіду і тепер увійшло до Закону України «Про фахову передвищу освіту», ставши основою для переосмислення ролі здобувачів освіти в освітньому процесі. Загалом, освітня реформа передбачає, що головною метою навчання стане не отримання суми знань, а оволодіння студентами певним набором компетентностей та наскрізних вмінь. Для цього більшість навчального часу буде відводитися на здобуття практичних знань, які дозволили б випускнику одразу після завершення закладу працювати і заробляти, запевняє О. Шаров [190].

Сучасний світ швидко змінюється і деякі професії стають все менш затребуваними на ринку праці. Тому доросла людина має бути готова до неодноразової зміни фаху і, відповідно, перенавчання. Новий закон також відкриває більше можливостей для неперервної освіти дорослих. Так, освіта для дорослих буде більш гнучкою – людина зможе отримати кілька професійних освіт за бюджетні кошти протягом життя. Студенти також зможуть вільно вибирати форму навчання, зокрема, буде більше можливостей для дуальної освіти (спосіб здобуття освіти, що поєднує навчання у закладах освіти з навчанням на робочих місцях для набуття певної кваліфікації). На його думку, усе це має стати запорукою

як професійного розвитку молодих фахівців, так і трампліном для успіху тих, хто прийшов для здобуття нової професії.

До речі, акредитацію освітніх програм у сфері фахової передвищої освіти здійснюватиме Державна служба якості освіти та акредитовані нею незалежні установи оцінювання і забезпечення якості фахової передвищої освіти.

Законом передбачено, що у разі здобуття фахової передвищої освіти за акредитованою освітньо-професійною програмою в дипломі фахового молодшого бакалавра зазначаються найменування органу (органів) акредитації, а в додатку до диплома фахового молодшого бакалавра – інформація про видані ним (ними) відповідні акредитаційні сертифікати, рішення. Достовірність даних про здобуту освіти можна буде перевірити онлайн в єдиній державній електронній базі у сфері освіти. При цьому ніякого диплома державного зразка не передбачається.

Якщо раніше більшість закладів відкривалися для забезпечення потреб конкретних підприємств і галузей, то наразі більшість коледжів та технікумів втратили підтримку своїх традиційних «шефів», або вона стала набагато скромнішою. Взагалі, світ ввійшов у період дуже бурхливих економічних і технологічних змін, тому тільки поодинокі гіганти економіки й традиційні бюджетні сфери можуть бути самостійними великими замовниками підготовки випускників цих закладів освіти. Натомість, відчутно зростає питома вага орієнтації студентів на здобуття освіти і професій, актуальних і потрібних малому та середньому бізнесові, місцевим громадам тощо. Слід підтримувати і прагнення підприємливої молоді, яка сама може створювати нові робочі місця. Здобуття освіти для особистісного розвитку та продовження навчання – теж достойний мотив для студентів. Головним же пріоритетом має бути готовність до виходу на ринок праці, на якому дедалі більше відчувається брак молодих кваліфікованих фахівців середньої ланки.

Фахова передвища освіта – особливий та потрібний складник системи освіти, яку потрібно зберегти та розвивати, аби готувати якісних фахівців середньої ланки. Сьогодні Україна потребує не тільки і не стільки спеціалістів з вищою освітою, а більшою мірою робітників, бакалаврів із фаховою передвищою освітою. Саме

технікуми і фахові коледжі завжди готували фахівців, які в майбутньому задовольнятимуть потреби економіки України, будуть затребувані на ринку праці. Необхідно визначитись із реальними потребами регіонів у фахівцях відповідних профілів з урахуванням нових технічних і технологічних тенденцій на найближчі роки та перспектив digital-тенденцій у виробничих процесах, а також із застосуванням досвіду європейських країн. Але тут варто усвідомити, що переймаючи кращий іноземний досвід, потрібно його адаптувати, а не формально впроваджувати. Необхідно створення реальних регіональних багатoproфільних закладів фахової передвищої освіти під регіональні потреби, у складі яких варто було б чітко визначити місце, кількість і профільність фахових коледжів; скасувати дублювання підготовки кадрів за однаковим або спорідненим переліком професій; передбачити підготовку фахівців, компетенція яких відповідала б четвертому, п'ятому, шостому рівням Національної рамки кваліфікацій в одному освітньому просторі.

Також, на законодавчому рівні потрібно вжити заходів, які б зацікавили бізнес сприяти зміцненню матеріальної бази навчальних закладів. Наприклад, звільнити компанії від сплати податків на суму, що була використана на придбання сучасних засобів навчання. Сучасна фахова передвища освіта в Україні повинна готувати спеціалістів нового рівня та можливостей, аби вони були здатні до ефективної роботи в умовах активного впровадження новітніх технологій. Тому реформа фахової освітньої галузі, яку очікували педагоги, громадськість, здобувачі освіти й роботодавці, є надзвичайно важливою і стосується найближчого майбутнього українських фахових коледжів і технікумів. Розвиток фахової передвищої освіти зумовлений переходом національної економіки на новітній технологічний устрій, тобто активне поширення інноваційних високотехнологічних систем, глобальні економіко-технологічні зрушення, євроінтеграційні процеси. Безперечно, у цей час для України є абсолютно необхідним реформування та модернізація системи підготовки фахівців для сучасних ринків праці.

Сучасна фахова передвища освіта повинна готувати спеціалістів нового рівня, нових можливостей, здатних до ефективної трудової діяльності в умовах

активного впровадження новітніх технологій. Її функціонування спрямовується на оволодіння випускниками фахових коледжів і технікумів ключовими професійними знаннями та навиками, необхідними для майбутньої професійної діяльності в різних галузях економіки.

Прийняття Закону України «Про фахову передвищу освіту» сприятиме міжнародному визнанню національної фахової передвищої освіти. При цьому важливо зберегти кращі традиції та кращі практики технікумів та коледжів, сформовані багаторічною попередньою діяльністю. Таким чином, державно-громадська взаємодія в управлінні фаховою перед вищою освітою реалізується внутрішніми та зовнішніми функціями держави через її виконавчі органи. Проблема полягає в адаптації законодавства України в освітній сфері до нових умов розвитку суспільства, передусім пов'язаних з побудовою демократичної держави.

Головними принципами моделі державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою є гуманізація, професіоналізм, науковість, адаптованість, цілеспрямованість, відкритість, толерантність тощо. Зміст державно-громадської взаємодії в управлінні полягає у організації діяльності його суб'єктів.

Складовими моделі управління фаховою передвищою освітою є як органи влади так і громадський компонент. Між ними відбувається постійна взаємодія як через механізми управління, так і через функції організації та контролю.

Державне управління реалізується внутрішніми та зовнішніми функціями держави через його органи. Проблема полягає в адаптації законодавства України в освітній сфері до нових умов розвитку суспільства, передусім пов'язаних з побудовою демократичної держави.

Нормативно-правове поле системи вищої освіти визначається Конституцією України, завдання розвитку законодавства окреслюються Національною доктриною розвитку освіти, яка визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію і основні напрямки розвитку освіти до 2025 р.

У Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII основною метою вищої освіти встановлено підготовку конкурентоспроможного людського

капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Умови функціонування системи фахової передвищої освіти регулюються також Бюджетним кодексом, Кодексом законів про працю, Господарчим кодексом.

Вкрай важливим для успішного розвитку діяльності закладу освіти є усвідомлення громадянами України необхідності взаємодії громади та держави в управлінні фаховою передвищою освітою.

Отже, сучасний підхід до управління фаховою передвищою освітою потребує нових вимог, що виникають у галузі державно-громадської взаємодії; побудові взаємовідносин влади з громадськістю, симбіозі різних засобів та ресурсів. Місія фахової передвищої освіти – забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього. Візія фахової передвищої освіти України – конкурентоспроможна система різноманітних закладів фахової передвищої освіти, яка завдяки співпраці та взаємодії в різних аспектах орієнтує на найвищі досягнення та практики.

1.3. Особливості реалізації теоретичних засад державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою

Становлення України як повноцінного конкурентоспроможного партнера у світовому цивілізаційному та формаційному просторі потребує наукового обґрунтування засад механізмів взаємодії державного та громадського управління в усіх сферах суспільного життя, особисто в освітній сфері, що здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб громади як об'єкту управління. Задоволення потреб і досягнення цілей громади фактично означає функціонування та розвиток колективу людей, громадян держави.

Наукове формулювання категорії «публічного управління» включає уточнення певних наукових понять, поліпшення та розвиток об'єкту управління для досягнення наперед визначеної сукупності цілей. Суб'єктом державного управління виступають органи виконавчої влади, а об'єктом державного управління є колектив людей, що формує суспільство і веде суспільну діяльність, громада села, селища, району, міста, країни, світове товариство. Саме управлінською ланкою суб'єктів управління виступають органи державного управління: інституції, обрані шляхом прямих виборів та їх виконавчі структури; посадові та службові особи, обрані шляхом прямих виборів; посадові та службові особи, призначені інституціями та їх виконавчі структури. В умовах солідаристичної цивілізації та змішаної формації саме вони визначають, стверджують, контролюють та оцінюють прямим або представницьким способами:

- цілі суб'єктів громадянського суспільства, у тому числі органів державного управління, стратегічні програмні рішення з їх досягнення;
- шляхи задоволення потреб колективу та вирішення значущих для спільноти поточних проблем;
- результативність і ефективності державного управління.

Засади державного управління адекватні основним положенням змішаної формації та базуються на цінностях громадянського суспільства та демократизації суспільних процесів. У сучасних умовах реформ в Україні, коли громадянське суспільство, публічна сфера, багато складових політичної системи ще не повною мірою сформувалися, саме державна політика щодо розвитку освітньої сфери має стати єдиним виразником загальних інтересів усіх верств суспільства. Через формування державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою має формуватися солідарність між суспільством країни та державою як системою відносин, спрямованих на реалізацію цінностей суспільства. Вкрай важливим для солідаристичної цивілізації та змішаної формації суспільства є усвідомлення громадянами України необхідності солідарності громади та держави в управлінні освітою.

Держава – ядро освітньої системи. Ефективність державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою перед вищою освітою – це багато в чому ефективність ухвалення і реалізації управлінських рішень, заснованих на результативності використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Держава є носієм, володарем, розпорядником влади. Відбувається зміна варіантів функціонування: від адміністративно-командного, коли роль громадськості мінімізована, до демократичної, коли роль громадськості є найбільшою за всю історію існування людства.

Відбувається залучення громадськості до прийняття управлінських рішень з питань розвитку фахової передвищої освіти, завдяки чому державне управління і набуває обумовленості, обґрунтованості та ефективності.

Сучасний заклад фахової передвищої освіти потребує нових вимог, що виникають сьогодні у галузі державно-громадської взаємодії в управлінні. Збільшення значущості державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою сприяло появі в науковому світі концепції нової моделі влади. Механізм державного управління закладами фахової передвищої освіти, у побудові взаємовідносин влади з громадськістю, являє собою симбіоз різних засобів та ресурсів, які застосовує суб'єкт управління при отриманні інформації про потреби об'єкта управління та прийнятті управлінських рішень, а також методів, що використовує об'єкт управління для максимального представлення своїх інтересів у владі.

Ряд дослідників вважають державно-громадську взаємодію в управлінні освітньою сферою, як особливу стадію в історичному розвитку людства. Теорії еволюції описують різні етапи розвитку людського суспільства. Якщо проаналізувати еволюцію суспільства, з точки зору використання ресурсів, то отримаємо наступні етапи: 1-й – фізична праця людини, 2-й – енергетичні ресурси, 3-й – інформаційний ресурс. В первісні часи людина не мала в своєму розпорядженні ніякої енергії, крім фізичної праці (власної або домашніх тварин). Промислова революція відкрила перед людиною можливість використання нових джерел енергії – природні копалини, що дозволило значно підвищити

продуктивність праці. На сучасному етапі найважливішим джерелом добробуту стає інформація, що допомагає удосконалювати модель державно-громадського управління освітою.

Разом з тим, історичне місце громадянського суспільства в еволюції людства визначається по-різному.

Я. Гречка розглядає суспільство як фазу індустріального розвитку, що настала слідом за фазою індустріалізації (кінець XVIII – початок XX в.) і фазою масового виробництва і масового споживання (початок XX ст. – 60–70-ті роки XX ст.) [61].

Д. Белл і Е. Тоффлер розглядають громадянське суспільство як принципово інший етап історичного розвитку. Д. Белл ділить історичний розвиток на три етапи: доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний і пов'язує їх зі способом виробництва [37], а Е. Тоффлер виділяє етапи розвитку, спираючись на тип культури – доіндустріальний, культури першої хвилі, індустріальний, культури другої хвилі і принципово новий, культури третьої хвилі [184].

І. Поліщук переконаний, що «громадянське суспільство постіндустріального періоду розвивається у двох напрямках – внутрішньому і зовнішньому. Внутрішні функції спрямовані насамперед на розвиток громадянського суспільства – суспільства нових освітніх технологій, а зовнішні – на рух до глобалізму [159].

На думку Д. Белла: «Знання стають стратегічними ресурсами та агентом трансформації постіндустріального суспільства. Бурхливе протікання суспільних змін здійснюються за посередництвом специфічних технологій, що неминуче ставить перед закладами фахової передвищої освіти складні завдання. Вступ людства в нову еру Д. Белл вважає найважливішою ознакою нового громадянського суспільства, що не може не відобразитися на розвитку фахової передвищої освіти [37].

Суспільство, побудоване на знаннях, виникло з поєднання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) – з людською складовою. Громадянське суспільство базуються на технологіях, суспільство, побудоване на знаннях – на людях-творцях, озброєних технологіями починає відігравати важливу роль в

управлінні державою, політичними процесами, освітою [139].

У сучасних умовах трансформації освітніх парадигм фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особистості до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних із виконанням виробничих завдань підвищеної складності, здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації. Безперечно, забезпечення якості фахової передвищої освіти зумовлено суспільними запитами на зростання людського капіталу задля прогресивного та інноваційного розвитку країни, збалансування підготовки кваліфікованих кадрів, створення сприятливих умов для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці і держави у кваліфікованих фахівцях, а також модернізації системи фахової передвищої освіти з урахуванням процесів європейської інтеграції.

Інформаційне освітнє середовище – це система, в якій на інформаційному рівні задіяно та пов'язано між собою всіх учасників освітнього процесу: «адміністрація – викладачі – студенти – батьки». На сучасному етапі розвитку освітнього середовища зростає роль інформації різних джерел, тому що:

- під час формування інформаційного освітнього середовища необхідно розв'язати проблему змісту освіти на сучасному етапі, співвідношення традиційних складових освітнього процесу та нових інформаційно-комунікаційних технологій, нових взаємин студента, викладача й громади;

- інформаційне освітнє середовище містить технологічні, інформаційні й організаційні ресурси;

- під час створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу зростає значущість ІКТ-компетентності педагогів, які працюють за умов широкого застосування засобів інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі закладу фахової передвищої освіти.

Обов'язковою умовою є наявність програмного забезпечення навчально-виховного процесу задля реалізації освітніх потреб здобувачів закладів фахової передвищої освіти. Задля вирішення одного із основних завдань сучасної фахової освіти, підготовки випускників до життя в інформаційному суспільстві, необхідно забезпечити високу якість інформаційного середовища, покращення щоденного оперативного управління закладом фахової передвищої освіти та освітнім процесом. Отже, інформаційно-освітній простір і інформаційно-освітнє середовище мають базуватися на системному підході.

Наявність інформації в ЗМІ, у тому числі в інтернет мережі, сприяє вихованню демократичного типу поведінки, бо має двонапрямковий напрям. Інтернет дозволяє громадянам спілкуватися зі своїм урядом, ставити питання представникам державного та громадського управління фаховою освітою і пропонувати свої коментарі до проблем, що потребують вирішення. Інтернет називають «вектором демократизації», «вільним середовищем», навіть «зоною анархії», хоча на початку функціонування головними завданнями цієї технології спочатку виступали саме контроль над віддаленими об'єктами і управління інформаційним потоком. Слід наголосити на тому, що в умовах інноваційної держави з електронною демократією зростає відповідальність кожного члена громадянського суспільства за прийняті рішення, тому розвиток такої держави залежить від здатності громадян самостійно приймати рішення і розуміти величезну відповідальність, яка на них покладається.

Застосування інформаційних ресурсів, електронних засобів, способів отримання, опрацювання, використання, створення інформації в цілісному системному вигляді суттєво інтенсифікує освітній процес, від чого функціонування державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти стає ефективнішим. Відбувається поєднання зусиль державних структур управління освітою з громадськими структурами закладів фахової передвищої освіти щодо організації зустрічних потоків інформації. Згори вниз просувається детермінаційна інформація (нормативно-правова та суспільно-ціннісна). Знизу догори – претензійна (реакція виконавців, громадськості на детермінаційну

інформацію). На кожному щаблі управління створюється адаптаційний структурний підрозділ, основним призначенням якого є узгодження зустрічних потоків інформації та визначення вектору переваг. Процес узгодження інформації адаптує управлінське рішення до зовнішніх і внутрішніх умов шляхом установа балансу інтересів всіх учасників освітнього процесу закладу фахової передвищої освіти.

Отже, одним із основних об'єктів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою стає обмін інформацією. Вільна циркуляція інформації в суспільстві дозволяє їй стати найважливішим фактором економічного, національного та особистого розвитку. Інформація й звання – це основний предмет праці більшої частини людей, а знаряддя праці – це результат інформаційно-комунікаційних технологій. Успіх діяльності закладів фахової передвищої освіти багато в чому залежить від фахівців, які займаються комунікаціями. В ринкових, нестабільних умовах з високою конкуренцією на ринках освітніх послуг їх робота є дуже важливою і необхідною. Перспективне функціонування закладів фахової передвищої освіти залежить від багатьох факторів, проте визначальним є ступінь адаптації освітнього закладу до ринкових умов. Від цього залежить формування контингенту студентів, яке визначається значною мірою їх іміджу. Тому стратегічні завдання закладу фахової передвищої освіти пов'язані із управлінням комунікаціями, які впливають на ринок освітніх послуг. Для практики управління закладом фахової передвищої освіти важливе значення має неформальна або неофіційна комунікація (чутки, анекдоти тощо). Під чутками прийнято розуміти неперевірену усну інформацію; дані, достовірність яких не встановлена, але й не спростована. В зарубіжній літературі існують такі визначення чуток: 1) постійно діюча система інтерпретації подій масовою свідомістю відповідно до ментальності, що сформувалася історично; 2) доповнення офіційної комунікації неформальною, сіткою «довірливих повідомлень», які базуються на міжособистісних стосунках; 3) засіб спілкування у натовпі; 4) інформація, що має неофіційне джерело; 5) специфічна або злободенна думка, яка передається в усній формі й не має надійних стандартів достовірності; 6) думка, яка

не підтверджена й може широко розповсюджуватися. Чутки сприяють за певних умов пом'якшенню емоційної напруги у суспільстві, формуванню та підтримці групової ідентичності, надають можливість вести мову про офіційно заборонені теми. Недостатньо мати у закладі фахової передвищої освіти хороші освітні послуги – для збільшення контингенту студентів, обсягів фінансових надходжень та забезпечення стабільності та можливостей для розвитку потрібно донести до свідомості споживачів вигоди від використання цих послуг. Комунікації дозволяють здійснити передачу повідомлень роботодавцям, абітурієнтам, їх батькам, всьому суспільству з метою зробити послуги освітнього закладу привабливими для цільової аудиторії. Заклади фахової передвищої освіти постійно просувають інформацію про свою діяльність на ринок освітніх послуг, намагаючись реалізувати декілька цілей: проінформувати майбутніх споживачів про свої послуги та переваги; переконати абітурієнтів, їх батьків, роботодавців віддати перевагу саме послугам цього навчального закладу. Ці цілі досягаються за допомогою реклами, засобів масової інформації, профорієнтаційної роботи, Інтернету, роздачі безкоштовних буклетів, й інших комунікаційних видів діяльності. Це частина спільної колективної діяльності, яку називають комунікація і яка спрямована на регуляцію цієї діяльності. Вона є основою «спілкування закладу фахової передвищої освіти» із ринком праці, громадськістю. Організація цієї роботи залежить від організації комунікативного процесу в конкретному навчальному закладі.

Комунікацією історично вважалось примус когось до виконання певної дії кимось. Сенсом комунікації був вплив керівника на поведінку керованого, коли реалізовувався інформаційний вплив суб'єкта управління на об'єкт управління через наказ. У широкому значенні термін «комунікація» означає зв'язок, спілкування, яке охоплює всі процеси людської діяльності. Сьогодні змінилося ставлення до комунікації: якщо в авторитарному суспільстві домінувала комунікація жорсткої вертикальної підпорядкованості, то процес формування єдиного інформаційного простору цивілізації породив полілог між рівнозначними учасниками. Тобто обмін думками з тієї чи іншої теми, де кожен учасник має

власну відмінну точку зору. І у якій управління починає реалізовуватися в систему демократичної комунікації, що спирається на переконання.

Науковці з менеджменту О.Антонюк [4], В. Брижко [48], М. Брегін [47], І. Поліщук [159], В. Крижко [129], О.Шаров [190] також розглядають поняття інформації та комунікації. Вони виділяють локальний, внутрішньоорганізаційний, загальний і системний інформаційно-комунікаційні рівні. Важливу роль в менеджменті відіграють такі напрямки, як PR, реклама, позиціонування, що можуть бути необхідними для організації та її нормального функціонування. Досить широко поширено в менеджменті трактування комунікації як інформаційного процесу, спрямованого на здійснення обміну думками. Він сприяє ухваленню управлінського рішення. Такий підхід характеризується певними категоріями: впливу, спонукання, коректування, контролю, управлінського впливу, організації. Можна сказати, що теоретичні підходи до комунікації та інформаційного забезпечення менеджменту найбільш близько підходять до характеристики державно-управлінської діяльності. Слід акцентувати увагу на тому, що в постіндустріальну добу змінюється процес управління суспільством і роль держави в цьому процесі. «Особливістю інноваційної держави виступає те, що в основі її діяльності лежить не уніфікація людської діяльності та нав'язування певних принципів та моделей поведінки, не збереження цінностей, а створення передумов для особистої ініціативи, для розвитку та запровадження інновацій, що засновані на знаннях» – наголошує О. Крюков [131, с. 312].

В умовах побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки та громадянського суспільства, державі необхідно сприяти підвищенню прозорості та ефективності державного управління при максимальній довірі народу. Потрібно удосконалювати законодавчу базу, розвивати справедливую конкуренцію, вдосконалювати систему освіти, що передбачає засвоєння нових технологій; забезпечити інформаційне обслуговування структур громадянського суспільства та населення на основі розвитку масового інформаційного обміну і масових комунікацій, враховувати громадську думку при розробці рішень, нових проектів.

Зауважимо, що створення таких умов є найбільш прийнятним і для України в

сучасних умовах формування закладу фахової передвищої освіти нового типу. Необхідно використовувати весь передовий світовий досвід і всі досягнення, щоб на основі вітчизняного наукового потенціалу отримувати рішення, принаймні, на рівні світових стандартів.

Слід зазначити, що протягом останніх років відбуваються зміни у свідомості державних службовців. Існуючі інформаційні можливості України, інтелектуальний капітал нації є тим суспільним благом, вміле розпорядження яким повинно послужити економічному процвітання держави в сучасному світі.

Таким чином, сучасні інформаційні технології відіграють все більш важливу роль у системі державного управління освітою розвинених країн.

Вітчизняна наука, згідно з характером факторів впливу на державне управління, виокремлює політичні, економічні, соціальні, організаційні та правові механізми. Підсумовуючи вищесказане, можна визначити механізм державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти, як взаємопов'язані елементи – методи, важелі, інструменти впливу, які забезпечують функціонування системи освіти.

В останні роки в провідних країнах розроблені міжнародні та національні програми уряду щодо державно-громадської взаємодії в управлінні освітнім закладом. Ці програми передбачають відкритість, взаємодію і комунікацію уряду з громадянами та участь громадян в управлінні освітніми справами.

Механізми публічного управління у побудові взаємовідносин влади з громадськістю являють собою симбіоз різних засобів та ресурсів, які застосовує суб'єкт управління при отриманні інформації про потреби об'єкта управління та прийнятті управлінських рішень, а також методів, що використовує об'єкт управління для максимального представлення своїх інтересів у владі.

Що стосується складових елементів механізму державно-громадського управління, то більшість дослідників вважають, що основним його елементом є, насамперед, система органів державної влади, яка забезпечує керованість суспільними процесами. (Рис.1.3).

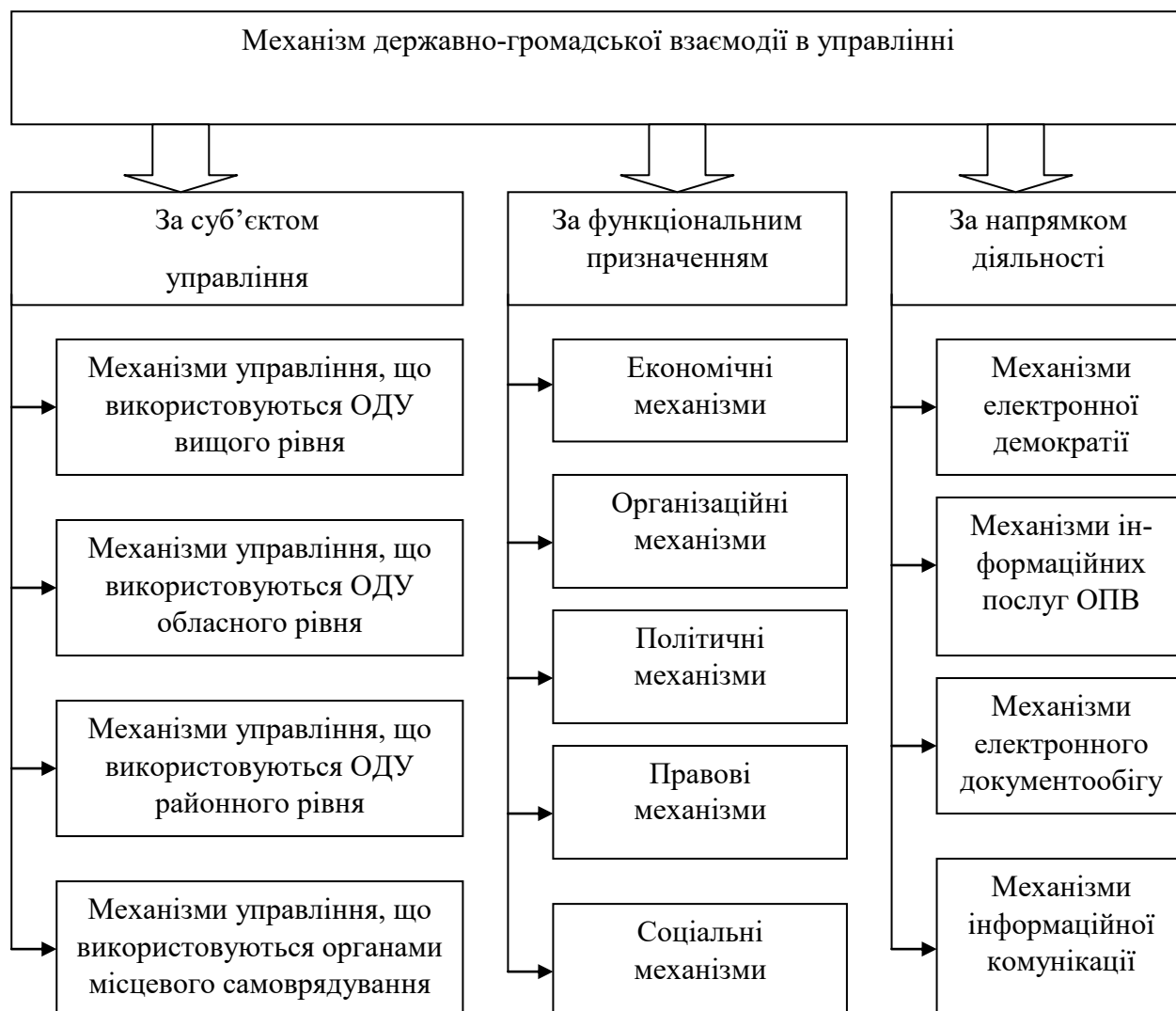

Рис. 1.3. Класифікація складових механізму державно-громадської взаємодії в управлінні (створено автором за джерелом 136)

Як бачимо, під механізмом державно-громадської взаємодії в управлінні розуміють системну сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів в державі; організованої людської діяльності, що має за мету реалізацію інтересів і потреб людей та вирішення нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил. Особливостями реалізації механізму державно-громадської взаємодії в управлінні є наявність різних підходів.

Висновки до розділу 1

Отже, проаналізувавши сучасний стан державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, ми визначили його ознаки, які виражені в структурних елементах, змісті діяльності суб'єктів, узгодженій співпраці органів державної влади та органів громадського самоврядування, які представляють інтереси держави і громадськості. Вважаємо, що модель державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою заслуговує на впровадження в освітніх закладах. Цей розвиток, як ми переконалися в ході дослідження, має базуватися на основах демократичних форм управління, засадами яких повинен стати діалог, партнерство, довіра.

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз наукових праць, що дало можливість розкрити особливості державно-громадської взаємодії в управлінні освітою в різні історичні періоди, з'ясувати відмінності та визначити методологічні підходи для дослідження.

Удосконалено понятійні основи державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти. Проведене в даному розділі дослідження теоретико-методологічних основ державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти дозволило, завдяки категоріальному аналізу та етимологічному методу, уточнити базові поняття дисертаційного дослідження. Контент-аналіз нормативних документів щодо державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти дав можливість встановити виникнення та розвиток різних форм управління, їх переваги, виокремлено проблеми щодо залучення громадськості до управління закладами освіти на практиці. З'ясовано, що процес становлення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою має давнє коріння. Ретроспективний аналіз державно-громадської взаємодії в управлінні освітою допоміг виявити динаміку виникнення закладів освіти різного типу. Установлено, що управління розвитком закладу фахової передвищої освіти відбувається насамперед на демократичних засадах під впливом розвитку самого суспільства.

Аналіз історичних періодів, упродовж яких запроваджувалися елементи державно-громадської взаємодії в управлінні освітою, сприяв виявленню пріоритетів та цінностей в освіті, освіта займала одне з важливих місць в розвитку суспільства. На підтвердження цього наведено приклади, зокрема: активна участь представників громадськості у реформування та підтримці сфери освіти, співфінансування та матеріальна допомога закладу освіти з боку громад, звернення їх до державних структур для вирішення питань організації й функціонування закладу фахової передвищої освіти та створення нових. Громадська участь у справі управління освітою забезпечувала досягнення максимально можливого рівня відповідно до освітніх потреб населення та освітніх можливостей сприяла гуманізації та демократизації суспільства, зокрема в період другої половини ХІХ ст. – початку ХХ ст. та кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Вивчення тенденцій державно-громадської взаємодії в управлінні та розвитку освіти показало, що на сучасному етапі відбувається розвиток теорії управління, спрямований на набуття міждисциплінарного характеру та розв'язання практичних завдань, трансформування системного підходу від «авторитарного» до «демократичного», орієнтований на демократизацію прийняття управлінських рішень з урахуванням інтересів всіх зацікавлених сторін [122]. По-перше – перехідний період від державного управління до державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою можна вважати початком такої трансформації. По-друге, сутність поняття «управління» набуває нових аспектів, нової трансформації та практики, а при цьому й державно-громадська взаємодія – ознак професіоналізації, лідерства.

У дослідженні наведено факти про те, що на різних етапах розвитку нашого суспільства та запровадження державно-громадської взаємодії в управлінні освітою виникали різні типи навчальних закладів для задоволення соціальних потреб населення.

Розвиток закладів фахової передвищої освіти в Україні зазнавав постійних змін, у якому взаємодіяли циклічні й лінійні тенденції. У рамках кожної окремо взятої системи здійснювалися лише такі зміни, які не порушували її цілісність.

Періоди прискореної модернізації чергувалися з періодами стабілізації. Передфахова освіта була спрямована на підготовку активної самостійної особистості, члена громадянського суспільства. Фахова передвища освіта розвиває кваліфікованих виконавців, які б мали високі професійні якості, мали практику від «книжкового» навчання до практичного спрямування.

У розділі акцентовано увагу на тому, що процес розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти пройшов довгий шлях. Дослідивши ретроспективу державно-громадської взаємодії в управлінні та розвиток закладів фахової передвищої освіти в Україні, зробивши теоретичні узагальнення сутності відповідних ключових понять, провідних дефініцій, визначивши його методологічні підходи, ми дійшли висновку, що на сучасному етапі є потреба розвивати модель державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти, одночасно вважаємо, що варто активізувати та систематизувати роботу щодо формування реально нової спільноти – громадянського суспільства, яке здатне було б осмислювати суть нових форм управління, зміст, методи, а також було готове до співуправління, партнерської та довірчої взаємодії.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що громадськість в сучасному суспільстві є найважливішим джерелом влади. Отримання, аналіз, видача і ефективне використання ресурсів – необхідні умови функціонування влади. Держава, будучи центральним інститутом влади, активно використовує відносини із громадськістю, зв'язує між собою державу і суспільство. Діяльність органів державної влади неможлива без такого компонента, як зв'язок з громадськістю і засобами масової інформації. Найважливішим чинником, що визначає ефективність державної влади, є рівень її інформаційного забезпечення та ресурсного забезпечення якісними управлінськими кадрами, ступінь оснащення сучасними технічними, технологічними і телекомунікаційними системами. Головна стратегічна мета державної освітньої політики України – це забезпечення переходу до нового етапу розвитку нашої держави, розбудова суспільства й входження України в світові співтовариства.

Визначено, що освітні технології розпочали трансформацію державного управління, щоб пристосувати його до сучасної ери. За допомогою технологій прискорюється процес прийняття рішень та їх втілення, вивільняється частина робочого часу; з'являються механізми забезпечення під час проведення державної освітньої політики.

Аналіз публікацій науковців дозволив уточнити склад механізму забезпечення державно-громадської взаємодії в управлінні, до якого належать методи, засоби та інструменти влади. Узагальнення цих наукових підходів дозволили представити класифікацію механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою. Класифікація включає поділ механізмів влади за суб'єктом управління, за функціональним призначенням та за напрямком діяльності.

Результати першого розділу опубліковані у працях автора [23, 24, 32].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ НА ОСНОВІ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

2.1. Європейський досвід педагогічного інноваційного маркетингу на ринку освітніх послуг

Світова практика свідчить про те, що в другій половині XX – початку XXI ст. невід’ємним компонентом суспільних відносин стала співпраця державної влади з громадою. Дослідження європейського досвіду публічного управління, інноваційних процесів в освітній сфері дає привід для створення комплексу нових механізмів взаємодії держави і громади під час управління фаховою передвищою освітою, процесом надання якісних освітніх послуг, сумісної співпраці та спільного управління закладом фахової передвищої освіти, впровадженні оновленої системи законодавства у сфері освіти та формування нового покоління конкурентноспроможних випускників на ринку праці.

Державно-громадська взаємодія, під час управління в означеній сфері, повинна передбачати швидке й адекватне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Важливим документом для вивчення публічного управління є Паризьке Комюніке 2018 року по створенню Європейського простору вищої освіти. Вищезазначений документ підтверджує фундаментальні цінності, які становлять основу Європейського простору вищої освіти, разом із академічною свободою і доброчесністю, громадянською відповідальністю, де зазначається інституціональна автономія, посилення соціальної інклюзії як інструменту консолідації суспільства, задля сприяння відкриттю й розвитку обдарованої молоді.

Наприкінці 2019 року інформаційна мережа «Eurydice» опублікувала звіт про обов’язкову освіту в країнах Європи. Тривалість обов’язкової освіти/навчання в 43 європейських системах освіти, що охоплюють 38 країн, які беруть участь у програмі ЄС «Еразмус+» (28 країн-членів ЄС, Албанія, Боснія і Герцеговина,

Швейцарія, Ісландія, Ліхтенштейн, Чорногорія, Північна Македонія, Норвегія, Сербія та Туреччина). У більшості європейських систем освіти обов'язкова освіта розпочинається з початкової освіти (рівень МСКО 1 (міжнародна стандартна класифікація освіти)), зазвичай у віці 6 років.

При цьому відвідування принаймні останнього року дошкільної освіти (рівень МСКО 0) є обов'язковим у 16 системах освіти. У Франції та Угорщині найбільш ранній вік початку обов'язкової освіти – з 3 років. На іншому кінці – Естонія, в якій навчання є обов'язковим починаючи з 7-річного віку. Обов'язкова освіта/навчання у цій публікації визначається як період очної освіти/навчання повний день, який є обов'язковим для всіх учнів. Цей період встановлюється законом і в більшості випадків прив'язаний до віку учнів. Зазвичай, загальнообов'язкова освіта/навчання забезпечується в навчальних закладах/школах.

Однак у деяких освітніх системах певні програми обов'язкової освіти/навчання можуть поєднувати шкільне навчання та практичне навчання на робочих місцях (дуальна система). У таких випадках учнів оцінюють за досягнення в обох місцях (на робочому місці та в школі). У деяких країнах, за певних умов, обов'язкову освіту/навчання може бути надано вдома. Трохи більше ніж у половині європейських систем освіти період обов'язкової освіти/навчання триває 10-11 років і завершується у віці 15-16 років, за винятком Румунії, де він триває до 17 років.

У Нідерландах учні віком 16 років, які не отримали базової кваліфікації (Startkwalificatie), повинні продовжувати свою освіту/навчання, поки їм не виповниться 18 років, або поки вони не отримають диплом про здобуття загальної середньої освіти (HAVO), доуніверситетської освіти (VWO) або профтехосвіти.

У системах освіти восьми країн (Естонія, Польща, Словенія, Албанія, Боснія і Герцеговина, Ліхтенштейн, Чорногорія та Сербія) тривалість обов'язкової освіти/навчання становить 9 років. Період обов'язкової освіти/навчання є більшим 11 років у 11 системах освіти. У Бельгії (три громади), Люксембурзі, Португалії, Великобританії (Північна Ірландія) та Туреччині тривалість обов'язкової освіти/навчання становить 12 років, тоді як у Франції та Угорщині обов'язковими для всіх учнів є 13 років навчання.

Починаючи з вересня 2020 року у Франції обов'язкове навчання триватиме 15 років. У Німеччині тривалість навчання різна в різних землях: вона становить 12 і 13 років відповідно для 11 та 5 земель. У Північній Македонії тривалість обов'язкового навчання складає від 11 до 13 років, залежно від програми, обраної у старшій середній школі. У всіх країнах період обов'язкової освіти/навчання включає принаймні початкову та нижчу середню освіту за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (рівні МСКО 1 та 2).

У деяких країнах він також включає один чи декілька класів старшої середньої школи (рівень МСКО 3).

У чотирьох системах освіти (Нідерланди, Австрія, Польща та Великобританія) повну обов'язкову освіту/навчання доповнюють додаткове обов'язкове навчання неповний день. Наприклад, у Великобританії після закінчення періоду обов'язкового навчання неповний день (у віці 16 років) молоді люди все ще повинні продовжувати навчання до досягнення 18-річчя. Однак навчання повний день у школі чи коледжі не є обов'язковим. Молоді люди можуть виконувати це зобов'язання, навчаючись заочно чи у вечірній час, поєднуючи таке навчання з роботою чи волонтерством, або ж навчаючись без відриву від виробництва. Таким чином, результати дослідження надані у таблиці (2.1).

Таб.2.1. Обов'язкова освіта в Європі: вік початку і завершення та тривалість обов'язкової освіти/навчання у 2019/20 навчальному році

	Обов'язкова освіта/навчання			Додатковий обов'язковий період навчання
Країна	Вік початку навчання*	Вік завершення навчання	Тривалість навчання (у роках)	Вік завершення навчання
Бельгія (фр.)	6	18	12	не передбачений
Бельгія (нім.)	6	18	12	не передбачений
Бельгія (фл.)	6	18	12	не передбачений
Болгарія	5	16	11	не передбачений

Чеська Республіка	5	15	10	не передбачений
Данія	6	16	10	не передбачений
Німеччина (11 земель)	6	18	12	не передбачений
Німеччина (5 земель)	6	19	13	не передбачений
Естонія	7	16	9	не передбачений
Ірландія	6	16	10	не передбачений
Греція	4	15	11	не передбачений
Іспанія	6	16	10	не передбачений
Франція	3	16	13	не передбачений
Хорватія	7	15	8	не передбачений
Італія	6	16	10	не передбачений
Кіпр	4 р. 8 міс.	15	10	не передбачений
Латвія	5	16	11	не передбачений
Литва	6	16	10	не передбачений
Люксембург	4	16	12	не передбачений
Угорщина	3	16	13	не передбачений
Мальта	5	16	11	не передбачений
Нідерланди	5	16	11	не передбачений
Австрія	5	15	10	18
Польща	6	15	9	18
Португалія	6	18	12	не передбачений
Румунія	6	17	11	не передбачений
Словенія	6	15	9	не передбачений
Словаччина	6	16	10	не передбачений
Фінляндія	6	16	10	не передбачений
Швеція	6	16	10	не передбачений
Великобританія (Англія)	5	16	11	18
Великобританія (Уельс)	5	16	11	не передбачений

Великобританія (П.Ірландія)	4	16	12	не передбачений
Великобританія (Шотландія)	5	16	11	не передбачений
Албанія	6	15	9	не передбачений
Боснія і Герцеговина	6	15	9	не передбачений
Швейцарія	4	15	11	не передбачений
Ісландія	6	16	10	не передбачений
Ліхтенштейн	6	15	9	не передбачений
Чорногорія	6	15	9	не передбачений
Македонія	5 р. 7 міс.	17-19 р. 6 міс.	11-13	не передбачений
Норвегія	6	16	10	не передбачений
Сербія	5 р. 6 міс.	14 р. 6 міс.	9	не передбачений
Туреччина	5 р. 9 міс.	17 р. 6 міс.	12	не передбачений

**Вік початку навчання: виділений сірим – МСКО 1, у інших випадках – МСКО 0*

(Створено автором за джерелом 165)

Політика ЄС у сфері освіти, зокрема стратегії «Європа 2020», де значна увага приділяється збільшенню відсотка освіченого населення, наголошує на необхідності врегулювання цього питання шляхом покращення умов вступу до вишів, збільшення підтримки студента під час навчання, більшої проінформованості населення про користь вищої освіти та покращення можливостей навчання для осіб із найменш забезпечених сімей. У міру того як Європа виходить на передовий рівень технологій та інновації, високоосвічені люди стають вкрай важливими для її розвитку. Враховуючи конкуренцію з економіками країн, які швидко розвиваються, Європі потрібно зайняти стійкі позиції у передових галузях. Глобалізація, проблема старіння населення, екологія, безпека – все це вимагає добре підготовлених кадрів, здатних дати нові технологічні рішення цим проблемам. Старіння населення означає, що все менше стає молодих талановитих людей, яким можна дати хорошу освіту. Як наслідок, зростає важливість гарного навчання молоді, покращення доступу до вищої освіти, її

розширення і якісного поліпшення. Нинішня криза поставила сферу освіти у ще складніше становище. Урядам необхідне майбутнє зростання економіки як успішна стратегія виходу з кризи. Наріжним каменем цього зростання є інвестиції у вищу освіту. Однак, враховуючи дуже обережну політику більшості європейських країн, важливо, щоб кошти, що направляються на розширення доступу до вищої освіти, використовувалися якомога ефективніше. Вища освіта важлива не тільки з точки зору особистісного розвитку, але і свого суспільного значення.

Разом з тим, сьогодні в Україні існує нагальна потреба в дослідженні нових шляхів і засобів формування та розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців, тому вивчення передового зарубіжного досвіду надасть можливість посилити практичну підготовку студентів.

Так, протягом п'яти тижнів (вересень – жовтень 2018 р.) делегація керівників коледжів України (16 осіб) на запрошення Державного департаменту США взяли участь у програмі стажування The Community College Administrator Program (ССАР–2018), де вивчала, що українській освіті можна і доцільно запозичити у США. Керівники коледжів змогли ознайомитись з роботою комунальних коледжів штату Флорида – від історії їх розвитку та становлення, до їх ролі і місця в сучасній системі освіти, впливу на розвиток економіки та рівня життя окремої територіальної громади, штату та держави.

Про місце коледжів у американській освіті, та який досвід Україні слід перейняти у процесі реформування розповів один із учасників делегації, директор Львівського автомобільно-дорожнього коледжу НУ «Львівська політехніка» М. Брегін. Як зазначив М. Брегін, у штаті Флорида вважають, що молодь – випускники коледжів – інвестиція в майбутнє. Економісти штату підрахували, що кожен долар вкладений в освіту дає прибуток у 2,9 дол. На 22 млн. жителів штату здобуття вищої освіти (вся освіта після загально освітньої школи) забезпечують: 28 комунальних коледжів (понад 800 тис. студентів здобувають рівні кваліфікованого робітника, молодшого спеціаліста, – бакалавра), на утримання яких виділяється 2,5 млрд дол. з бюджету штату; 12 університетів (понад 300 тис. студентів здобувають

рівні бакалавра, магістра, доктора філософії), на утримання яких виділяється 5 млрд дол. з бюджету штату [47].

Популярність коледжів полягає у їх доступності і відкритості для усіх випускників школи, значно меншій оплаті за навчання. Коледж не може відмовити нікому у навчанні, разом навчаються і 18-и і 50-и річні. Виключення становлять лише технічні можливості коледжів одночасно навчати всіх бажаючих за конкретною спеціальністю.

Цікавими є наступність і співпраця шкіл та коледжів. Так, у штаті Флорида 10 % вмотивованих учнів шкіл можуть з 6 до 12 класу (це дозволено законодавчо) паралельно вивчати навчальні курси коледжу, у тому числі і за програмами молодшого спеціаліста. Такі учні разом із завершенням школи можуть на 100 % завершити і навчальну програму коледжу. Така технологія фахової освіти (так звана подвійна реєстрація) реалізується багатьма коледжами штату, причому у такому випадку за навчання у коледжі сплачує школа, тобто, гроші ходять за учнем.

Діяльність коледжів тісно пов'язана з місцевою громадою. Вони забезпечують підготовку спеціалістів, необхідних для підтримання та розвитку місцевого сектору економіки, залучення інвестицій.

Саме коледжі оперативно реагують на потреби місцевого, регіонального та державного ринку праці, відкривають нові навчальні програми на замовлення роботодавців (швидше, ніж університети).

Коледжі беруть активну участь у підтриманні громадського, культурного, спортивного та духовного життя громади.

Варто розглянути питання використання американської моделі фінансової допомоги студентам на навчання, а вивільнені кошти переорієнтувати на розвиток навчально-методичної бази коледжів. Зокрема, надати можливість отримання стипендій як бюджетниками, так і студентами які навчаються за контрактом, керуючись виключно їх досягненнями у навчанні.

Особливо впадає у вічі досвід американських коледжів, які виробляють товари народного вжитку з символікою коледжу, успішно виконуючи при цьому не

тільки заробітні, а й рекламно-іміджеві функції, а також, на замовлення місцевих громад виготовляють модульні будинки, здійснюють ремонт автомобільної техніки чи розробку різноманітного програмного забезпечення для виробничих процесів.

Задля реалізації вищезазначеного в Україні необхідно створити відповідні сприятливі умови, у яких коледж зможе реалізувати комплексні освітньо-виробничі проекти і при цьому мати можливість отримати додаткові кошти за рахунок своєї діяльності. Так, на сьогоднішній день, коледжі в Україні є неприбутковими установами. Якщо коледж почне реалізовувати товари чи продукти власного виробництва, то він, за вимогами чинного податкового законодавства, повинен сплачувати податок на додану вартість, а відтак, постає питання про перехід закладу освіти із статусу «неприбуткового» до «прибуткового», що тягне за собою необхідність сплачувати податки і за основним видом діяльності – освітнім. Для українських державних, комунальних, незалежно від форми власності коледжів (технікумів) така ситуація є неприйнятною.

Тому необхідно внести відповідні зміни в податкове законодавство України щодо позбавлення закладів освіти (коледжів, технікумів) сплати податку на додану вартість, залишити їх в статусі неприбуткових, а отримані кошти від власної виробничої діяльності залишати закладу освіти і переорієнтувати їх на розвиток власних освітніх потужностей. Це частково вирішить питання оновлення засобів навчання, утримання та розвиток матеріально-технічної бази.

У фінансуванні коледжів цікавим є досвід американських коледжів із залучення благодійних засобів від бізнес-структур і приватних осіб, що в Україні також поки що розвинуто дуже слабо. У США для підприємств та фізичних осіб, які займаються доброчинністю, передбачені податкові преференції. Так, вартість внесків у вигляді грошей чи навіть речей (обладнання) вираховується з податків, які щорічно сплачує підприємство [5].

В Україні для залучення юридичних та фізичних осіб до співпраці з закладами освіти, надання їм благодійної допомоги, необхідно задіяти нормативний інструментарій, що дозволить зацікавити роботодавців займатись благодійністю, допомагати закладам освіти у створенні належних умов для

розвитку навчально-методичної бази, запровадження дуальної освіти, підготовки високоякісних фахівців, які б відповідали вимогам тих самих роботодавців.

Цікаво, що науковці і дослідники США протягом XX ст. вивели формулу потреби (для економіки США) фахівців з вищою освітою: 1–2–7 (або 3–7). А саме: на одного магістра потрібно два бакалаври та сім випускників коледжів. За чисельністю студентів штату Флорида формула практично підтверджується.

Для порівняння в Україні за чисельністю студентів та за відповідними рівнями освіти станом на 2017 р. на 42,2 млн жителів України функціонували: 756 професійно-технічних навчальних закладів (понад 269 тис. учнів); 372 заклади вищої освіти I-II рівня акредитації (понад 208 тис. студентів); 289 заклади вищої освіти III-IV рівня акредитації (понад 1 330 тис. студентів). Маємо формулу для України: 7,4 – 2,6. Цікавим для України може бути досвід політики Німеччини у сфері професійної освіти, спрямованої на одержання кожним громадянином професії (спеціальності) і підтримки високого професійного рівня протягом усього трудового життя. Німецька модель дуальної освіти є однією з найуспішніших у світі, тому ми маємо перейняти цей досвід, а також поширити успішні практики серед українських закладів освіти, заявив заступник міністра освіти і науки П. Хобзей. Німецький досвід характеризується зближенням двох структур – системи освіти і системи зайнятості, забезпечуючи баланс інтересів між потребами роботодавців в нових робітниках (фахівцях) і їх пропозицією; забезпечує формування нового покоління навчальних планів, у яких визначаються не лише перелік предметів і тривалість навчання, а й надаються професіограми (опис професії за певною схемою), передбачає участь професійних спільнот та бізнесу у формуванні навчальних програм, професійних стандартів, організації навчального процесу за різними спеціальностями та результатів навчання.

Для Німеччини характерна дуальна освіта, яка передбачає побудовану на єдиних методологічних засадах узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфер з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках організаційно відмінних форм навчання; дає змогу долати неузгодженості між виробничою та освітньою сферами у процесі підготовки кадрів. Тобто, у підготовці фахівців беруть участь одразу два

заклади – навчальний (коледж) і навчальне підприємство; навчальний процес організований так, що у навчальному закладі студент спочатку отримує базові теоретичні знання, а потім практикується на підприємстві, яке заздалегідь уклало угоду про співпрацю; на підприємстві студент виконує роботу, пов'язану з обраною спеціальністю, при цьому, його праця оплачується підприємством.

У дуальній моделі створюються умови для залучення підприємств до процесу підготовки кадрів, зокрема йдеться про значні витрати, пов'язані з підготовкою фахівців; підприємства стають зацікавленими не лише в результаті навчання, але й у його змісті та організації. Щорічно підприємства Німеччини укладають близько півмільйона угод про надання професійної освіти та інвестують у цю галузь біля 28 млрд євро. При цьому підприємства повинні мати не тільки все необхідне оснащення для навчання за визначеними професіями, а й надавати соціальні знання, навчати етичним нормам, прийнятим в певній галузі. Роботодавці мають змогу відібрати до себе на роботу найкращих (іноді такий відбір передуює подачі документів в університет). Німеччина, порівняно з іншими європейськими країнами, має найнижчий рівень безробіття серед молоді (біля 8 %). Підприємства залучають студентів до продуктивної праці, що певною мірою компенсує витрати на навчання, а також надають випускникам характеристики, в яких поряд з професійними кваліфікаціями молодих спеціалістів зазначають їхні соціальні та комунікативні компетентності та успіхи.

Координатором розроблення тих чи інших аспектів політики і стратегії професійної освіти на основі узгодження позицій і постійної співпраці представників роботодавців і профспілок, державних і недержавних структур виступає Федеральний інститут професійної освіти.

Багато міжнародних організацій та урядів визнають економічне і соціальне значення розширення доступу до вищої освіти. Ключові документи Європейської Комісії часто згадують важливість поліпшення доступу до вищої освіти і руху до рівноправного і цілісного суспільства. Про це йдеться в Лісабонській стратегії і в її «наступниці» – стратегії «Європа 2020» [181]. Серед основних п'яти цілей, визначених у «Європі 2020», йдеться про «частину населення віком 30-34 роки, яка

має повну вищу освіту», а також про зниження відсотку молоді, яка залишила навчання (10%). Встановлена мета – досягти підвищення відсотку людей з вищою освітою з 32% до 40%. Одна з семи найважливіших ініціатив, згаданих в Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» це «Молодь у русі», мета якої – поліпшити роботу системи освіти в Європі та підвищити міжнародну привабливість європейських вузів. Вища освіта також грає важливу роль в ініціативі «Інноваційного Союзу», де в його комюніке від жовтня 2010 зрозуміло вказано: «Нам потрібно більше університетів світового класу, підвищення рівня навчання і залучення талантів з-за кордону». Хоча основна увага приділяється підвищенню рівня, Інноваційний Союз не забуває і про розширення доступу до освіти [181].

У рамках Болонського процесу міністри освіти Євросоюзу у своєму Лейвенському комюніке 2009 року встановили пріоритет соціального виміру: «Доступ до вищої освіти повинен бути розширений через розкриття потенціалу студентів із соціально вразливих груп населення та забезпечення відповідних умов для завершення їхнього навчання». Про це ж йдеться у рішенні Ради міністрів ЄС від 11 травня 2010 та в інших документах. Проте не обходиться і без проблем. Якщо Європа дійсно мобілізує сили, щоб вийти з кризи і рухатися до побудови «суспільства знань», то система освіти повинна відігравати в цьому ще більш важливу роль, ніж зараз, надаючи кращі знання й одночасно розширюючи до них доступ. Однак європейська система вищої школи, у тому числі фахової передвищої освіти, схоже, в цілому ряді аспектів не відповідає поставленим вимогам. Перш за все, ми повинні з'ясувати, що визначає вибір молоді – вчитися чи ні? Це дозволить політикам успішно впливати на цей вибір, поліпшувати доступ до фахової освіти. Виходячи з теорії людського капіталу, вибираючи, вчитися чи ні, молодь зважує всі «за» (кращі шанси отримати роботу, вищі зарплати, більше задоволення від роботи) і «проти» (плата за навчання і підготовку до вступу та ін.). За цією теорією, вибір зробити легше, якщо: а) кращі перспективи роботи і зарплати, б) нижчі фінансові витрати, в) кращий рівень підготовки перед вступом. Цілком зрозуміло, що для поліпшення якості фахової передвищої освіти необхідно: а) підвищити вигоди від отримання освіти, б) поліпшити гнучкість і відповідальність системи освіти, і в)

підвищити доступність фінансування. Погано впливає на рішення молоді фактор відсталості країни, особливо коли неосвічені люди більше заробляють у період економічного підйому, порівняно з освіченими. Іншим напрямком думки в економічній літературі є фактор сімейного вибору. За цією теорією, батьки впливають на вибір дітей самою своєю природою, «генами», фінансуючи (чи ні) навчання дітей і своїм особистим прикладом. Як наслідок, соціоекономічне оточення буде прямо впливати на співвідношення плюсів і мінусів отримання диплому. Воно також буде впливати на цей вибір непрямым чином, інформуючи чи ні свого нащадка про плюси і мінуси навчання у виші.

Цікавим прикладом у цьому плані є Бельгія, де існує майже вільний вступ до вузів, без жодних іспитів і з низькою вартістю навчання. Багато вступають, але це призводить і до великого відсіву у перший же рік навчання. У літературі відзначають також і роль професії та освіти батьків, що відбивається на навчанні студентів, а також етнічне походження. У цілому, є емпіричні свідчення значних бар'єрів до вступу до вузів: погана підготовка, погані соціоекономічні умови у родині, брак грошей і погані перспективи працевлаштування. В основному до вузів вступає молодь після школи – приблизно 85% вступників є випускниками шкіл. Осіб, старше 25 років, менше 2%. Незважаючи на всі зусилля, в Європі вступників менше половини від кількості випускників середніх шкіл. Це означає, що в Європі вища освіта, як і раніше, не є привабливим вибором для значної частини молоді. Для порівняння - в Сполучених Штатах людей з вищою освітою у віці 25-64 років налічується 38%, в Японії – 37%, а в Євросоюзі – всього 24% (хоча цей відсоток і збільшується протягом останніх років).

Настільки невеликий результат відобразився у стратегії «Європа 2020», де поставлена мета довести цей показник серед населення у віці 30-34 років до 40%. (У 2009 він становив лише 32,3%). При цьому ситуація в Європі дуже різна. Країни Скандинавії і північної Європи, Англія, Франція та Іспанія вже близькі до 40%, в той час як Румунія, Словаччина, Чехія і навіть Італія все ще нижче 20%. Що стосується галузей знання, то проблемою для Європи є низька привабливість науки і технологій, особливо якщо порівнювати з азіатськими країнами. Більшість іде в

сферу соціальних наук, бізнесу та юридичну сферу. В даний час занадто багато студентів закінчують європейські університети, не маючи академічного звання. Якщо в Японії 94% випускників отримують таке звання, то в країнах «старої» Європи – тільки дві третини. Взагалі закінчити виш вдається теж далеко не всім. За даними «Євростату» [170], в Італії в 2009 році закінчити вуз удалося лише 45% студентам, найбільший відсоток спостерігається в Ірландії – 83%, Данії – 81%, і Британії – 80%. Проблемою є й ускладнений доступ до вищої освіти для соціально вразливих груп населення. «Євростат» встановив, що студенти, чий батьки мають вищу освіту, в 3,8 разів мають більше шансів успішно закінчити виш, ніж ті студенти, чий батьки мають тільки початкову освіту. Цей вплив особливо помітний у таких країнах як Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина, а також Італія та Австрія. Фінляндію це стосується в найменшій мірі, можливо тому, що в ній менше іммігрантів. Щоправда, ситуація поліпшується: молоді люди з малоосвічених родин мають все-таки кращі шанси для здобуття освіти, ніж мали в минулому їх батьки. Випускники вузів краще захищені від безробіття і більше заробляють, ніж люди без вищої освіти. В Євросоюзі рівень безробіття серед осіб з вищою освітою у віці 20-34 років становить 7,1%, а серед людей з середньою освітою – 10,9% (тобто в півтора рази вище). Тим не менше, у Польщі рівень безробіття серед випускників вишів все ще сягає 10%. Більше того, є свідчення, що середній дохід зростає з підвищенням рівня освіти. В середньому по ЄС дохід осіб з вищою освітою на 63% більший, ніж осіб з середньою освітою, і більш ніж в два рази перевищує дохід людей з тільки початковою освітою. Володіння дипломом надає найбільший вплив на зарплату випускникам вишу в Ірландії, Німеччині і Польщі, хоча в Польщі він всеодно вдвічі нижчий, ніж у середньому по ЄС. Трохи нижче середнього він і в Швеції (90%, хоча ВВП на душу населення в цій країні на 24% вищий середнього по ЄС). Найбільше заробляють освічені люди в Німеччині.

Проблеми фінансування освіти в країнах Європи аналогічні з проблемами надання освітньої субвенції в Україні, але є відмінності. Загалом Євросоюз витрачає на вищу освіту значно меншу частину суспільного багатства, ніж США. Хоча державні видатки на вищу освіту в США також вищі, ніж у Європі, найбільш

вважає відмінність у витратах студентів. Витрати на здобуття вищої освіти в Європі у вісім разів менші, ніж у США. Найбільший відсоток свого ВВП на вищу освіту спрямовують Скандинавські країни. У ЄС більша частина фінансування здійснюється державою, яка надає освітні послуги за низькою ціною. Крім того, є значні відмінності між країнами. Уряди все більше переходять на систему грантів, з відповідними критеріями їх надання та оцінками результатів. У 2006 році близько 20% витрат на вищу освіту в ЄС пішли на фінансову допомогу студентам. Найбільше допомагають студентам у Данії (31%), Нідерландах (28%), Швеції (27%) та Британії (26%). З точки зору студентів, держава непогано допомагає студентам у Франції, Фінляндії і особливо в Швеції, хоча ця допомога багато в чому залежить від фінансового становища самих студентів. Стимулювання мобільності студентів є однією з цілей Болонського процесу і всієї сфери освіти в Європі. Хоча він і підвищується, але все ж відсоток студентів, які виїжджають вчитися за межі своєї країни, досить низький – лише 2,3%. Більше того, цей відсоток залежить від фінансового становища батьків і знання мов. Існують і проблеми в управлінні вишами, яким, як і раніше не вистачає реальної автономії, а держава слабо реагує на їхні потреби. Субсидії на студентів і плата за навчання жорстко зафіксовані. Абітурієнтам не можна відмовити в зарахуванні, якщо вони здали свої державні іспити. Жорсткі вимоги до прийому шкодять мобільності студентів. Хоча ряд країн розпочали реформувати систему вищої освіти, управління університетами залишається жорстко централізованим на рівні держави (як у Франції, Греції чи Італії) або на рівні регіонів (у Німеччині, Іспанії, Бельгії).

Щоб поліпшити доступ до фахової передвищої освіти, потрібно врахувати складність проблем, які стоять перед освітою в Європі, зрозуміло, що вирішити їх можна лише на підставі широкої, системної політики. Вона повинна стимулювати як «попит» на фахову освіту, так і його «пропозицію». Оскільки для небагатих верств населення фінансове питання є бар'єром на шляху до отримання освіти, зняття цього бар'єру – важливий напрям політики, особливо в умовах економічної кризи в державі. В той же час, важливо розвивати всю сферу освіти, весь навчальний процес, звертаючи особливу увагу на найменш забезпечені верстви

населення. В результаті змін в законодавстві, що регулює освітню діяльність, вищі отримали значну автономію і гнучкість, що дозволяє їм краще реагувати на запити ринку праці. Рада міністрів ЄС, у рішенні від 11 травня 2010 року, запропонувала країнам-членам: а) розширити доступ до вищої освіти через посилення фінансової підтримки, такі як студентські кредити та гранти, б) підвищити відсоток студентів, які успішно закінчують навчання, надаючи їм індивідуальну підтримку; в) створити адекватні стимули для мобільності студентів, особливо з соціально незахищених верств населення; г) створити спеціальні програми для інклюзивних вступників. Хоча сьогодні приділяється значно більше уваги вищій освіті, ніж раніше, а діяльність держав набагато активніша, Україні все ще не вистачає знання про ефективність заходів з розширення доступу до фахової передвищої освіти [35].

Пропозиції можна резюмувати таким чином. Політика уряду щодо розширення доступу до фахової освіти повинна бути частиною більш широкої політики, яка б регулювала одночасно попит на фахову освіту і його пропозицію. Потрібно звернути увагу не тільки на збільшення прийому нових студентів, а й на успішність їх навчання та кар'єрного просування. Крім того, потрібно створити стимули для самостійного професійного навчання дорослого населення і фахової підготовки. Необхідні такі фінансові інструменти, які б допомагали вихідцям з найменш забезпечених родин отримувати фахову передвищу освіту, не звертаючись до банків. Таким чином, громадські кошти можна було б спрямовувати тим, хто найбільше цього потребує, даючи гранти на навчання найменш забезпеченим студентам. Для цього потрібно створити відповідну систему стимулів для закладів фахової передвищої освіти, виділяючи їм фонди під спеціальні програми, щоб вони дбали не тільки про прийом нових студентів, причому з різних верств населення, але і про результати їх навчання. Нарешті, потрібні цільові програми, спрямовані на інформування соціально незахищених верств населення, щоб їхні діти більше знали про користь фахової передвищої освіти. Однак найважливішим висновком нашого дослідження є необхідність створення більш чітких індикаторів того, як працює система фахової передвищої освіти, оскільки ми все ще мало знаємо, які заходи найбільш ефективні. Тут

необхідно зробити ще дуже багато чого, оскільки дані по системі фахової освіти обмежені, наше розуміння неповне, і в майбутньому очікується ще велика дискусія щодо того, які заходи, індикатори чи політика працюють найкраще.

Більшість європейських країн першими зробили менеджерську революцію. Суть її, з одного боку, у переході менеджерів від діяльності по управлінню виробництвом товарів до цілеспрямованої діяльності по виробництву самої людини в її виробничих відносинах. З іншого боку, революція складається в переході від статусу найманих робітників, що виконують чужу волю, що нав'язується їм, у статус виробляючих підприємців, організованих у самоврядні підприємницькі одиниці – так звані «групи тотального маркетингу». Якщо зрівняти присутні на світовому ринку компанії, подібні по кількості і якості персоналу, технологічному рівню, умовам придбання сировини й продажу готової продукції, то більш конкурентоспроможним виявляється звичайно японське підприємство, що використовує як правило, лише одну перевагу – більша згуртованість персоналу, умінням діяти як одна команда в інтересах фірми.

Специфіка менеджменту освіти, що враховує психологію людей і їхній соціальний статус, дозволила досягти надзвичайних успіхів у промисловості, сприяла вдосконалюванню традиційних методів керування кадрами в інших країнах з розвитою економікою.

Основою теоретико-методичних підходів до впровадження інноваційної освітньої політики в практику маркетингової діяльності та розробленню практичних рекомендації щодо стимулювання інноваційної діяльності в умовах реформування освіти в Україні є глобальні зміни, що відбуваються у суспільстві і в освіті. Локальною стає вимога сучасного суспільства до нових підходів в управлінні усіма ланками освітнього середовища. В умовах модернізації вітчизняної освіти гостро постає питання з'ясування інструментів маркетингу в освіті, принципів маркетингової діяльності в системі освітнього ринку, що є предметом вивчення педагогічного маркетингу.

Інноваційна діяльність є надзвичайно актуальною темою, оскільки безперервний розвиток науки і техніки, поява нових знань формують потреби і

пропонують кращий спосіб їх задоволення. Відсутність належної уваги до інноваційної діяльності на рівні фахової освіти гальмує розвиток робітничого потенціалу потрібного сучасному ринку праці, призводить до технологічного відставання промисловості, економіки. Тільки за рахунок систематичного новаторства, цілеспрямованого і організованого пошуку змін і аналізу можливостей, яке надає професійне освітнє середовище, своєчасного і обгрунтованого залучення нововведень можна постійно підвищувати рівень фахової компетентності випускників закладів передвищої освіти, поліпшувати рівень надання освітніх послуг, підвищувати престиж і конкурентоспроможність випускників закладів фахової освіти на ринку праці.

Постійне впровадження інновацій у розвиток особистісно-професійної компетентності молоді є необхідним внутрішнім моментом дії і практичною формою реалізації загальних економічних законів – зростання продуктивності праці, економії часу, підвищення потреб, характер дії яких зумовлює поступальний рух і суттєве зростання економічної динаміки в державі. Мова йдеться про загальний закон періодичного інноваційного оновлення, яке лежить в основі перетворень у всіх сферах розвитку суспільства, зокрема в освіті.

Науково-технічний прогрес, визнаний у всьому світі найважливішим фактором економічного розвитку і вкрай необхідним для нашої держави, все частіше пов'язують з поняттям інноваційного процесу в освіті. Це єдиний свого роду процес, що поєднує освіту, науку, техніку, економіку, підприємництво. Він полягає у впровадженні новації і сягає від зародження ідеї до її комерційної реалізації.

Педагогічна інноваційна діяльність передусім спрямована на використання наукових досліджень та розробок, а також стимулює ринок конкурентоспроможних працівників. За умови застосування інноваційних технологій в освіті економіка кожної держави розвивається у прогресивному напрямку, що позитивно впливає на рівень життя народу.

На сьогоднішній день питання взаємозв'язок термінів «фахівець», «професійна компетентність», «нововведення» досить дискусійне, одні автори

вважають їх взаємопов'язаними, інші вбачають у них істотні відмінності. Так, деякі вчені визначають нововведення як особливий вид продукції кінцевого споживання; інші – відносять нововведення до комплексного процесу створення, впровадження й використання новинки з метою задоволення нової або вже відомої потреби, водночас розглядаючи його і як процес споріднених із даною новинкою змін в освіті. Нововведення є сумою двох основних самостійних процесів – винаходу та експлуатації. Під новинкою розуміють новий підхід до розвитку освіти, нові технології, нові методики, а під нововведенням – впровадження нових форм роботи, розглядаючи нововведення як процес, а новинку – як результат цього процесу. Однозначно розвиток і формування особистісно-професійної компетентності пов'язані з рівнем освіти.

Спроба узагальнення різних підходів до визначення поняття «інновація» зроблена Д. Стеченком. Він дає десять трактувань цього терміну, використовуючи паралельно і термін «нововведення» [178].

Інновація: з точки зору соціології:

- нові думки, способи поведінки або предмети, які якісно відрізняються від попередніх форм;
- системно-теоретичне визначення: активна або пасивна зміна даної системи по відношенню до оточуючого середовища;
- класифікаційний підхід: застосування нових практичних знань;
- процес створення і впровадження нового і його кінцеві результати;
- позитивне, прогресивне нововведення, тобто ідея, діяльність, що є новими для організаційної системи.

Будь-яке нововведення, що має чітку орієнтацію на кінцевий результат прикладного характеру, тобто задовольняє певні потреби суспільства.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що інтенсивний розвиток освітнього середовища сприяє на сучасному етапі встановленню соціальних, політичних, культурних зв'язків у громадянському суспільстві. Порівняльний аналіз дозволив систематизувати та визначити характерні особливості взаємодії державного та громадського секторів в управлінні освітою. Визначено, що Україні необхідно

будувати сучасну модель демократичного суспільства, у якому діяльність системи управління фаховою передвищою освітою не може бути ефективною без застосування і використання сучасних методів взаємодії влади і громади.

Демократизація і гласність стали орієнтирами подальшого розвитку українського суспільства. Вони передбачають відкритість у діяльності державних органів, широку інформованість про прийняті рішення та їх виконання, надання громадянам, колективам і організаціям реальних гарантій щодо забезпечення їх інтересів.

Значне місце в моделі державно-громадської взаємодії в управлінні системою фахової освіти посіла структура заходів, яка забезпечує особистісно-орієнтований принцип освіти щодо підтримки розвитку освітніх закладів, удосконалення майстерності викладачів, створення умов для самореалізації студентської молоді, залучення громади до навчально-виховного процесу. Фактично органи громадського управління й самоврядування мають реалізовувати одну й ту саму мету – задоволення освітніх потреб та інтересів учасників освітнього процесу.

Розвиток фахової передвищої освіти в Україні зазнавав постійних змін, у якому взаємодіяли циклічні й лінійні тенденції. Періоди прискореної модернізації чергувалися з періодами стабілізації. Фахова передвища освіта була спрямована на підготовку активної самостійної особистості, члена громадянського суспільства. Дослідження показників комплектування вступників закладів передвищої освіти Укоопспілки дали можливість отримати такі висновки: поступово зменшується кількість вступників з певних причин, збільшується кількість самостійно працевлаштованих, частина випускників працевлаштовується в системі кооперації, частина продовжує навчання у закладах вищої освіти на денній формі навчання.

Серед пріоритетних напрямів розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні визначено: створення умов для різних форм навчання, взаємодія громадських і державних органів влади усіх рівнів; забезпечення відкритості та збільшення різноманітності та кількості освітніх послуг.

Втілення нових форм організації освітнього процесу і управління охоплює

кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкту управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [72, с. 362].

Тобто, основне завдання сучасного закладу фахової передвищої освіти Укоопспілки – орієнтація на громадський сектор та задоволення потреб працевлаштованих через відкриття нових спеціальностей, профорієнтаційну роботу та практико – зорієнтоване навчання, що дозволяє студентам працювати ще під час навчання у закладі фахової передвищої освіти. (Таб.2.2.)

Таб.2.2. Загальні показники комплектування студентів 22-х закладів передвищої освіти Укркоопспілки

	Навчальний рік	Денна форма навчання				Заочна форма навчання				Денна Форма навчання	
		ліцензований обсяг	подано заяв	конкурс заяв	зараховано	ліцензований обсяг	подано заяв	конкурс заяв	зараховано	Випуск всього	Надана можливість працевлаштування
1	2003-2004	8443	9804	7602	7602	7493	4526	4188	4188	6474	3240
2	2004-2005	8463	10442	7874	7874	7568	4344	3960	3960	5532	3198
3	2005-2006	8493	9581	7468	7468	7768	3876	3560	3560	6311	3260
4	2006-2007	8484	9229	7447	7447	7539	3401	3193	3193	6309	6571
5	2007-2008	8539	10734	7640	7640	4481	2324	2324	2324	6310	5864
6	2008-2009	8309	9088	5395	5395	4450	2835	2943	2835	6013	5487
7	2009-2010	8489	13261	7598	7598	6000	4812	4812	4812	5647	5186
8	2010-2011	8504	8473	5197	5197	5721	1964	1631	1631	5567	4878
9	2011-2012	8389	10845	5210	5210	4236	2009	1486	1486	5212	4420
10	2012-2013	4669	2810	-	3715	3500	1412	-	1412	5198	4869
11	2013-2014	3800	3716	-	3716	3500	936	-	936	4552	4089
12	2014-2015	3600	3382	-	3236	3500	742	-	742	5617	4349
13	2015-2016	3600	3540	-	3540	2300	786	-	786	3697	1450
14	2016-2017	3800	3638	-	3638	2000	711	-	711	4315	1310
15	2017-2018	3700	2996	-	2996	1700	574	-	574	2987	2018
16	2018-2019	3500	2700	-	2700	1500	505	-	499	2924	1980

(створено автором)

Система інновацій та педагогічний маркетинг знаходять своє використання у

будь-якій галузі як освіти так і господарства. Потрібно виокремити серед всього розмаїття нововведень найголовніші напрямки інновацій. (Рис. 2.1.)

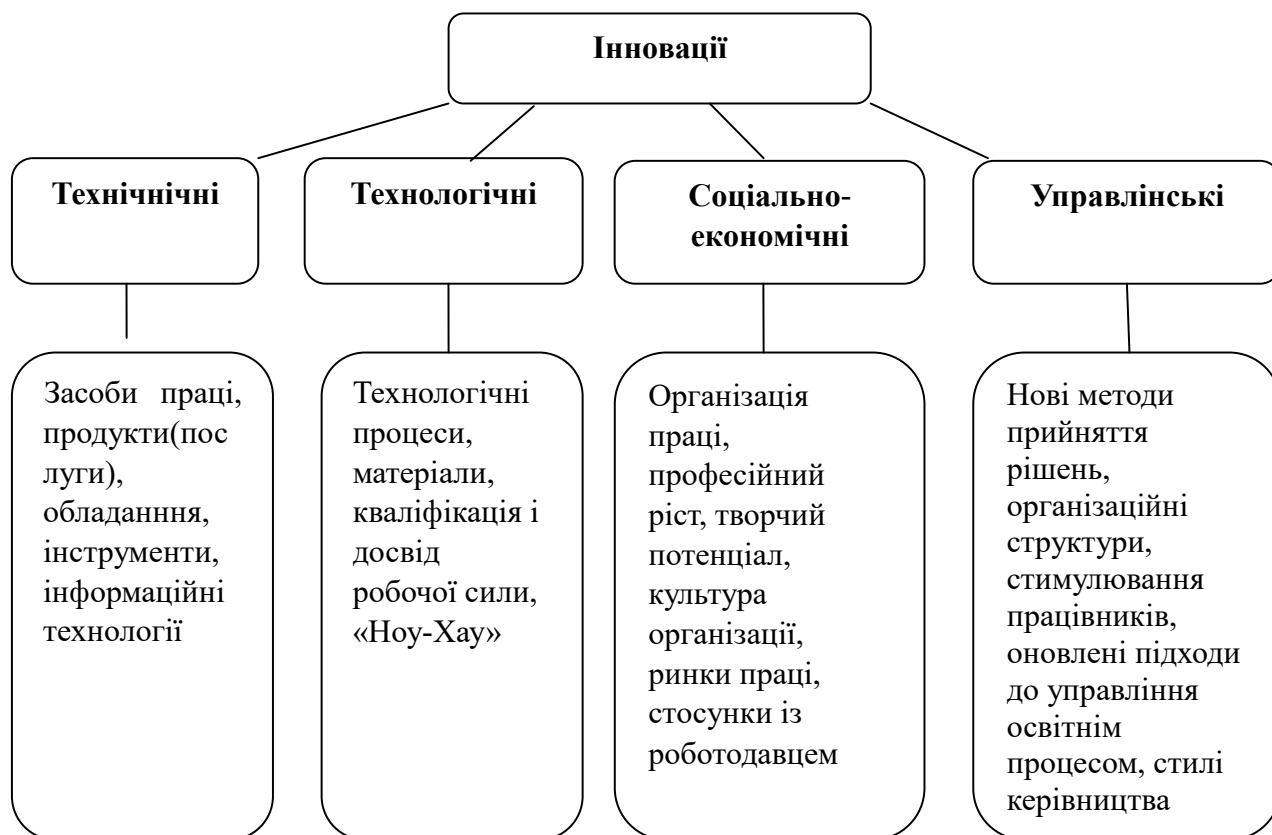

Рис. 2.1. Структура інновацій в управлінні фаховою передвищою освітою (створено автором за джерелом 139)

У сучасному інноваційному процесі особливе місце належить службі маркетингу. Учасники освітнього процесу, як маркетологи, беруть практичну участь у всіх етапах управління інноваційним освітнім проектом: ініціюванні, плануванні, координуванні, аналізі та коригуванні, щоправда, з різною мірою відповідальності.

Отже, інновація – це процес, який має комплексний характер, єдиний в своєму роді процес, що об'єднує освіту, науку, техніку, економіку, підприємництво і управління. Систему маркетингу педагогічних інновацій можна назвати нововведенням, пов'язаним з науково-технічним прогресом, яке полягає у пошуку додаткових, відновленні основних фондів і технологій, вдосконаленні управління освітнім процесом, що вплине на економіку підприємства та на підвищення рівня компетентності робітників. Взагалі система інновацій в освіті є

дуже широкою і знаходить своє використання у будь-якій галузі господарства. Тому дуже важливо дослідити інноваційну освітню політику у всіх її проявах.

В умовах інноваційних змін та реформ освіти в Україні, потреба у кваліфікованих, освічених робітниках зростає, тому потрібен новий маркетинговий підхід до професійної освіти. Водночас важливо врахування професійного чинника на розвиток особистості. Не останню роль у забезпеченні ефективності управлінських інноваційних процесів належить менеджерам, які організовують реалізацію інновацій. Від того, наскільки адекватною буде їх мотиваційна структура, стилі управління залежатиме швидкість реалізації інновацій. Дослідження структури винагород і мотиваційних преференцій працівників рентабельних підприємств показало, що існуючі системи стимулювання швидше націлюють на виконання поточних завдань, аніж на створення інновацій, що також не сприяє активізації інноваційної діяльності. Також слід зазначити, що механізм мотивації інноваційної діяльності буде ефективним, якщо він стосуватиметься усіх складових інноваційної діяльності і обидві його частини – стимули і мотиви відповідатимуть завданням мотивування [34].

Отже, цілком зрозуміло, що крім формування знань, умінь, навичок, професійної якості, для адміністратора-менеджера важлива ініціативність, спрямованість на співпрацю, впевненість в собі, самоаналіз, креативність, володіння новими освітніми технологіями.

Інноваційна політика повинна бути направлена на створення правової держави. Для цього необхідно реалізувати такі важливі заходи:

- розробка і законодавче ухвалення засад та стратегічних орієнтирів розбудови України в умовах реформ;
- створення і удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази регулювання діяльності освітньої галузі в інноваційній сфері;
- удосконалення системи органів управління, менеджменту, інноваційним розвитком;
- формування ефективної інноваційної інфраструктури.

Таким чином, професійна компетентність педагога, в умовах інноваційних

процесів, розглядається як один із компонентів підготовки майбутнього випускника, конкурентоспроможного фахівця. При цьому в Україні виникає гостра потреба запровадження досвіду європейських країн у державно – громадській взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

2.2. Особливості азійської системи управління освітою: новації, проблеми та перспективи

Зарубіжний досвід розвитку освіти в провідних країнах світу, а особливо в азійських країнах, є високоефективним в порівнянні з країнами Європи. Азійська система освіти визнана найбільш ефективною в усьому світі по головній причині її успіху – уміння працювати з людьми. Японія першою у світі стала розвивати сучасний менеджмент на принципі «людської особистості», залучаючи всіх працівників до діяльності. Для розуміння японського менеджменту важливо розглянути поведження японців у групі. Групові традиції у Китаї наклали відбиток на поведження китайців у групі й поза нею. Важливою складовою частиною менеджменту в Японії та Китаї є система довічного (або довгострокового) наймання й виробничого стажу.

Просування по службі насамперед залежить від віку й стажу, а потім уже враховуються всі інші якості. Службовець, що перейшов в іншу компанію, втрачає виробничий стаж й починає все спочатку.

Керівник не завжди є компетентною людиною. Важливою особливістю освіти в Японії є концепція безперервного навчання, що приводить до постійного вдосконалювання майстерності.

Для більшості українців реалії життя в країнах Азії залишаються невідомими. В якості напрямку для туризму ця частина світу досі є не надто популярною, якщо не говорити про найбільш розрекламовані курорти але як, відпочиваючи десь на Гоа, можна дізнатись про буденні справи місцевих. Проте їхнє життя та, зокрема, система освіти, становить істотний інтерес, адже місцева культура відірвана від європейської, а відтак немало місцевих традицій, пов'язаних із освітнім процесом,

можуть здатися справжньою екзотикою. Однак, це зовсім не означає, що такі методики навчання є не ефективними або не досконалими. Увесь світ переживає важке випробування, спричинене пандемією коронавірусу. Головне завдання – зберегти життя та здоров'я людей. У такі моменти питання освіти та надання освітніх послуг стає більш актуальним.

Дослідження питання розвитку освіти на EdCamp розпочав Ювал Ной Харарі, коли наводив приклади впадання у крайнощі, що спричинені відсутністю наукового і критичного мислення. Директор ОЕСР з освітніх програм Андреас Шлейхер уточнив, що якщо ви потрапите в клас в азійській країні, то знайдете там учителів, які чекають високих результатів від кожного учня. Там багато запалу, сфокусованості і послідовності. Ці країни вміють приваблювати найталановитіших учителів [191].

Автори звіту ОЕСР зі Стенфордського університету і з Мюнхенського університету, вважають, що рівень освіти є потужним засобом спрогнозувати заможність країни на довшу перспективу [173].

Неефективна освітня політика і неякісна освіта призводять до того, що багато країн опиняються в перманентному стані економічної рецесії, стверджують автори звіту. Рейтинги та прогнози росту ВВП укладалися з урахуванням низки міжнародних досліджень, зокрема дослідження ОЕСР PISA, дослідження американських академіків TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) і тестування TERCE у країнах Латинської Америки. Вони вперше зібрали в одній таблиці розвинені країни і країни, що розвиваються. Враховуючи дослідження є спроба проаналізувати сутність та особливості управління освітнім процесом в азійських країнах й форми його впровадження в діяльність сучасного закладу освіти в Україні в умовах реформування, з метою покращення якості освіти.

Загальновідомо, що в наш час Японія та Китай є лідерами технічного і технологічного прогресу. У чому секрет економічного дива цих країн? Тема освіти під час пандемії емоційна і складна. Зараз ми переживаємо переломний момент і наші рішення сьогодні обов'язково вплинуть на систему освіти в майбутньому.

В умовах карантину характерна для України нерівність у доступі до якісної освіти ще більше поглибилась. За результатами міжнародного дослідження PISA, в

Україні існує розрив успішності між здобувачами освіти з великих міст і сіл. Самоосвіта, дистанційне навчання, навіть добре організоване, не може повністю замінити безпосереднє спілкування з учителем і в колективі. Адже спільна присутність і комунікація відкривають можливості краще відчувати свій стан у соціумі, безпосередньо реагувати на потреби в суспільстві, мотивуватися до навчання, застосовувати освітні технології, які потребують активної співпраці між учнями.

Це свідчить про те, наскільки ми всі взаємопов'язані на земній кулі. Така взаємозалежність накладає на всі народи, а також на політичних лідерів велику відповідальність. Рейтинг ОЕСР укладався на основі результатів тестувань 15-річних школярів з математики і точних наук. А отримана в результаті освітня мапа світу дає набагато масштабнішу картину, ніж Міжнародна програма оцінки освітніх досягнень учнів (PISA) ОЕСР, яка обмежується заможнішими промисловими країнами. Цей рейтинг, який охоплює понад третину країн світу, показує стан освіти в таких країнах як Іран, ПАР, Перу і Таїланд [173].

Сінгапур до 1960-х мав високий рівень неписьменності, що, на думку пана Шлейхера, показує, як швидко можна досягти прогресу в галузі освіти. У Великій Британії, як випливає з дослідження, кожен п'ятий підліток закінчує школу без досягнення базового рівня загальної освіти. Згідно з висновками ОЕСР, поліпшення якості середньої освіти призведе до вливання в британську економіку трильйонів доларів.

США вкотре поступається в якості шкільного навчання успішним європейським країнам. В'єтнам також випередив США. Рейтинг ОЕСР показав також занепад Швеції, в системі освіти якої дослідники виявили серйозні вади.

Реалії освіти у школах Китаю та Японії мають свої особливості та екзотичні риси. Обговорюючи системи освіти у цих двох країнах, варто пам'ятати, що вони надзвичайно великі. Китай, як за населенням, чисельність якого наближається до позначки у півтора мільярди, так і за територією. Японія ж є зовсім невеликою територіально, але її населення сягає майже ста п'ятдесяти мільйонів – що для цієї

острівної країни є досить великою цифрою. Відтак в обох державах можна знайти зовсім різні школи.

Особливо контрастним є Китай. Величезні класові розбіжності викликають прірву між елітними приватними школами десь у багатомільйонному місті та сільською школою провінційної глибинки. Але, скажімо, опалення є тільки у школах на Півночі: будівлі шкіл із самого початку проектувалися з урахуванням кліматичних особливостей, тому у центральних регіонах та на Півдні системи центрального опалення просто немає. В результаті, якщо температура взимку падає до нуля (що може статися навіть попри субтропічний клімат), діти та вчителі сидять у верхньому одязі.

Тим не менш, це не означає, що у китайських школах не слідкують за здоров'ям дітей. По-перше, багаторазові фізичні вправи є загальнорозповсюдженою практикою. Учні не просто роблять зарядку для очей, як в українських школах у молодших класах. У Китаї увага приділяється усьому: діти дійсно кілька разів на день виконують комплекси вправ для розвитку та покращення стану спини, рук, очей. Особливий наголос робиться на тому, щоб діти сиділи прямо. В деяких школах для цього навіть встановлені спеціальні металеві обмежувачі, які, впираючись у груди дитині, не дають їй «лягти» на парту та писати зігнувшись. Такий акцент на фізичному здоров'ї робиться тому, що навантаження у китайських школах надзвичайне: діти мають вивчити тисячі ієрогліфів, крім того, змалечку учні мусять вивчати математику у досить посиленому режимі.

Для японських шкіл значні характерні навантаження. Якщо у Китаї важливим є саме розвиток пам'яті (тому діти просто вчать великі об'єми інформації), то для японських дітей все ж важливу роль відіграє саме розуміння шкільного матеріалу. Ще одна відмінність – специфічний розклад семестрів. Починають ходити в школу японські діти у квітні. Перший семестр триває до середини липня. Другий від вересня і до середини грудня. Третій – від початку січня і до кінця березня. Отже, великих канікул японські діти не знають. Натомість вони кожні три місяці мають по кілька тижнів на відпочинок.

Важливо пам'ятати, що менталітет в країнах Азії дещо відрізняється від європейського – особливий наголос робиться на суспільство у всіх його проявах. Дітей виховують (як в Китаї, так і в Японії, з ідеологічними відмінностями), що дійсно важливо в житті приносити користь: оточуючим, своїй компанії, колективу, країні. Тому в Японії, попри значно вищий рівень економічного розвитку, ніж в Китаї, теж виховується звичка перепрацьовувати. Але якщо для китайців це – єдиний спосіб вибитись у люди, враховуючи вражаючу конкуренцію, для японців – ознака сили духу та бажання приносити користь. Відтак діти в Японії, хоча й мають більше часу для відпочинку у теорії, на практиці використовують його здебільшого для додаткових курсів, занять тощо.

Що стосується японської середньої освіти, то варто особливо відзначити логістику: система побудови розкладу навчання надзвичайно ефективна. Навантаження розподіляється грамотно, існує безліч варіантів для позакласної активності, різні секції, клуби за інтересами, в тому числі і наукові. Це стимулює розвиток дітей і дає їм можливість змалечку успішно шукати саме той напрямок діяльності, який приносить їм втіху та дає можливість діяти ефективно.

Також перевагою японської середньої освіти є турбота про імідж кожної школи. Своя форма, свій розклад, свій мікроклімат та традиції – це все дає учням змогу відчувати себе частиною дійсно цікавої, хоча й маленької спільноти. Крім того, як в Китаї, так і в Японії робиться сильний акцент на етичному вихованні та знанні правил ввічливості.

Для українців є досить сумнівним рішення японської шкільної системи, згідно з яким, учні у класах щороку «перетасовуються», тобто переходять у інший колектив. Може здатись, що це завадить соціалізації, але мета цих дій протилежна: привчившись змалечку змінювати колектив, діти швидко навчаються формувати нові соціальні зв'язки, а старі друзі, що перейшли до інших класів, залишаються поряд, якщо, звісно, дружба справжня.

Успішні країни відрізняються від інших не географічним розташуванням, багатством чи культурою. Virізняє їх гостре усвідомлення недоліків, а також уміння мобілізувати ресурси й інновації, щоб ці недоліки виправити. Сінгапур

показує, як різко може змінитися освітня система за відносно короткий час. В Естонії на успішність учнів не впливає соціально-економічний стан. Канада – приклад того, як можна навчати набагато більше дітей-мігрантів, ніж в інших розвинених країнах, і демонструвати показники успішності, яким позаздрить кожен. А в Шанхаї освіта неймовірно конкурентна.

Навчання у Китаї та Японії рідко приносить задоволення дитині, тож з цього боку варто зазначити явні недоліки систем обох цих держав. Проте є й чому у них навчитись. Представники молодого покоління українців, для яких ідеологія людини як частини великого формування «безликий гвинтик механізму суспільства» навряд чи оцінять надмірні навантаження. Тож ідеалізувати школу Китаю чи Японії не варто, в системі української середньої освіти є свої переваги. Однак, було б непогано перейняти деякий досвід у цих країн.

Для Китаю характерним є раціональне розділення навчального дня за рівнями навантаження. Найбільш складні предмети вивчаються зранку, якраз коли продуктивність мозку (пам'ять, увага, концентрація) найвища. Потім довга перерва і відпочинок, після якого починаються нові заняття, які присвячені вже більш простим дисциплінам. Це не тільки робить систему загальної освіти більш уніфікованою, а й дійсно сприяє більшій ефективності навчання. Також варто позитивно оцінити турботу китайської школи про здоров'я дитини. Зарядки, фізичні вправи та довгі перерви на обід – це те, чого українським школам дійсно бракує.

Система освіти – це не МакДональдс, тут не працює модель сліпого копіювання. Ми маємо справу із людьми, які приходять до освітнього закладу зі своїми поглядами і цінностями, і треба знайти до них підхід. Треба інвестувати у майбутнє через оновлену освіту в країні. Найрозвинутіші освітні системи там, де освіта не є примусовою, де вона не робиться для «галочки» у документі – адже тоді у ній немає людяності. Що більше ми вимагаємо від освіти, то більше вимагаємо і від вчителів. Будьмо реалістами, щоб мати сучасну освіту, конкурентоспроможних випускників, потрібні нові професіонали, з сучасними поглядами на розвиток

системи освіти, вміннями використовувати різні форми і методи в роботі, потрібні вчителі, які є фахівцями своєї справи.

Отже, необхідно поєднати фундаментальні знання і соціальні навички і зрозуміти, як у цифровому світі дати здобувачам освіти інструменти для реалізації себе. Треба допомогти майбутньому поколінню знайти свою пристрасть. Коли здобувач освіти знайшов її, завдання педагога показати, як він може втілити її у різних предметах. Цифрові технології відіграють у цьому ключову роль, якщо використовувати їх як інструмент.

Найуспішніші освітні системи сьогодні у США й азійських країнах, і це два протилежні концепти. У США система працює на те, щоб знайти талановитих дітей і розвинути їхні здібності. Азійські країни вважають, що обдарованою є кожна дитина, і треба допомогти розвинутися кожному.

Українська реформа освіти намагається узяти краще від обох систем. Але залишається найгостріша проблема – наповнення освіти не змінилося: вчителі досі націлені на те, щоб дати знання, які діти мають відтворити на екзамені. Вчитель повинен не давати знання, а надихати своїм власним прикладом, спрямовувати учня на те, що він хоче і може робити у майбутньому як професіонал. Не треба вчити учня історії, потрібно навчити його мислити як історик.

Китайська вища освіта має 100-річну історію. За новітніми статистичними даними, в даний час в Китаї налічується 3 тисячі вузів, у тому числі дві третини є державними, решта – приватними. У вузах навчаються 20 млн. студентів.

Система освіти в Китаї включає в себе базисну освіту (дошкільну, загальну початкову і середню), середню професійно-технічну, загальну вищу освіту та освіту для дорослих. Сучасна система освіти в КНР має ряд специфічних рис, якщо порівнювати її із зарубіжними аналогами. Так, на відміну від ще одного азіатського велетня – Індії, Китай є країною з високим і швидко зростаючим рівнем грамотності населення.

У програму навчання в Китаї включені ідейне і моральне виховання, рідна мова, політика, історія, географія, фізика, хімія, біологія, фізкультура, музика, мистецтво, фізіологія і гігієна, трудові навички тощо. Систему освіти в Китаї часто

кваліфікують як «прагматичну», «демократичну» до цих визначень варто додати слово «селективна». Імовірність дістатися до більш високих ступенів освіти для середнього китайця невелика: у результаті цю можливість реалізують, як правило, лише найздібніші учні. Вступ до ЗВО – справжнє свято для талановитого випускника середньої школи вищого ступеня: конкурси в окремі університети досягають 200-300 чоловік на місце. Обдаровані діти і молоді люди в Китаї, як правило, користуються різними пільгами при просуванні освітньою «драбиною» – до їхніх послуг державні стипендії, субсидії підприємств, організацій тощо.

У Китаї склалася багатоступенева система вищої освіти. Число звичайних ЗВО у 2003 році становило 1028. У ході безперервного поглиблення реформи управлінської системи вищої освіти підвищується ефективність навчання. За навчання в Китаї повинні платити всі студенти. Діє система стипендій. Випускники вузів працевлаштовуються самостійно або вступають до аспірантури. Китайські ЗВО можуть посилати студентів за кордон на навчання та стажування. Навчальний рік в Китаї починається 1 вересня і закінчується на початку липня. При цьому студенти йдуть на тривалі зимові канікули, які тривають з кінця грудня і приблизно до початку лютого (китайський новий рік). Сьогоднішня система вищої освіти в Китаї представлена більш ніж 2,8 тис. вищих навчальних закладів, що становить величезний потенційний ринок для навчання іноземних студентів. Така кількість вузів пропонує різні програми, які за невеликими винятками представляють ті ж напрямки навчання, що і в Європі, – бакалаврат, магістратура, програми для отримання докторських ступенів і програми без ступенів. Серед такої кількості вузів близько 2,5 тис. – це національні коледжі та університети, інші вищі навчальні заклади – так звані дорослі вузи, діяльність яких спрямовано на внутрішнього споживача з метою підвищення рівня освіти населення країни [192].

Ще одна особливість КНР – значне переважання в програмах вузівської освіти природно-технічних і прикладних дисциплін (близько 60% студентських місць, проти 14% у США, 18% в Голландії, 22% в Таїланді, 26% в Японії, 30% у Малайзії). Таким чином, гуманітарії (за винятком, можливо, соціологів) – відносно мала частина студентства, якщо порівнювати Китай з розвиненими країнами або

азіатськими сусідами. Як підтримку сформованих пропорцій між освітніми установами різного рівня і профілю, так і зміст програм навчання перебувають в КНР під суворим державним контролем [195].

У Китаї, як і на Заході, діє стандартна трирівнева програма підготовки:

1. Бакалаврат. Термін навчання – 4-5 років. Після успішного закінчення цього етапу випускники одержують закінчену вищу освіту з присвоєнням ступеня «Бакалавр». Контроль знань у ВНЗ Китаю здійснюється тільки в екзаменаційній формі, заліків немає. Іспити проводяться письмово (у формі тестів) по кожному предмету, на вирішення яких дається приблизно по дві години. Питання для підготовки заздалегідь не надаються. Предмети поділяються на обов'язкові та факультативні. На кожен предмет у навчальному плані відведено певну кількість пар. Якщо за семестр набрано достатню кількість балів, то студент переводиться на наступний курс. У ВНЗ Китаю немає такої форми навчання як семінари, за винятком таких предметів, як, наприклад, англійська мова. У Китаї видається загальний для всіх ЗВО підручник з кожного предмета, і тільки він рекомендований Міністерством освіти. Існують і інші підручники, але базовий – тільки один.

2. Магістратура. Термін навчання – 2-3 роки. Після успішного закінчення цього етапу випускники одержують закінчену вищу освіту з присвоєнням ступеня «Магістр».

3. Докторантура. Термін навчання – 2-4 роки. Після успішного закінчення цього етапу випускники одержують закінчену вищу освіту з присвоєнням ступеня «Доктор».

Коли заходить мова про країни з високим рівнем економіки, то першими спадають на думку США, Німеччина, Швеція. На сьогоднішній день Китай обігнав США за рівнем ВВП за паритетом купівельної спроможності.

Для порівняння розглянемо розвиток освіти Японії. Більше 750 вищих навчальних закладів у Японії, з яких 75 відсотків – приватні. За результатами рейтингу університетів світу QS World University Rankings 2018/19, 2 японських університети входять в топ-50: Університет Tokyo (University of Tokyo) – на 23-му місці, Кіотський університет (Kyoto University) – на 35-му [194]. Система вищого

освіти Японії містить у собі: університети повного циклу (4 роки); університети прискореного циклу (2 роки); професійні коледжі; технічні інститути.

В університетах повного циклу навчання продовжується 4 роки; на медичному і ветеринарному факультетах – 6 років. Після закінчення основного 4-літнього курсу навчання в університеті випускник може надійти чи в магістратуру, чи в докторантуру.

Термін навчання в магістратурі в японських вузах – 2 роки. Докторантура припускає 5 років навчання. Японські виші мають унікальний у світі інститут «студента-дослідника» – кенкюсей. Це означає, що студент, який поставив за мету одержання наукового ступеня, має можливість займатися дослідницькою роботою в обраній ним конкретній області знань впродовж від 6-ти місяців до 1-го академічного року. Так, у Кіотському університеті є корпус, де колись були розташовані лабораторії вчених, які згодом отримали Нобелівську премію. Зараз у ньому – відділ підтримки студентів-іноземців, медичний центр, кімнати професорів і звичайні навчальні аудиторії. Загальна кількість студентів у Країні Східного Сонця – близько 3 мільйонів, з них 40 відсотків – дівчата. За статистикою, університетський ступінь освіти мають лише 15,4% населення. У «сенмон гакко» (академіях, професійних школах) навчається кожен четвертий японець.

Найпрестижніші спеціальності – економіка, правознавство, філологія. Водночас технічні спеціальності – популярніші, ніж в Україні. Між іншим, у Японії звичним явищем є навчання у вечірній школі, куди йдуть ті, хто з якихось причин не доучився у старшій школі й вирішив, що таки потребує тих базових знань.

Система оцінок в університетах подібна до української. За кожен предмет отримуєш по два кредити, яких за чотири роки навчання на бакалавра треба зібрати 120. Форма оцінювання – реферат або письмовий іспит наприкінці семестру; в усній формі, зазвичай, треба захищати свою наукову роботу.

У японських компаніях часто розраховують на студентів-«арубайтерів» – тимчасових заробітчан. Гнучкий графік занять дозволяє попрацювати удень і вночі. І платять «арубайтерам» пристойно – мінімум 800 ієн за годину (\$1 дорівнює 122 ієнам). Це суттєва частина коштів, на які живе більшість японських студентів.

Дисципліна і традиції – девіз японських студентів. А ще – постійне навчання, адже побудова кар'єри в Японії починається вже тоді, коли малюк робить свої перші кроки [193].

Отже, проблема якості освіти та її забезпечення в Європі та азійських країнах становить значний інтерес для українських дослідників з точки зору розвитку національної системи оцінювання якості освіти в цілому. Значну увагу вони приділяють теоретико-методологічним основам оцінювання, концептуальним підходам щодо оцінки та виміру якості освіти. Здійснений аналіз зарубіжної педагогічної практики дозволив китайським педагогам вивчити міжнародний досвід функціонування оціночних систем у різних країнах та виявити позитивні організаційні та змістовні елементи функціонування європейських національних систем оцінювання якості освіти, які можна застосувати при формуванні української національної системи. Особливо важливими є такі інновації у європейському досвіді, як сучасні тестові технології, методи управління якістю освіти, закладами освіти, оцінювання ефективності внутрішнього менеджменту навчальних закладів, форми представлення результатів контролю. Результатом надання якісних освітніх послуг – буде поява нових наукових досягнень, що з часом дасть можливість покращити економічний рівень країни.

Економіка зарубіжних країн швидко зростає, тому держави різнобічно приваблюють українську молодь.

У першу чергу тим, що в Китаї, наприклад, студенти можуть вчитися безкоштовно та отримувати стипендію, яка забезпечить необхідне проживання і харчування в цій країні. А ще вони можуть проходити стажування в одній з компаній-гігантів, отримувати досвід, а після закінчення навчання за бажанням залишитися працювати в цій же компанії. До речі, цікавий факт про Китай: іноземна зовнішність у цій країні дуже цінується, тому при пошуку роботи у наших студентів є перевага. Наприклад, європейцям неважко отримати роботу в модельному агентстві, навіть якщо його зовнішність далека від загальноприйнятих параметрів. Багатьом іноземцям у нічних клубах роблять знижки, оскільки своїм виглядом вони приваблюють відвідувачів. В Україні мало хто може похвалитися

знанням китайської мови хоча б на початковому рівні. Для багатьох мова є вирішальним фактором. Але нехай вас не турбує думка про те, що ви не зможете вчитися без знання китайської. По-перше, є програми англійською мовою. Цікавий факт: в Китаї англомовних більше, ніж у США. Звичайно ж, це пояснюється тим, що в Китаї й населення більше, ніж в Америці.

По-друге, для студентів існують однорічні програми підготовки китайської мови з нуля, при цьому вони також безкоштовні для студентів-стипендіатів. Після такої програми студент вже може починати навчання на першому курсі бакалавра, продовжуючи при цьому удосконалювати свою китайську мову паралельно з навчанням. Кількість іноземних студентів в Китаї останнім часом неухильно зростає, займаючи сьогодні третій рядок за кількістю прийнятих іноземних громадян на навчання в світі, пропустивши перед собою США і Великобританію. Однак амбіції китайського уряду вельми великі і спрямовані на збільшення кількості іноземців. Планувалось, що вже до 2020 року число іноземних студентів в Китаї буде вище, ніж у Великобританії. Сьогодні в Піднебесній навчаються жителі практично всіх країн світу, в тому числі і українські громадяни. Звичайно, тут варто звернути увагу на те, що переважна більшість іноземних студентів все-таки не європейці. Це представники Південної Кореї, Японії, В'єтнаму, Таїланду. Багато в Китаї студентів з Росії та США. Хоча найбільш вражаюча динаміка збільшення кількості іноземних студентів стосується країн Африки і Океанії.

Китайські заклади вищої освіти прийнято поділяти на кшталт власності. Тут представлені дві категорії вузів – державні і приватні. Бурхливий розвиток приватних навчальних закладів довелося на кінець XX століття, коли, як гриби після дощу, почали з'являтися приватні вищі навчальні заклади, що були до того часу під заборорою. Сьогодні в країні представлена величезна кількість як державних, так і приватних навчальних закладів. Незважаючи на велику кількість і тих, і інших вузів, негласна перевага і політична підтримка влади все-таки дістається державним установам, а тому тут ставлення до приватних установ не таке, як, скажімо, на Заході.

Для іноземців в вузах Китаю існують програми англійською мовою, проте знати тільки англійську, не знаючи китайської мови, тут не можна. Навіть незважаючи на те, що багато молодих китайців активно вивчають і знають англійську мову, уявити рівень побутової комунікації тільки англійською тут неможливо.

У топ-100 університетів світу входять лише кілька китайських вузів. Однак якщо врахувати той факт, що китайський уряд активно працює в даному напрямку, щоб змінити ситуацію на краще, а також те, що рівень вищої освіти для бажаючих працювати в Китаї, абсолютно достатній, то в такому випадку китайська освіта абсолютно може влаштувати іноземного студента. Чи не секретом також є і те, що багато вузів, бажаючи дістати кошти іноземних студентів, намагаються всіляко залучати іноземців, котрі дають належну якість освіти. У подібній ситуації потенційному кандидату в студенти допомогти виявити несумлінні навчальні заклади (які, на жаль, в цій країні бувають) може тільки освітнє агентство. Серед величезної кількості вузів Китаю особливе місце займає Xi'an Jiaotong-Liverpool University (XJTLU) – китайський вищий навчальний заклад з тісними британськими зв'язками. XJTLU – найбільший міжнародний університет, результат партнерства Університету Сіань-Цзяотун і Ліверпуля. Незважаючи на те, що сам Xi'an Jiaotong-Liverpool University досить молодий, кожен з його батьківських університетів має більш ніж столітню історію [195].

XJTLU – приватний вуз, який знаходиться на східному узбережжі Китаю в Суджоу – одному з найбільш динамічних міст країни. Університет пропонує понад 70 бакалаврських і магістерських програм. Всі вони викладаються англійською мовою. Вимоги до вступу на бакалаврські, магістерські програми та післядипломне навчання варіюються в залежності від обраної програми і країни, в якій знаходиться абітурієнт. Nankai University – ще один з відомих вузів країни, в якому свого часу навчалися лауреати Нобелівської премії, тут же здобув освіту і перший прем'єр-міністр КНР Чжоу Еньлай. Наша молодь може навчатися тут шляхом програми підготовки від INTO University Partnerships. Як кажуть в INTO, навчання в Nankai University – це вивчення успіху. І це дійсно так. Нанкайський університет

вважається елітним вузом Китаю. Це один з найбільш багатoproфільних і найбільш просунутих в науково-дослідному плані університетів країни.

Китай впевнено продовжує закріплювати за собою статус нової наддержави. Неабиякий інтерес до цієї країни з боку світової спільноти викликаний насамперед надзвичайно високими темпами економічного зростання, та посиленням її ролі у світовій торгівлі, а отже й формуванні глобального політичного і соціального клімату. Дедалі актуальнішим стає вивчення китайської мови та розуміння саомбутньої китайської культури. Відтак, цілком закономірно підвищується попит на освітні програми в Китаї. Вищі учбові заклади Китаю щороку приймають на навчання значну кількість іноземних студентів та мають розвинену викладацьку, наукову та матеріальну базу для того, аби забезпечити молодих спеціалістів з усіх країн світу необхідними знаннями. Освітні програми в Китаї набувають дедалі вищої популярності серед молодих людей з різних куточків планети. Темпи, з якими збільшується кількість міжнародних студентів, що навчаються в Китаї, вражають. Якщо ще у 1950 році їх було лише 20 осіб, а у 2009 році – 260 000, то у 2020 році очікується понад 500 000 студентів з різних країн світу. Тому не дивно, що нині Китай – один із найбільш популярних освітніх напрямків в Азії [183].

Зважаючи на величезну територію Китаю, студенти мають широкий вибір міст для навчання, кожне з яких пропонує свою неповторну атмосферу. Наприклад, якщо вас цікавить перебування на березі китайського моря та можливість скористатися усіма перевагами курортної атмосфери, вам підійде місто Даліан (Dalian). Саме тут знаходиться один із провідних вузів Китаю – Dongbei University of Finance and Economics. Цей навчальний заклад пропонує як вивчення китайської мови влітку, так і навчання на англomовних бакалаврських та магістерських програмах. А для прихильників міст з давніми китайськими храмами, розміреним способом життя та дружньою атмосферою, доречним буде вивчення китайської мови або здобуття вищої освіти в Nankai University в місті Тяньцзянь (Tianjin), яке розташовано лише в 30 хвилинах від Бейжину.

Популярність Китаю, як освітнього напрямку, також зумовлена доступними цінами на навчання та низькою у порівнянні з країнами Європи вартістю

проживання і харчування. Наприклад, вартість навчання на бакалаврській програмі з англійською мовою викладання складає лише 5 000 доларів на рік. Ціни на магістерські програми варіюються в межах 5 – 10 000 доларів на рік. Проживання і харчування також набагато дешевше, ніж на заході. Студенти в середньому витрачають до 300 – 400 доларів на місяць, що вважається цілком достатньою сумою для комфортного життя включно з дозвіллям [193].

Окрім того, в країні, попри значне зростання попиту на освітні програми з боку міжнародних студентів, умови вступу у вищі навчальні заклади залишаються вкрай лояльними. Наприклад, для зарахування на магістерську програму в Китаї іноземні студенти повинні володіти англійською мовою на рівні IELTS 5.5, тоді як вузи в Європі та США вимагають IELTS 6,5 – 7,0 [43]. Такий же й підхід до середнього балу в атестаті з попередньої освіти – провідні китайські університети розглядають аплікантів з непоганими оцінками, тоді як провідні західні вищі навчальні заклади при зарахуванні як правило віддають перевагу саме відмінникам.

Проте чи не найвагомішим аргументом для тих, хто планує здобути освіту в Китаї, є широкі кар'єрні перспективи, що відкриваються для випускників. Західних студентів, які отримали вищу освіту в Китаї, а отже й безцінний досвід та розуміння культури, мови та особливостей ведення бізнесу в цій країні, охоче запрошують на роботу не лише відомі міжнародні компанії з офісами по всьому світу, але й місцеві китайські організації, які працюють з західними ринками. Таким чином, не залежно від планів випускника на майбутнє – залишатися в Китаї чи переїздити в іншу країну – він завжди буде цінним співробітником для будь-якої компанії, зокрема й тих організацій, які займаються міжнародною торгівлею, фінансами та бізнесом. Студенти із західних країн вже давно переконались в тому, що отримання освіти в Китаї надає безліч конкурентних переваг та значно підвищує шанси на побудову блискучої кар'єри в багатьох країнах [194].

Отже, відмінності китайських вузів від європейських полягають в тому, що здебільшого вузи Піднебесної пропонують вузьку спеціалізацію. Незважаючи на збільшення кількості студентів в КНР, дуже часто можна почути про рівень якості китайської освіти. Пред'являються, зокрема, претензії до того, що рівень фахівців,

що випускаються університетами Китаю, нижче рівня фахівців, які навчалися в західних вузах. У цьому є певна доля істини, китайська освіта на сьогоднішній день дійсно не є найкращою у світі.

2.3. Застосування закордонного досвіду управління фаховою передвищою освітою в Україні

Досвід навчальних закладів країн Західної Європи у контексті співпраці з бізнес-середовищем буде корисним для України, оскільки дозволить здійснювати підготовку конкурентоспроможних фахівців, сприятиме соціальній адаптації та працевлаштуванню молоді.

Сьогодні для України актуальним залишається процес становлення й удосконалення державно-громадської системи управління, децентралізація, розширення автономії закладів ФПО, розвиток співробітництва освітніх установ і громадських організацій.

Допомогу у вирішенні цих питань може надати вивчення зарубіжного реформаційного досвіду. Коли заходить мова про країни з високим рівнем економіки, то першими спадають на думку США, Німеччина, Швеція. На сьогоднішній день Китай обігнав США за рівнем ВВП за паритетом купівельної спроможності.

Цікавим у цьому контексті є досвід США. Характер управління освітою в Україні та США має певні відмінності, що зумовлені насамперед політичним устроєм зазначених держав (України – як унітарної держави, США – як федеративної). Якщо в нашій країні управління освітою дорослих було традиційно централізованим, то у США – децентралізованим. Хоча обидві країни мають багаторівневу структуру системи управління, функції органів управління суттєво відрізняються. Якщо в Україні центральним органом управління є Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, то у США подібну функцію виконують Міністерства освіти штатів. Досвід управління освітою в США частково може бути корисним для врахування при прийнятті управлінських рішень в Україні. Функції

місцевих органів управління освітою України та США також мають різну специфіку. Сполучені Штати мають давні традиції та позитивні здобутки державно-громадського управління, що можуть бути корисними для нас на державному рівні. Корисним для наслідування є досвід проведення зустрічей президента з національною елітою з метою розв'язання важливих освітянських питань. У США, починаючи з 1989 року, періодично проводяться саміти президента з губернаторами штатів та політичною елітою освітянської спрямовано [5].

В січні 1995 р. муніципалітет Болоньї створив систему «Іпербол» – безкоштовну «громадську мережу», що пропонує громадянам та бізнесу можливість надсилати електронною поштою запити, пропозиції, заклики та скарги в більш ніж 1300 муніципальних офіси. Система також включає організацію дискусій та новинних груп, котрі займаються окресленою проблемою, що її запропонували громадяни, бізнесмени, громадські та приватні організації, або сама муніципальна адміністрація: <http://www.comune.bologna.it>. Сполучене Королівство провело одноразову консультацію по прямій лінії з питання про права уряду в сфері інформаційних послуг (<http://foi.demoncracy.org.uk>). У Сполучених Штатах більшість членів Конгресу мають електронні адреси типу: [talk2bobahr.house.gov/](mailto:talk2bobahr.house.gov) республіканець Боб Гудлет/ або [senatorleahya.leahy.senate.gov/](mailto:senatorleahya.leahy.senate.gov). [104].

Громадські організації можуть послуговуватись Інтернетом з метою залучення голосуючих до самих виборів. Прикладом є кампанія «Обери свого законодавця», проведена у Сполучених Штатах [43].

З метою покращення нормативно-правового забезпечення освіти в Україні корисним може стати запозичення практики США щодо регулярного (раз на 5–7 років) перегляду та редагування Закону України «Про освіту». Це дозволить вирішувати нагальні освітні питання з урахуванням змін у житті країни.

Спираючись на дослідження польських, словацьких і чеських дослідників (J. Nemec, D. Spacek, P. Suwaj), можна стверджувати, що у центральній Європі теж прогресує громадсько-державний тип системи управління освітою, здійснюється її громадське регулювання. У Польщі над впровадженням громадського управління в

навчальних закладах активно працюють громадська Адміністрація, Соціальна поліція, Асоціація лідерів локальних груп. Це сприяє вільному доступу до інформації, запобігає корупції. Управління державними і муніципальними закладами базується на принципах єдиноначальності і самоврядування. Формами самоврядування освітнього закладу є рада навчального закладу, піклувальна рада, загальні збори, педагогічна рада, інші форми [7]. Розкривши теоретичні уявлення про демократичне управління освітою, науковці розробили технологію переходу від адміністративно-командного до демократичного стилю роботи системи управління освітою.

Заслужовує на увагу також досвід Франції, що з 1989 року здійснює широкомасштабну реформу середньої освіти (закон «Про орієнтацію освіти»). Аналітик фонду «Європа ХХ» Євгенія Лебідь зазначає, що всі зусилля педагогічної громадськості в цій країні спрямовані на ефективну взаємодію закладу освіти з органами місцевого самоврядування. Асоціації батьків студентів вступають в офіційні відносини з державою, адміністраціями навчальних закладів з метою участі в управлінні освітою [59].

Аналогом управлінських повноважень в Україні, що реалізуються на рівні американського навчального округу, є управління освіти і науки обласних державних адміністрацій та відділи освіти міських та районних рад. Тому корисним для запозичення може бути досвід оптимізації бюрократичних структур через консолідацію їх функцій. Це приводить до зменшення штату працівників управлінських структур і відповідно обсягів фінансування, що дозволяє вивільнити додаткові кошти і спрямувати їх на програми професійної підтримки викладачів. У США функціонують інституціоналізовані громадські рухи, що беруть участь у лобіюванні освітянських питань, спрямованих на поліпшення НВП. Тому в Україні доцільно на державному рівні розробити механізми та законодавчу базу для участі громадськості у вирішенні питань студентства.

На студентському рівні важливим є досвід запровадження програми автономного студентського менеджменту, що дозволяє студентській молоді брати

участь у розподілі адміністративних, інтелектуальних, інформаційних, ресурсів в межах установлених навчальним закладом.

Варто зазначити, що фінансування професійного розвитку викладачів у США здійснюється як з бюджету навчальних закладів, так і з приватних компаній. Проведення семінарів здебільшого фінансується навчальним округом. Курси з питань управління та колективного прийняття рішень можуть проводитись приватними фірмами. Позитивною для наслідування є практика обміну інноваційним досвідом між директорами закладів освіти через участь у регіональних, національних, міжнародних студентських мережах за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій.

Україна поступово засвоює міжнародні здобутки в галузі демократизації системи управління закладами освіти. При Міністерстві освіти і науки створені дорадчі органи. За їх участю проводяться громадські дискусії у форматі круглих столів, бесід, обговорень. Громадські ради з питань освіти і науки при міських головах, Центри громадянської ініціативи виступають як важливі дорадчо-консультативні органи, що працюють над експертизою та підготовкою рішень влади з питань освіти.

На сучасному етапі в українській системі управління освітою відбувається паралельне співіснування та співпраця адміністративних структур та організацій громадянського суспільства. Особливості національної ментальності та тривалий досвід тоталітаризму створюють певні перешкоди на шляху демократичних реформ у системі управління навчальними закладами:

- відсутність законодавчо закріплених механізмів взаємодії державних і громадських організацій з метою врегулювання їх відносин та розвитку в управлінні освітою;
- недостатня нормативно-правова база самоврядування; суспільства;
- пасивність частини населення щодо участі у громадянському житті;
- скрутне фінансово-економічне становище освітянської галузі.

Все це створює перспективи щодо нових досліджень поданої тематики в нормативно-правовому полі.

Запропоновані підходи до використання науково-методичної бази щодо вдосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою було впроваджено у діяльність закладів освіти. Сформовану модель державної та громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою, положення, висновки та рекомендації використання в Управлінні державної служби якості освіти у Сумській області (Довідка № 01 – 20/934 від 04.12.2020 р.), Департаменті освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (Довідка № 01 – 15/ 6106 від 07.12.2020 р.), Департаменті культури, інформаційної політики та туризму Сумської обласної державної адміністрації (Довідка № 01 – 20/1111 від 08.12.2020 р.), Вищих навчальних закладах Укркоопспілки – «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава (Довідка № 45 – 15/43 від 27.08.2020 р.); «Вінницький кооперативний інститут» у м. Вінниця (Довідка № 296 від 20.10.2020р.); у закладах фахової передвищої освіти – «Сумському коледжі економіки і торгівлі» м. Суми (Довідка № 151 від 10.09.2020 р.); «Житомирському кооперативному коледжі бізнесу і права» м. Житомир (Довідка № 387 від 25.08.2020 р.).

З метою визначення рівня функціонування органів виконавчої влади в системі управління освітою на регіональному рівні, було проведено дослідження «Механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою» (Додатки 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7).

Об'єктом дослідження виступали працівники органів державної виконавчої влади, посадові особи місцевого самоврядування Вінницької, Житомирської, Полтавської, Сумської областей – студенти, батьки, викладачі, представники місцевої органів місцевого самоврядування, державні службовці. Основними завданнями дослідження були такі:

- визначити необхідність інформаційного забезпечення органів державної виконавчої влади та громадського самоврядування щодо спільного управління закладами освіти;

- оцінити сучасний стан державно-громадської взаємодії в управлінні

освітою, у тому числі фаховою передвищою освітою та компетентності працівників органів виконавчої влади;

– з'ясувати причини, що перешкоджають розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні освітою задля забезпечення якісної освіти в Україні.

Дослідження проводилось протягом 2018 – 2020 рр. Загальна кількість опитаних склала 728 осіб. Відповідно до результатів опитування, респонденти розподілилися таким чином (у % до всіх опитаних):

– *за статтю:*

1. Чоловіча – 51,9;

2. Жіноча – 48,1;

за віком:

1. Від 18 до 28 років – 9,1;

2. Від 29 до 37 років – 31,3;

3. Від 38 до 45 – 42,3;

4. Від 46 до 55 років – 16,1;

5. Від 56 років і старше – 1,2;

за освітою:

Мають вчений ступінь – 0,01;

вища – 83,52;

незакінчена вища – 5,63;

середня спеціальна – 10,84;

Слід зауважити, що серед опитаних не виявилось осіб, що не мали хоча б середньої загальної освіти.

– *за географічною приналежністю (по областях):*

Житомирська – 22%;

Полтавська – 24%

Сумська – 28%;

Вінницька – 25%

інші – 1%;

– *за характером роботи (%):*

керівник організації – 15;
 заступник керівника організації – 20;
 керівник структурного підрозділу – 23;
 заступник керівника структурного підрозділу – 1;
 державний службовець – 21;
 посадова особа місцевого самоврядування – 14;
 науковець, керівник освітнього закладу – 7;
 інше – 36;

Наступна частина дослідження мала на меті вирішення першого завдання: визначити необхідність інформаційного забезпечення органів державної влади та громадського самоврядування щодо спільного управління закладами освіти. На запитання про рівень кваліфікації працівників у Вашому закладі освіти, опитувані відповіли таким чином: 11,5 % – низький, 45,6 % – середній, 39,8 % – високий, і 3,1 % – вагалися відповісти. Результати відповідей представлені на рис. 2.2.

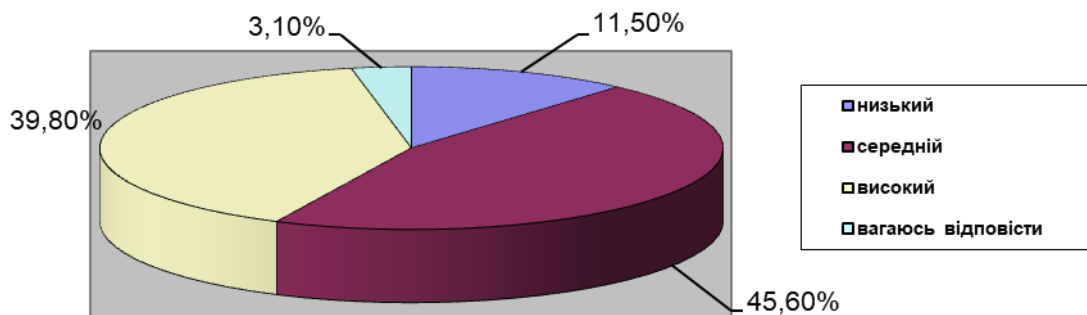

Рис. 2.2. Розподіл відповідей на запитання: Який, на Вашу думку, у Вашому навчальному закладі рівень кваліфікації працівників? (створено автором за результатами власного дослідження)

В ході опитування виявилось, найменше керівництво цінить використання окремим працівником наукових досягнень (2,7%) і застосування інноваційних підходів (6,5%) в ході виконання своїх обов'язків. На нашу думку, сучасні вимоги до професійної компетентності представників влади, посадових осіб, громадського самоврядування та працівників освіти передбачають їх систематичне навчання та

підвищення кваліфікації, отже в цій галузі працює велика кількість висококваліфікованих кадрів, саме тому, очевидно, вищеназвані показники опитуваними позначені найменше. Найбільше керівництвом ціниться добросовісне виконання своїх функціональних обов'язків – 24,6 %, досить високо оцінюється рівень володіння практичними вміннями і навичками (15,7%), оперативність виконання завдань (14,4%), максимальне дотримання вказівок керівника (12,4%). Результати відповідей представлені на рис. 2.3.

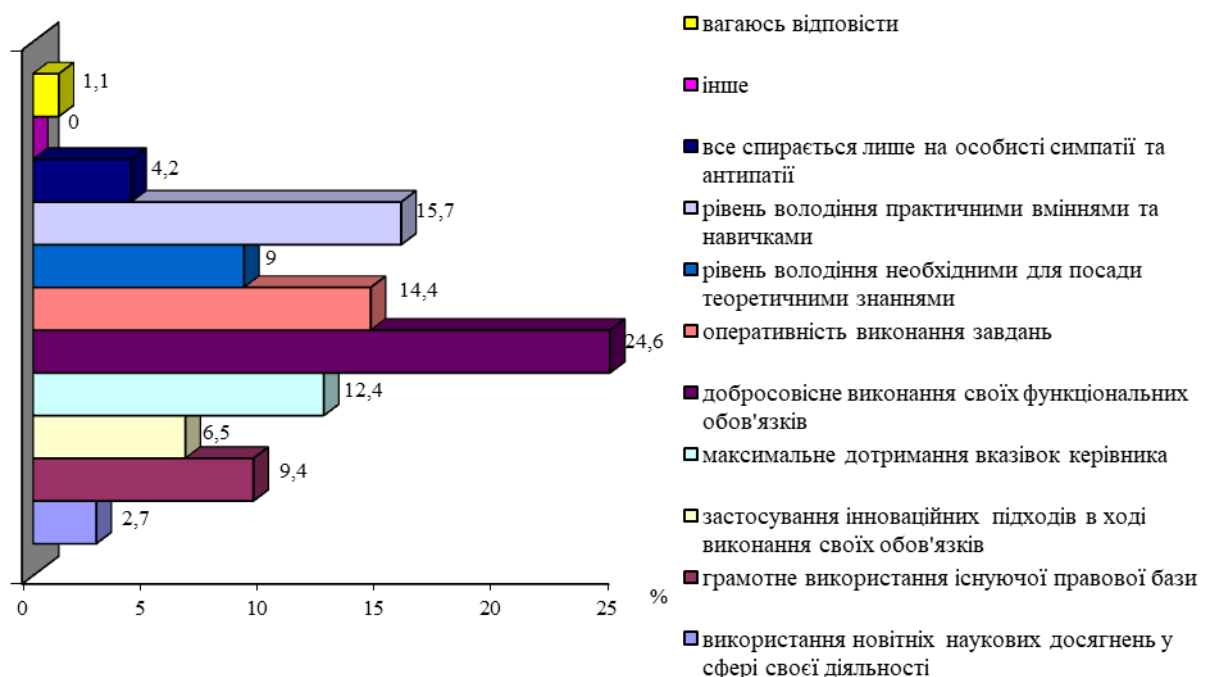

Рис. 2.3. Розподіл відповідей на запитання: За якими показниками, на Вашу думку, керівництво Вашої організації (структурного підрозділу) здебільшого оцінює виконання окремим працівником своїх функціональних обов'язків? (створено автором за результатами власного дослідження)

Цікавою є думка респондентів про мотивацію персоналу у здобутті знань. Найбільш ефективною мотивацією опитувані вважають преміювання працівників за ініціативність, запровадження нових технологій – 22,3%. Запроваджуються в установах і організаціях система морального стимулювання і просування по службі – 19,3%, плануються і організовуються заходи щодо

поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі – 12,5%. Результати відповідей представлені на рис.2.4.

Рис. 2.4. Розподіл відповідей на запитання: Якою мірою у Вашому навчальному закладі (структурному підрозділі) відбувається мотивація персоналу у здобутті знань? (створено автором за результатами власного дослідження)

Наступні запитання анкети були спрямовані на виявлення якостей і характеристики у респондентів, які впливають на забезпечення якісної освіти в Україні. Виявилося, що найбільш необхідними для покращення якості освіти є: сумлінне виконання своїх обов'язків усіма членами освітнього процесу (53,5 %), рівень освіти (47,5%), професіоналізм (45,9%), поінформованість (40,5%) та порядність (40,2%). Досить важливими для державно-громадського управління опитані вважають такі якості як комунікабельність (38,5%), організаторські здібності (38%), вміння йти на компроміс (37,2%), працьовитість (37,1%), вміння мислити системно і аналітично (36,1%), ініціативність (35,1%), вміння враховувати інтереси населення (31%), володіння новими інформаційними технологіями (30,9%). Респонденти вважають, практично не впливають на якість освіти політична нейтральність (2,7%). Результати відповідей представлені на рис. 2.5.

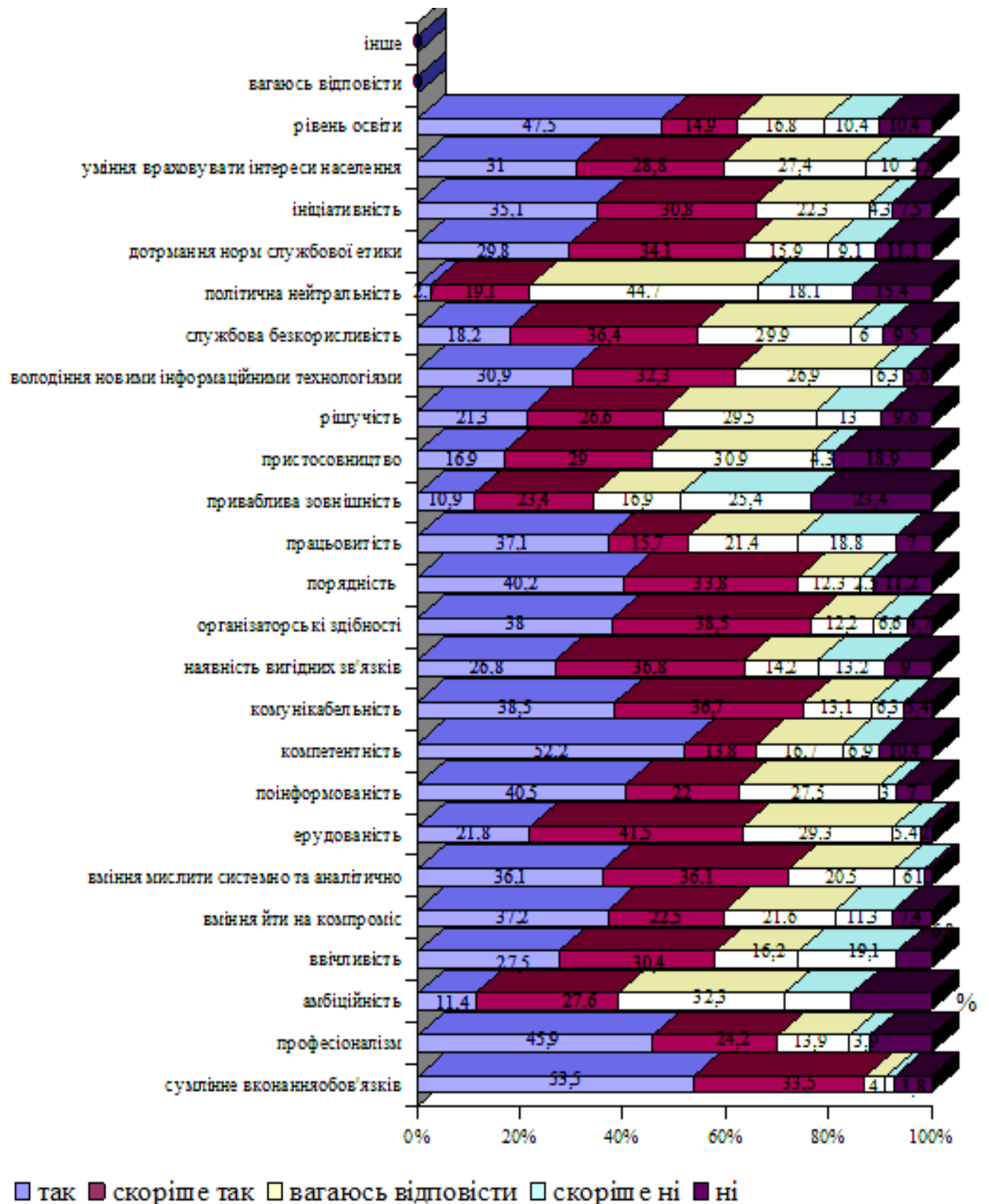

Рис. 2.5. Відповіді на запитання: Чи впливають наступні характеристики на управління освітнім процесом у Вашому навчальному закладі? (створено автором за результатами власного дослідження)

Тобто на державно-громадську взаємодію в управлінні освітнім процесом

впливає політизація суспільства і для просування реформ необхідно підтримувати певну політичну силу. На думку опитуваних не сприяє просуванню реформ приваблива зовнішність (10,9%), амбіційність (10,9%), службова безкорисливість (18,2%).

Респондентам було також запропоновано виділити найбільш важливі якості для керівника закладом освіти. Хоча якості були запропоновані ті ж що і в попередньому запитанні, відповіді ми отримали інші. Виявилось, що найбільш необхідними для займаної посади якості наступні: сумлінне виконання обов'язків (64,4 %), професіоналізм (60,4%), поінформованість (55,3%), компетентність (45,5%). З огляду на те, що діяльність працівників органів виконавчої влади та посадових осіб місцевого самоврядування має процедурний характер, в основі якого покладений організаційно-правовий механізм публічного управління, опитані зацікавлені в отриманні додаткової інформації, щоб бути поінформованими і компетентними.

Досить важливими для своєї посади опитані вважають такі якості як вміння йти на компроміс (43,8%), ініціативність (43,6%), ерудованість (43%), володіння новими інформаційними технологіями (41%), порядність (40,8%), комунікабельність (40,2%), організаторські здібності (38,9%), рішучість (34%), вміння мислити системно і аналітично (33,6%), ввічливість (33,3%), службова безкорисливість (33%), наявність вигідних зв'язків (32%), рівень освіти (31,5%).

Трохи менш важливими якостями стали працьовитість (29%), дотримання норм службової етики, вміння враховувати інтереси населення (28,6%).

Респонденти вважають, практично не важливі для їхньої посади такі якості як амбіційність (18,9%), політична нейтральність (14,7%), пристосовництво (14,4%), приваблива зовнішність (12,2%). Результати відповідей представлені на рис. 2.6.

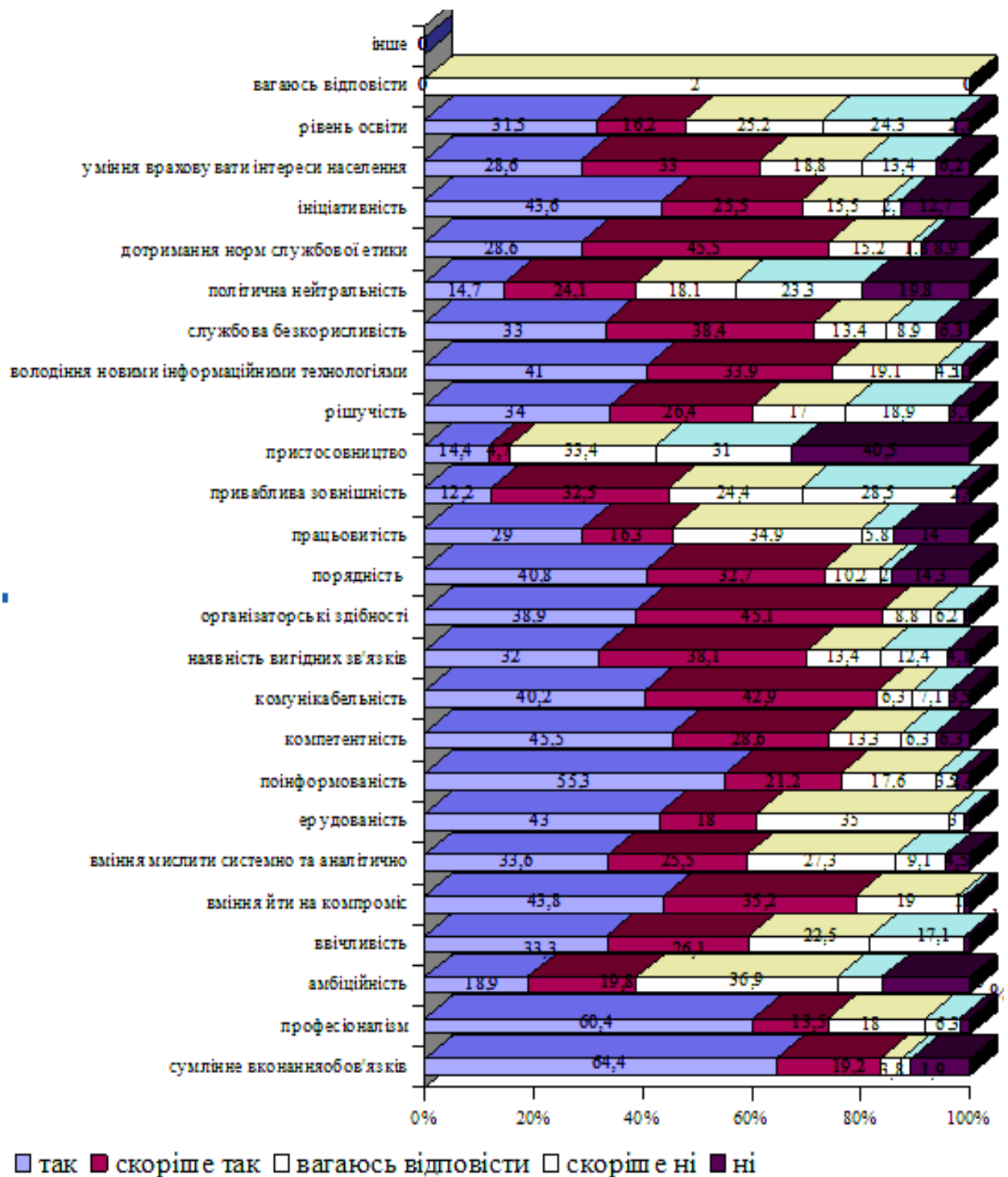
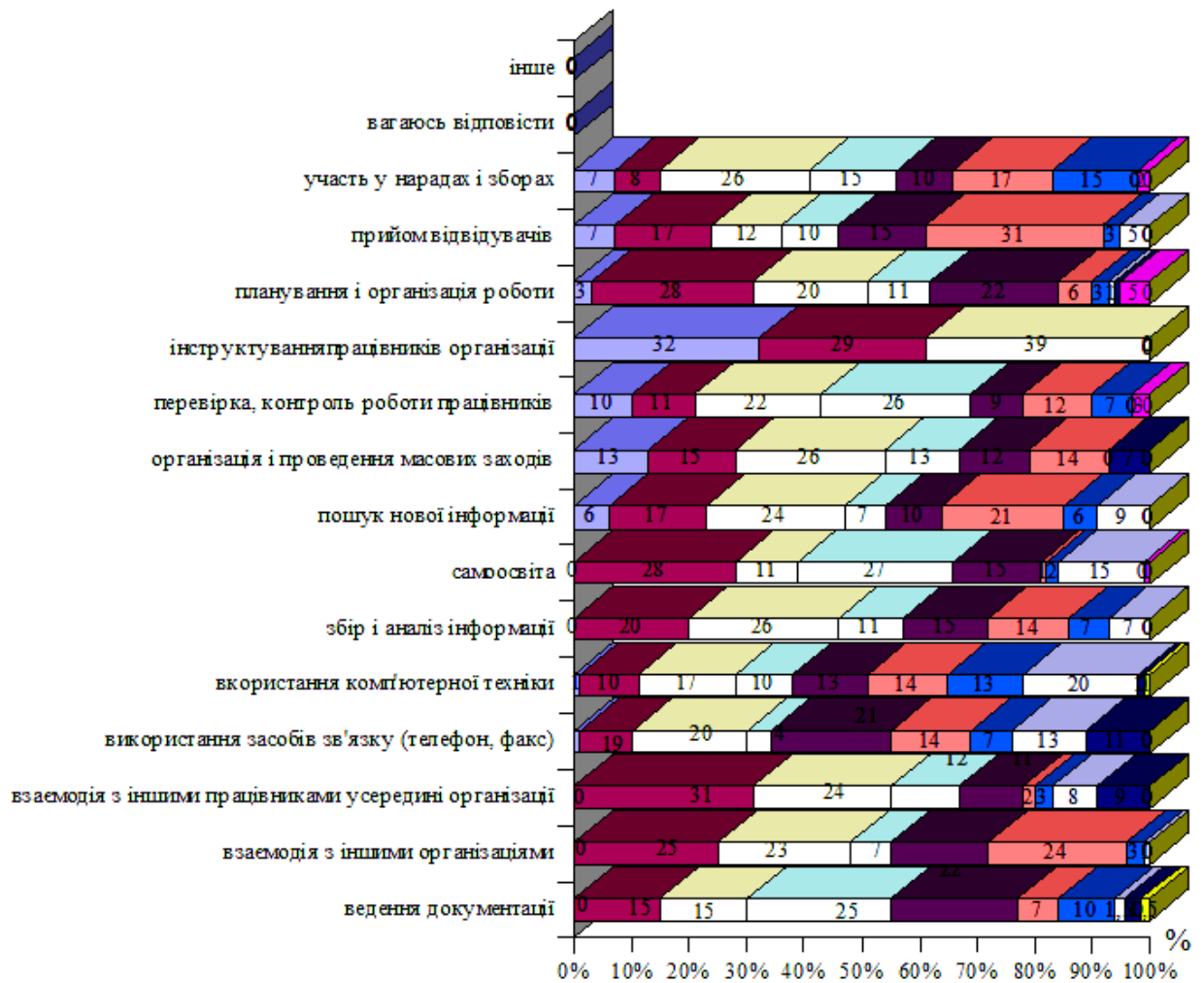

Рис. 2.6. Відповіді на запитання: Чи впливають наступні характеристики педагогічних працівників на їх просування по кар'єрній драбині у Вашому навчальному закладі? (створено автором за результатами власного дослідження)

Як показало дослідження, найбільше часу педагогічні працівники, особливо

адміністрація закладів освіти, витрачають на ведення документації, використання комп'ютерної техніки, планування і організацію роботи, перевірку і контроль роботи, участь у нарадах і зборах, використання засобів зв'язку, взаємодію з представниками інших підрозділів даного закладу та інших організацій, організацію масових заходів. Результати відповідей представлені на рис. 2.7.

Робочий час у відсотках

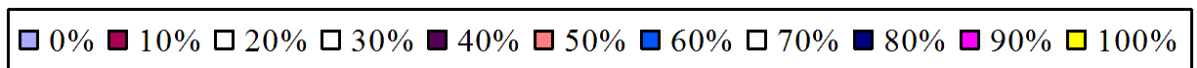
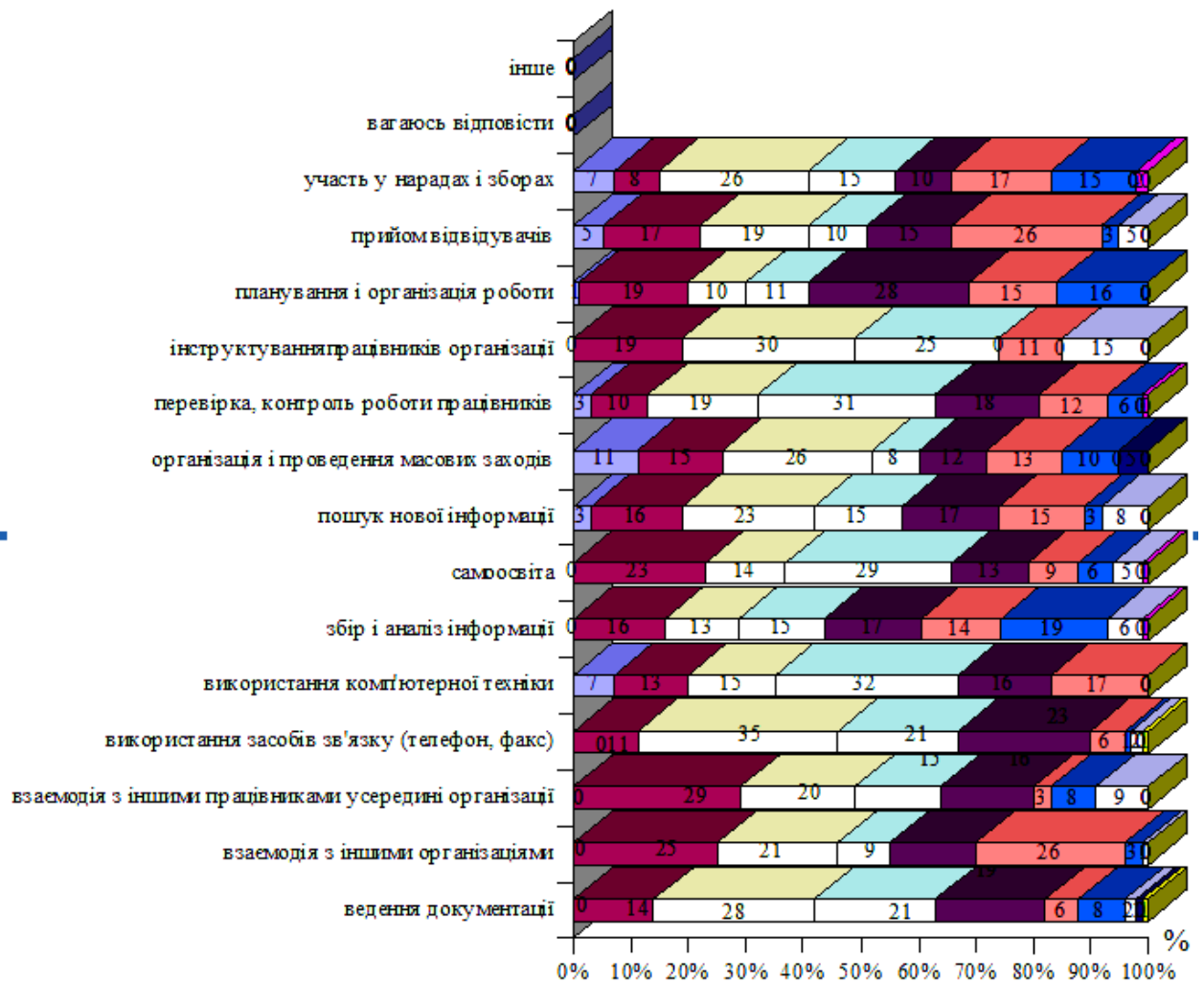

Рис. 2.7. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Яка частина робочого часу витрачається у Вас в середньому на виконання наступних видів робіт?» (створено автором за результатами власного дослідження)

Отже, більша частина професійних завдань пов'язана з необхідністю вміти отримувати, обробляти, аналізувати, керувати, контролювати. Слід звернути увагу

на те, що одночасно керівник виконує кілька видів робіт, наприклад, веде документацію, використовує комп'ютерну техніку, спілкується з представниками органів влади, громадськістю, тощо. Тому кількість витраченого часу перевищує 100%.

Необхідно уточнити, що опитані не вбачають істотної необхідності переглядати існуючий розпорядок власного робочого дня. Лише питома вага часу відведеного на вивчення нормативної документації, на їх думку, повинна дещо скоротитися. Результати відповідей представлені на рис.2.8.

Робочий час у відсотках

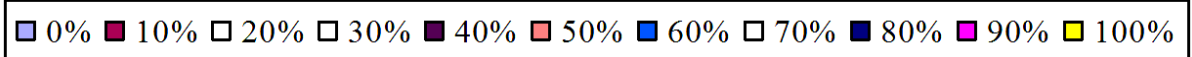

Рис. 2.8. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Як Ви вважаєте, скільки керівнику навчального закладу потрібно витрачати часу (%) на виконання наступних видів робіт для ефективного виконання своїх обов'язків, забезпечення»

ефективної роботи за для покращення якості управління освітнім процесом?»
(створено автором за результатами власного дослідження)

Виходячи із зазначеного, не дивно, що найкраще респонденти володіють наступними вміннями та навичками: налагоджувати і підтримувати добрі робочі відносини з іншими представниками державно-громадського управління, планувати власну роботу, спілкуватися по телефону, організовувати, складати і оформляти ділові документи, користуватися інформацією, стисло і конкретно формулювати основні положення документа, що складається, представляти результати виконаної роботи учасникам навчального процесу.

Наступна частина дослідження мала на меті вирішення завдання щодо рівня взаємодії учасників освітнього процесу з органами державної влади в державних установах. Виявилося, що для забезпечення якісного та успішного функціонування навчального закладу усі учасники навчально-виховного процесу повинні виконувати свої обов'язки (56,1%), хоча досить значна кількість опитуваних (30,5%) зазначає, що інформаційне забезпечення щодо виконання завдань не завжди відповідає задачам, які вирішуються. Результати відповідей представлені на рис.2.9.

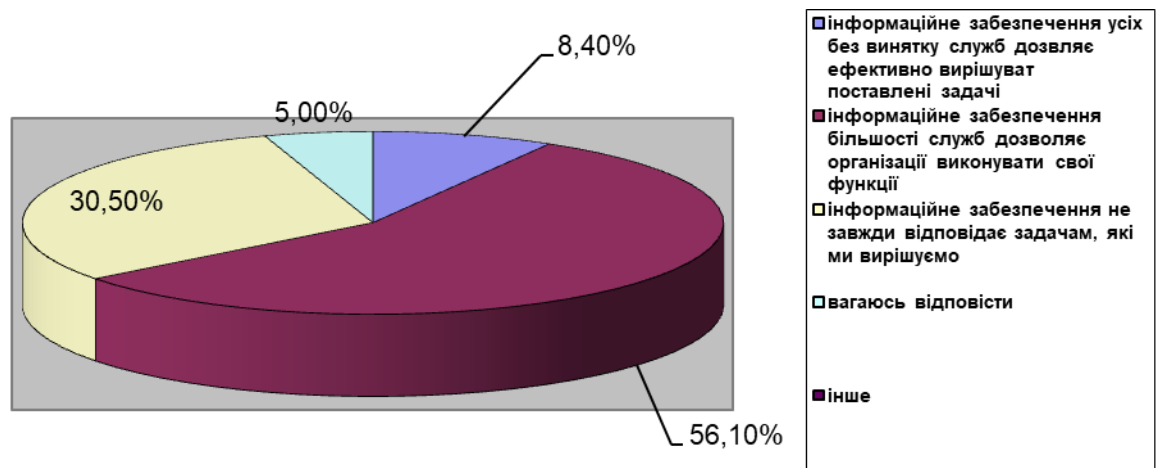

Рис. 2.9. Розподіл відповідей на запитання: Як Ви оцінюєте рівень впровадження реформ та інформаційного забезпечення у Вашому навчальному закладі? (створено автором за результатами власного дослідження)

Аналізуючи відповіді опитуваних, ми дійшли висновку, що реформування освітніх закладів йде досить швидкими темпами і на сьогодні усі учасники навчально-виховного процесу активно використовують технології взаємодії для вирішення актуальних потреб навчального закладу (25%), активно використовується Інтернет для отримання інформації та інформаційного забезпечення підпорядкованих структурних підрозділів навчального закладу під час дистанційної освіти (26%). Водночас, 16,7% відзначили, що комп'ютери в навчальному закладі для дистанційної освіти є, але програмне забезпечення поки що не використовується (17,7%) або є програмне забезпечення, але немає комп'ютерного забезпечення (16,7%), тобто існують значні проблеми в інформаційному забезпеченні навчальних закладів. Результати відповідей представлені на рис.2.10.

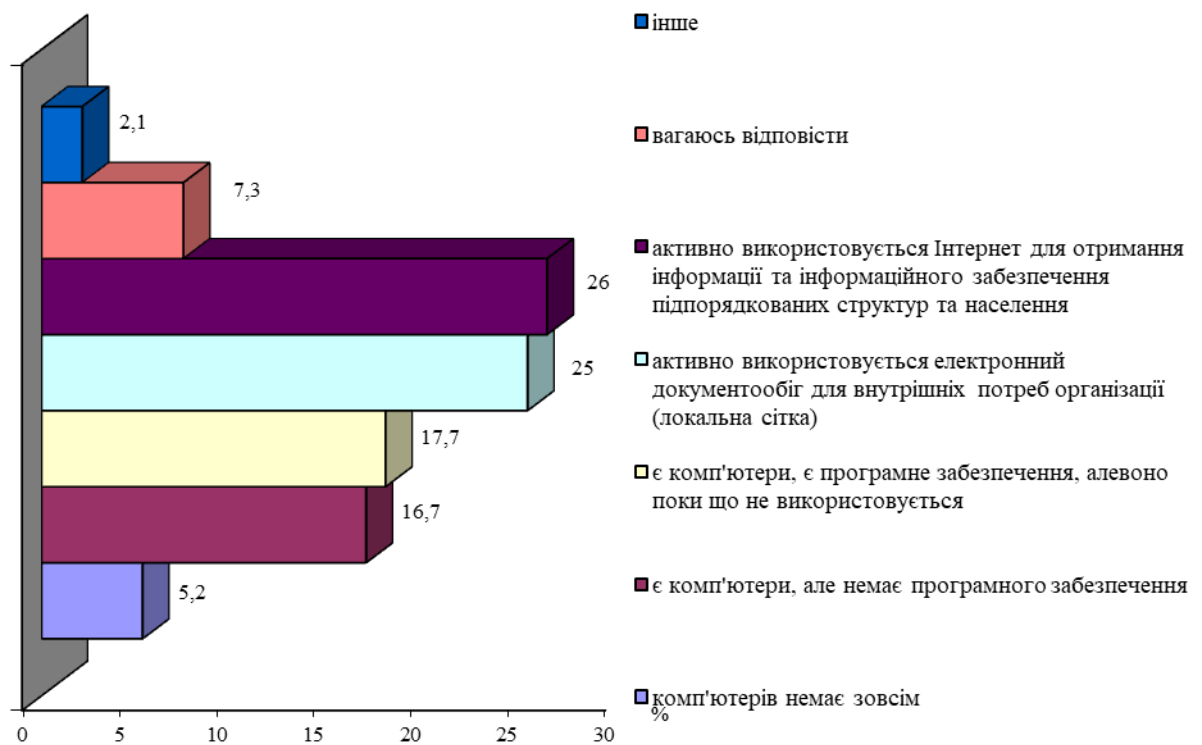

Рис. 2.10. Розподіл відповідей на запитання: Як Ви оцінюєте рівень інформаційного забезпечення у Вашому навчальному закладі? (створено автором за результатами власного дослідження)

Респонденти відзначили, що забезпечення навчальних закладів друкованою

нормативно-правовою, науково-методичною літературою є добрим (58,5%).

Водночас опитувані відзначили необхідність проведення модернізації інформаційного забезпечення та розширення електронної бібліотеки. Більшість відзначила необхідність модернізації комп'ютерної техніки (49,4%), це пов'язано з швидкими темпами удосконалення технічних можливостей комп'ютерного обладнання. Щоб викладачі та студенти могли повністю використовувати можливості оновленої техніки і застосовувати новітні технології на практиці необхідно глибше знайомити усіх учасників навчального процесу з сучасними інформаційними технологіями, що відзначили 33,4% опитаних. Результати відповідей представлені на рис. 2.11.

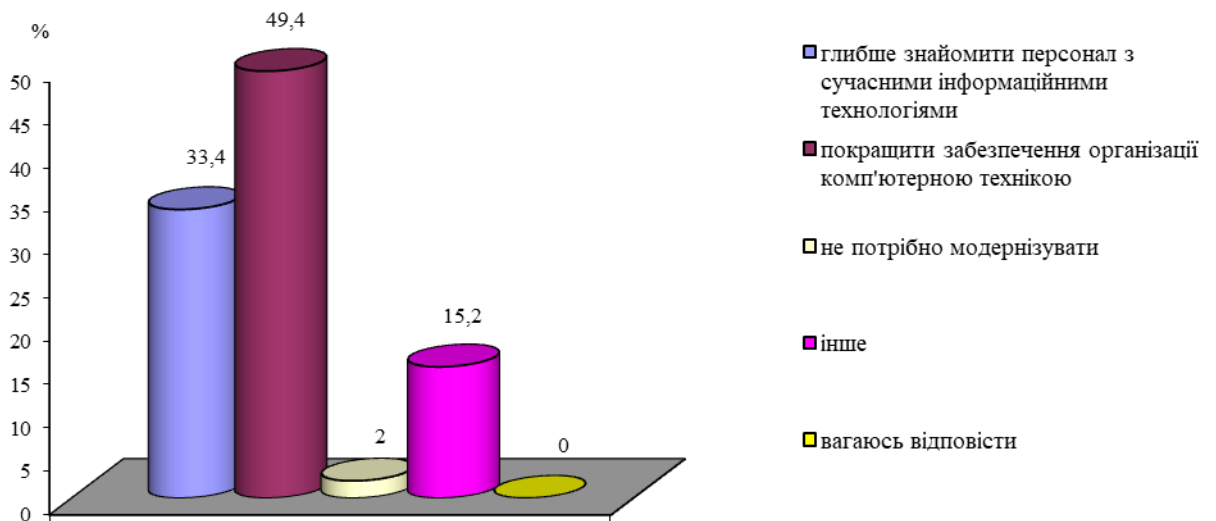

Рис. 2.11. Розподіл відповідей на запитання: Що необхідно зробити для модернізації системи інформаційного забезпечення у Вашому навчальному закладі? (створено автором за результатами власного дослідження)

Респонденти у своїх відповідях відзначили, що практично не знайомі із зарубіжним досвідом державно-громадського управління закладами освіти. Знайомих добре із зарубіжним досвідом виявилось лише 9,13%. Результати відповідей представлені на рис. 2.12.

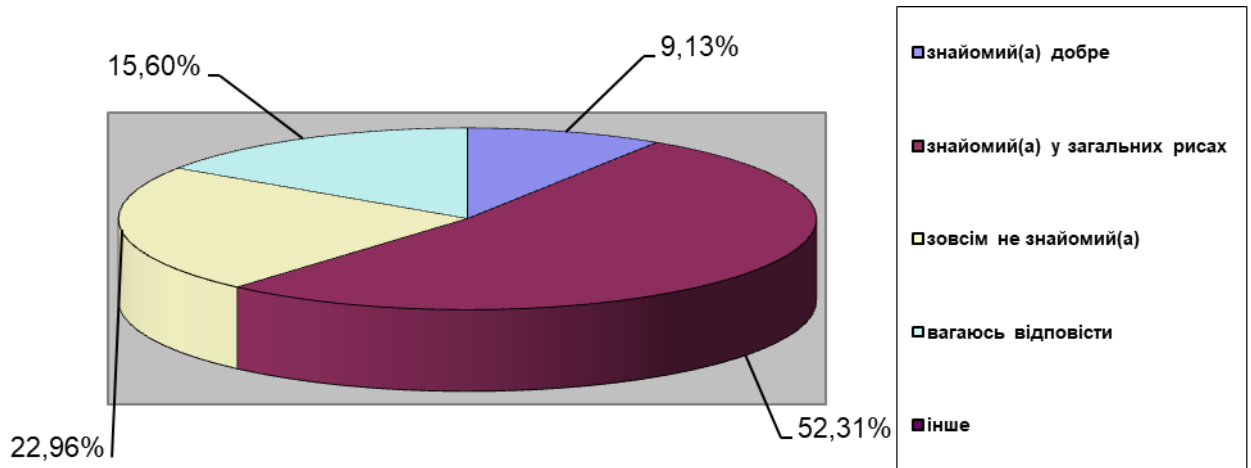

Рис. 2.12. Розподіл відповідей на запитання: Якою мірою Ви ознайомлені із зарубіжним досвідом управління навчальним закладом? (створено автором за результатами власного дослідження)

Більшість опитуваних вважають, що зарубіжний досвід управління навчальним закладом в Україні впроваджується в незначній мірі (31,8%), в чомусь застосовується, в чомусь ні (31%). Однак, без активного впровадження зарубіжного досвіду в Україні не подолати розрив між рівнем освіти в Україні та країнах Європи та Азії. Результати відповідей представлені на рис. 2.13.

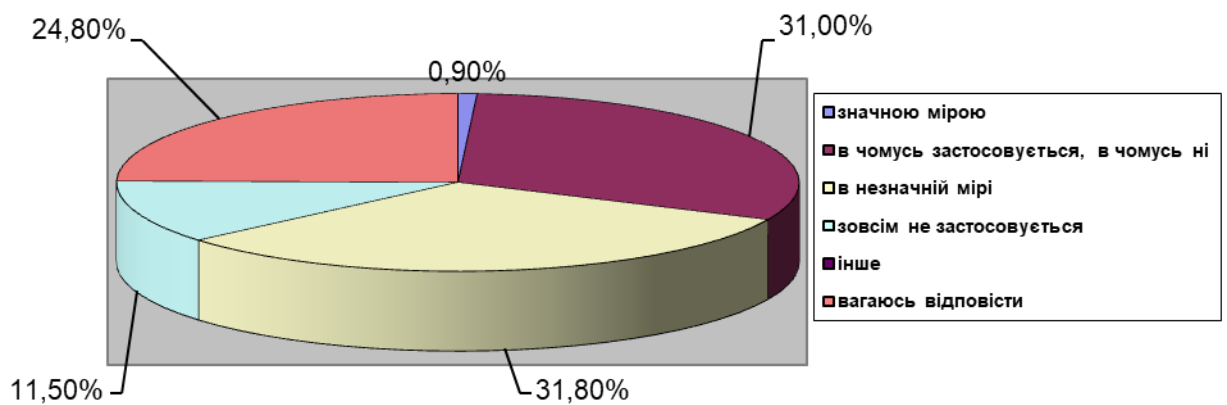

Рис. 2.13. Розподіл відповідей на запитання: Якою мірою, на Ваш погляд, вивчення зарубіжного досвіду в управлінні навчальним закладом впливає на інформованість та компетентність викладачів в Україні? (створено автором за результатами власного дослідження)

Слідуюча частина дослідження мала на меті визначення рівня інформованості та компетентності викладачів освітніх закладів та організацій щодо зарубіжного досвіду в управлінні навчальним закладом. Більшість респондентів переконана, що інформованість та компетентність викладачів дозволяє їм виконувати свої обов'язки (53,6%). В той же час 25% респондентів зазначають, що інформованість та компетентність викладачів не завжди відповідає критеріям та задачам, які вирішуються, зарубіжний досвід враховується не в повному обсязі.

Працівники закладів освіти у зв'язку з тим, що відбуваються швидкі зміни, пов'язані з науково-технічним прогресом, глобальними змінами в управлінні навчальним закладом в країнах Європи та Азії, потребують постійного поповнення своїх знань. Так, лише 9,7% опитуваних відповіли, що їх компетентність та рівень освіти повністю відповідають тій посаді, яку вони займають. Результати відповідей представлені на рис. 2.14.

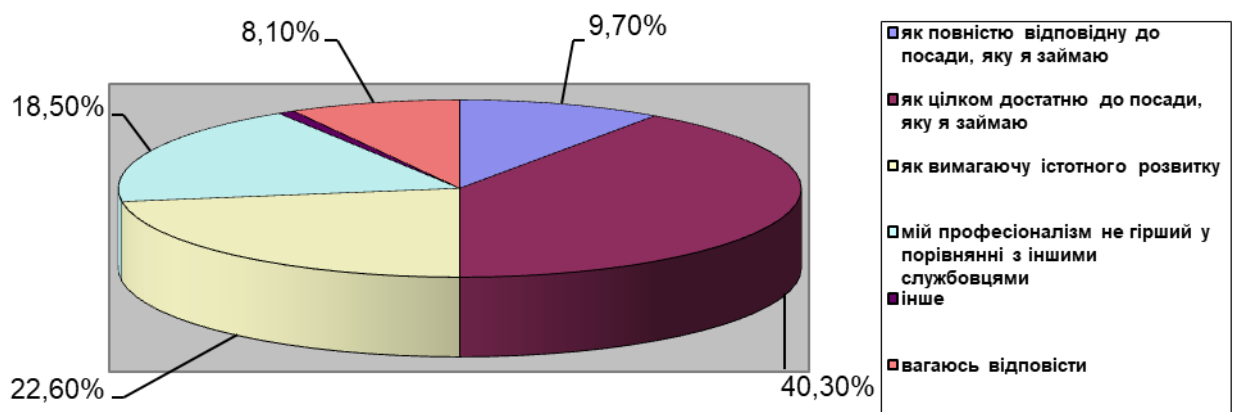

Рис. 2.14. Розподіл відповідей на запитання: Як Ви особисто оцінюєте свій рівень освіти та компетентність? (створено автором за результатами власного дослідження)

Щоб відповідати займаній посаді більшість викладачів займається самоосвітою, причому 43% опитаних займаються самоосвітою постійно, 39,5% – за необхідністю, лише 6,1% позначили, що на самоосвіту не вистачає часу. Результати відповідей представлені на рис. 2.15.

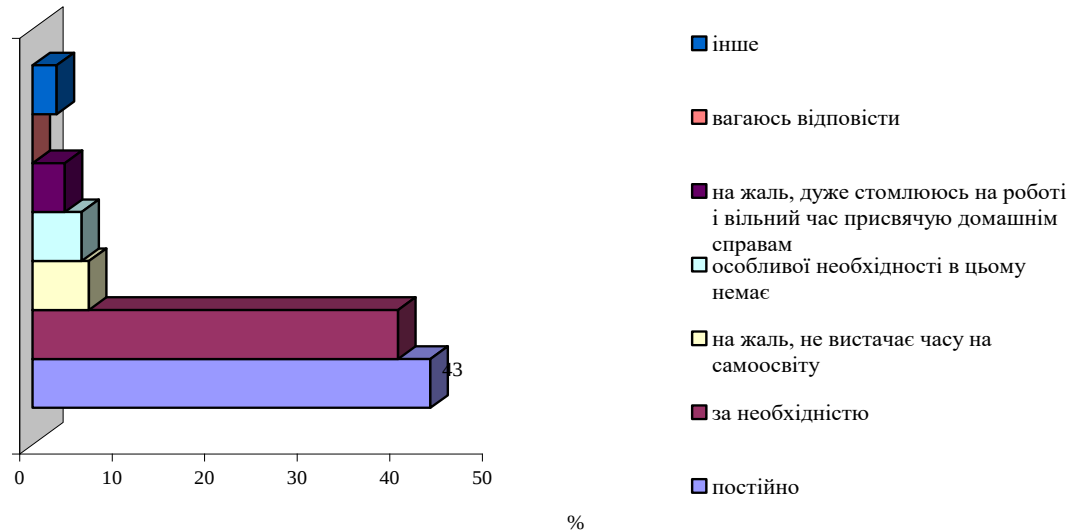

Рис. 2.15. Розподіл відповідей на запитання: Чи займаєтесь Ви самоосвітою? (створено автором за результатами власного дослідження)

Про необхідність у оволодінні новими знаннями свідчать відповіді респондентів на запитання про потребу в додатковій професійній інформації 88,5% опитуваних потребують додаткової інформації. Результати відповідей представлені на рис. 2.16.

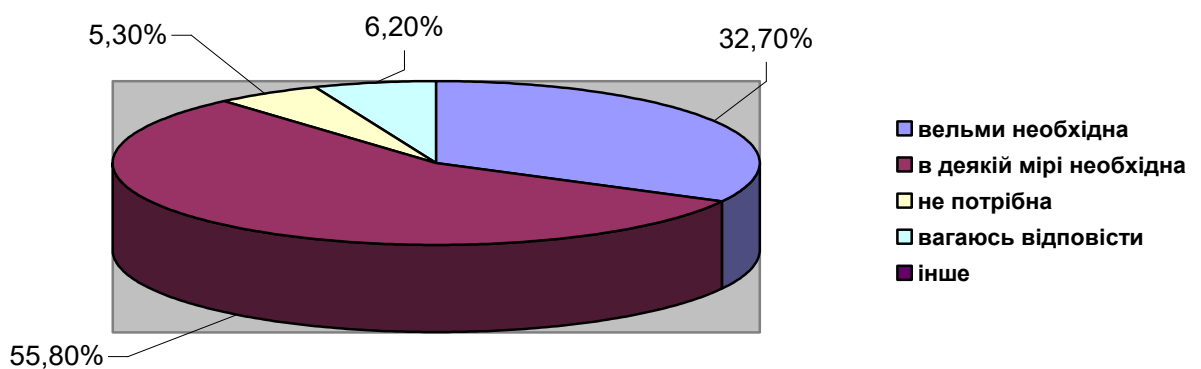

Рис. 2.16. Розподіл відповідей на запитання: Чи необхідна для Вас додаткова професійна інформація по роду виконуваної роботи? (створено автором за результатами власного дослідження)

Викладачам необхідно володіння певними вміннями та навичками керування

освітнім процесом. Тому що педагогічному працівникові можуть бути потрібними знання про застосування технологій, якими він досконало не володіє. Таким чином, при складанні навчальних програм і планів, що впроваджуються в навчальних закладах, які готують працівників органів влади, слід враховувати фактичне володіння вміннями та навичками і реальні потреби опитаних у навчанні.

Ми спробували з'ясувати якої саме інформації не вистачає респондентам для роботи та виявили – 51% опитуваних потребує нормативно-правової інформації, очевидно, це пов'язано з досить частим оновленням законів в нашій країні. З впровадженням електронного документообігу виникла потреба для працівників державних установ у засвоєнні нових знань з цією специфікою, про що засвідчили 28,1% опитуваних. Нові комп'ютерні технології цікавлять 27,1 % опитуваних. Результати відповідей представлені на рис. 2.16.

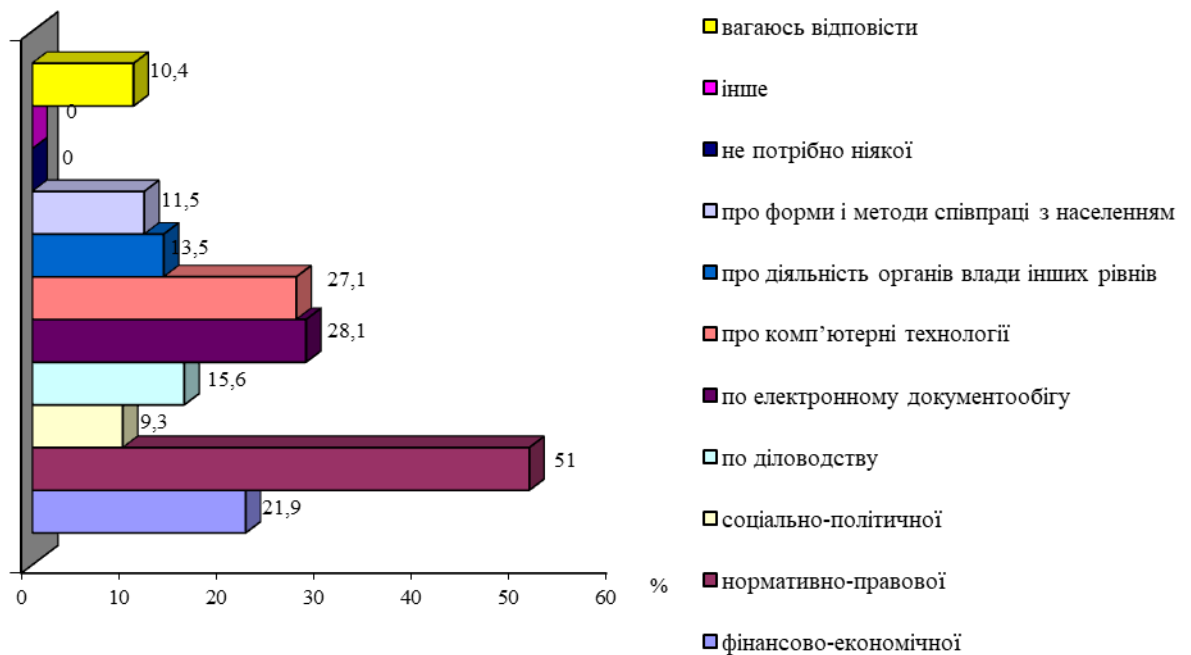

Рис. 2.16. Розподіл відповідей на запитання: Якого роду інформації Вам бракує для виконуваної роботи? (створено автором за результатами власного дослідження)

Респонденти визначилися з тематикою курсів на семінарів, які вважають корисними для себе. Опитувані знову підкреслили потребу в знаннях, які пов'язані з електронним документообігом під час дистанційної освіти та електронними

комунікаціями. Це додатково підтверджує, що якісні знання реально використовуються у практичній роботі працівників органів публічної влади та установ освіти. Результати відповідей представлені на рис. 2.17.

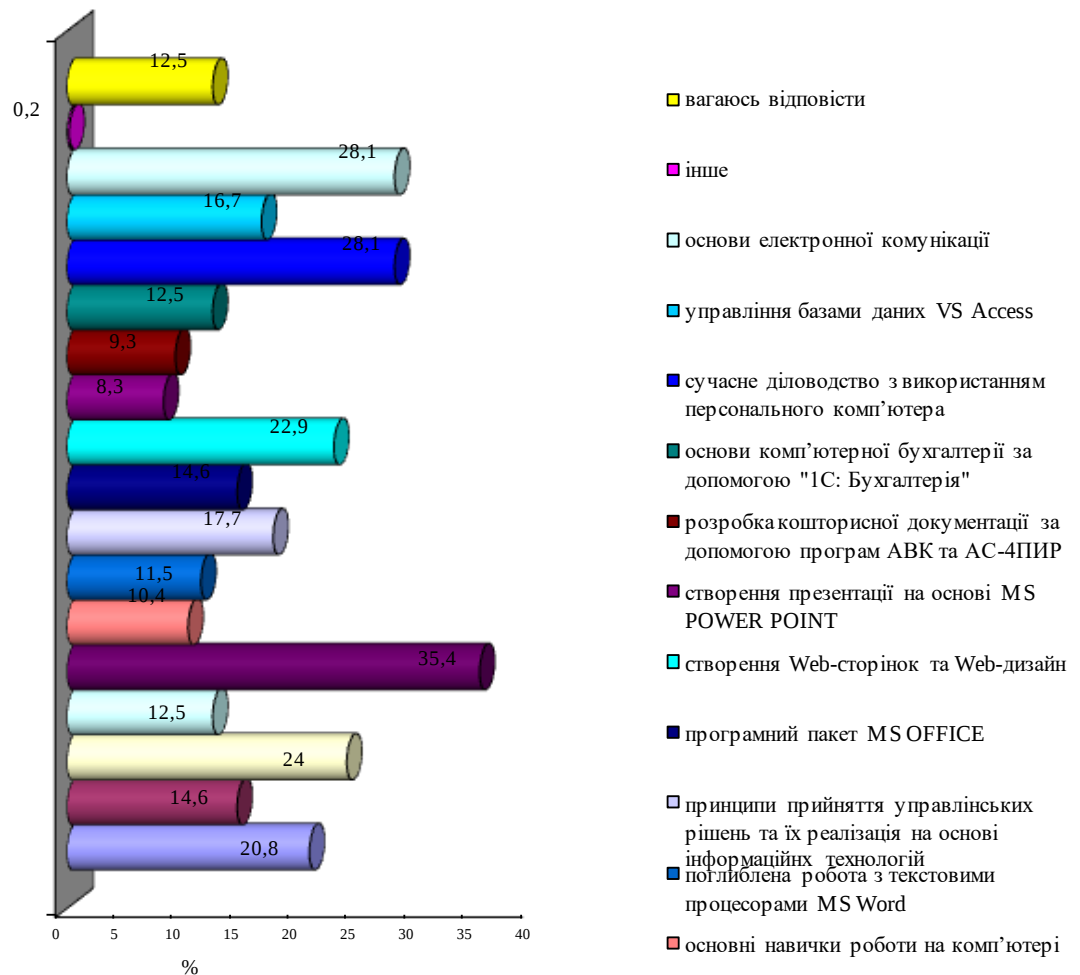

Рис. 2.17. Розподіл відповідей на запитання: Які семінари (курси) були б для Вас найбільш цікавими та корисними? (створено автором за результатами власного дослідження)

Для того, щоб запропонувати публічним службовцям та працівникам закладів освіти необхідні курси і вони мали якнайкращий ефект, ми з'ясували, які умови сприяють підвищенню ерудованості працівників та бажанню бути компетентними, а які заважають. Найкращими умовами, що сприяють підвищенню ерудованості публічних службовців та педагогічних працівників є

курси підвищення кваліфікації (48%) та досвід роботи (43%). Результати відповідей представлені на рис. 2.18.

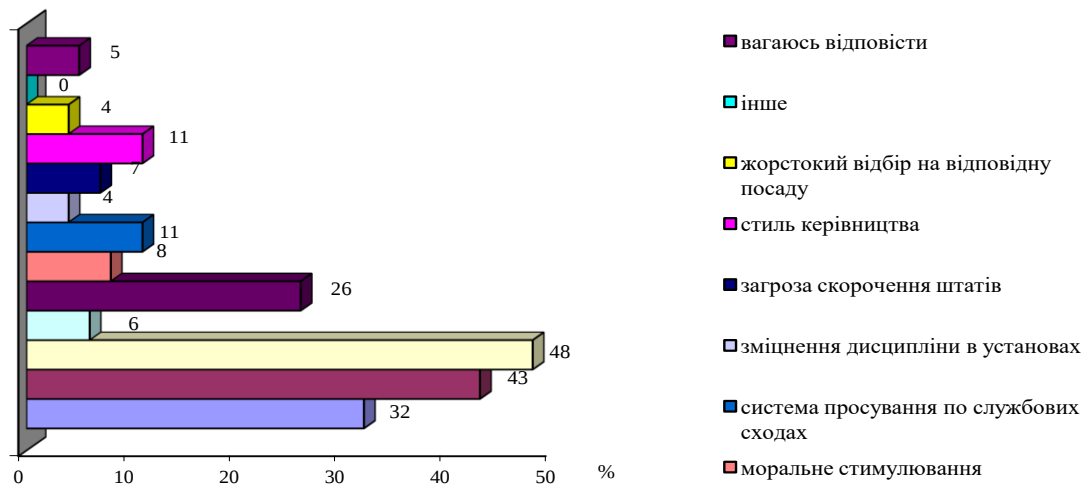

Рис. 2.18. Розподіл відповідей на запитання: Які чинники, на Ваш погляд, сприяють підвищенню кваліфікації працівників та бажанню бути кваліфікованими? (створено автором за результатами власного дослідження)

Однак заважають підвищенню кваліфікації працівників та бажанню бути компетентними: низька оплата праці (48%), недосконалість кар'єрного просування (24%), часті реорганізації (23%). Результати відповідей представлені на рис. 2.19.

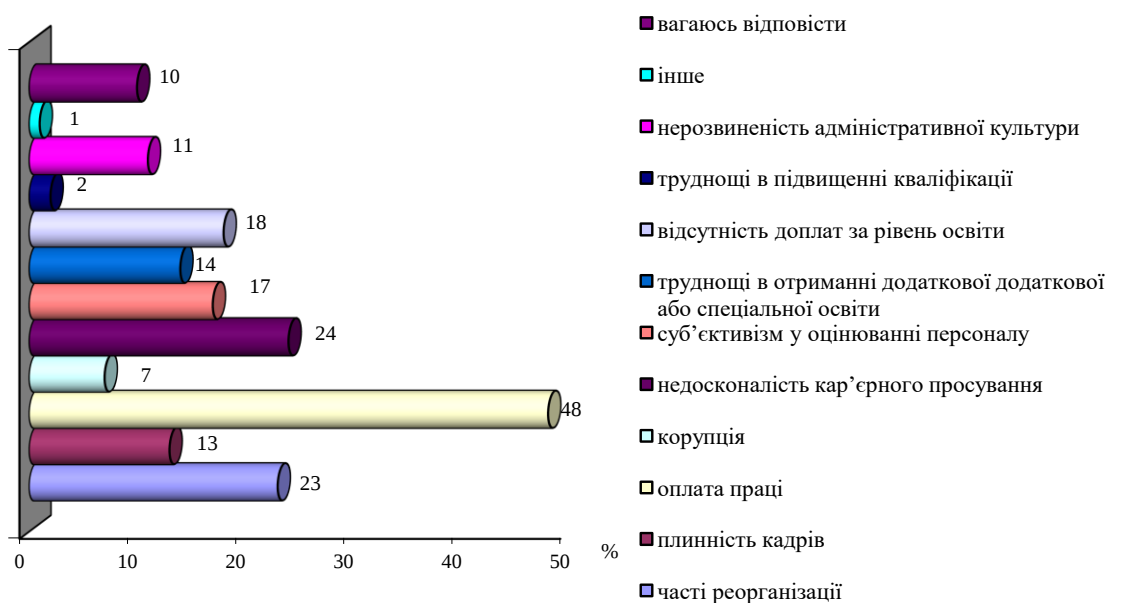

Рис. 2.19. Розподіл відповідей на запитання: Які чинники, на Ваш погляд,

перешкоджають бажанню працівників бути ерудованим та кваліфікованим? (створено автором за результатами власного дослідження)

Аналізуючи відповіді респондентів, можемо зробити наступні висновки:

1. Громадське самоврядування відіграє важливу роль в управлінських процесах як специфічний і важливий ресурс.

2. Використання комп'ютерних технологій, інформатизація органів виконавчої влади та закладів освіти для сумісної праці (комп'ютеризація, впровадження електронного документообігу під час дистанційної освіти, електронної комунікації) стає одним з першочергових завдань держави, що сприятиме підвищенню якості державно-громадського управління діяльністю закладу освіти.

3. Серед серйозних проблем, які гальмують процес розвитку освітнього середовища слід визначити наступні: недосконалість законодавчої бази щодо забезпечення державно-громадської взаємодії в управлінні закладом освіти; незацікавленість педагогічних працівників у впровадженні новітніх наукових досягнень у сфері своєї діяльності; такі характеристики працівників як ерудованість, володіння новими інформаційно-комунікаційними технологіями не є пріоритетними характеристиками працівника для кар'єрного зростання; існує необхідність в покращенні забезпечення закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою.

4. Серед причин, що заважають працівникам бути компетентними, на думку опитуваних, є: низька оплата праці, недосконалість управління освітою, часті реорганізації.

5. На сучасному етапі розвитку суспільства найнеобхіднішою потребою, на думку представників влади та освітніх закладів, є стабілізація та послідовність реформ. Найбільш цікавими та корисними, вважають представники влади, громадськості та закладів освіти, були б курси та семінари, які торкаються проблем впровадження партнерської, дуальної та дистанційної освіти.

Таким чином, сучасні реформи у системі управління фаховою передвищою освітою України відбувається під впливом глобальних освітніх змін. Тому

невід'ємною умовою її розвитку та вдосконалення є повномасштабне вивчення закордонного реформаційного досвіду та наукове обґрунтування його запровадження. З огляду на актуальність завдань модернізації системи управління закладами освіти в Україні важливим в подальшому є дослідження нормативно-правової бази співпраці громадських організацій та адміністративних підрозділів системи управління освітою. Окремо взяті державна і громадська складові системи управління мають свої переваги й недоліки. Проте гармонійне їх поєднання дозволяє задовольнити потреби та інтереси усіх учасників освітнього процесу.

Висновки до розділу 2

Узагальнення досвіду зарубіжних країн свідчить про те, що інтенсивний розвиток освітнього середовища сприяє на сучасному етапі встановленню соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві. У країнах світу існують різні моделі застосування механізмів управління навчальним закладом, що сформувалися під впливом національних особливостей, рівня соціально-економічного і політичного розвитку країн. Порівняльний аналіз розвитку освіти у зарубіжних країнах дозволив систематизувати моделі механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні освітою та визначити їх характерні особливості. Визначено, що Україні необхідно будувати сучасну модель демократичного суспільства, у якому діяльність системи управління освітою не може бути ефективною без застосування і використання сучасних методів взаємодії влади і громади.

Серед пріоритетних напрямів розвитку системи державно-громадської взаємодії в управлінні освітою в Україні визначено: створення умов для інтегрованого навчання, взаємодія громадських і державних органів влади усіх рівнів; забезпечення відкритості та збільшення різноманітності та кількості освітніх послуг, що надаються населенню та суб'єктам господарювання державними органами влади, підвищення ефективності виконання Національної стратегії розвитку освіти; створення нової та вдосконалення чинної нормативно-правової

бази у сфері освіти; гармонізація із стандартами ЄС стандартів на ІТ-продукцію та ІТ-послуги.

У результаті модернізації управління освітою очікується підвищення достовірності та оперативності прийняття конструктивних рішень, прозорості їх виконання, високий рівень контролю за їх здійсненням, зростання довіри суспільства та громади до діяльності органів управління освітою; забезпечення взаємодії громадського самоврядування і органів державної влади, врахування індивідуальних потреб здобувачів освіти щодо отримання високоякісної освіти в Україні.

Важливим фактором удосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні освітою є готовність державної влади до вироблення і реалізації державної політики відповідно до нових стандартів освіти, що забезпечить конкурентоздатність держави на міжнародній арені.

За результатами опитування встановлена необхідність надання автономії органам виконавчої влади, громадського самоврядування, закладам фахової передвищої освіти задля покращення спільного управління освітою.

Респонденти вважають, що серед серйозних проблем, які гальмують процес державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою слід назвати наступні: недосконалість законодавчої бази щодо інформаційного забезпечення задля забезпечення прийняття спільних рішень; незацікавленість працівників освіти та державних установ у впровадженні новітніх наукових досягнень у сфері освіти; такі характеристики працівників як ерудованість, володіння новими освітніми технологіями, отримання освіти впродовж життя являються пріоритетними характеристиками працівника для самовдосконалення та кар'єрного росту. На сучасному етапі розвитку фахової передвищої освіти в умовах реформування потрібні узгоджені дії усіх ешелонів публічної влади. На думку представників влади та закладів освіти, найбільш корисними для підвищення компетентнісного рівня викладачів, органів управління навчальним закладом, потрібна тісна взаємодія й застосування досвіду країн Європи та Азії.

Результати дослідження розділу опубліковано у працях автора [27, 31, 36].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УПРАВЛІННІ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

3.1. Система інформаційно-організаційних механізмів в управлінні фаховою передвищою освітою

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне освітнє середовище, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Стрімкі зміни ставлять на порядок денний питання зміни підходів, методів, стилів суспільних відносин і поступового перетворення жорсткого субординаційного управління на більш демократичне. Це вимагає суттєвої перебудови системи управління фаховою передвищою освітою. Вона повинна стати державно-громадською і забезпечити прискорений випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також умови для самоствердження та самореалізації особистості протягом життя.

У Національній стратегії розвитку освіти України вказано, що сучасна система управління освітою має розвиватися у взаємодії як державно-громадська, вона повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до подальшої автономії навчальних закладів, конкурентоспроможність їх освітніх послуг. Діяльність освітян спрямовується на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління освітою, що зорієнтують освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюються навантаження,

функції, структура і стиль центрального та регіонального управління фаховою передвищою освітою [151].

За допомогою спільного державного та громадського управління освітою забезпечуються умови для розвитку та вдосконалення, стимулюються і розширюються освітні технології, забезпечується вільний доступ населення до інформації про діяльність освітніх закладів. Зазначене передбачає необхідність прийняття і реалізації певної стратегії розвитку, програми в сфері управління закладом фахової передвищої освіти.

Керівнику закладу належить важлива роль в управлінських технологіях і процесах. Оперативний аналіз інформації органами влади центрального, регіонального і місцевого рівнів сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень.

На шляху розвитку освітнього середовища в Україні існує цілий ряд проблем, які потребують вирішення.

По-перше, це наукове та кадрове забезпечення сфери освіти. З одного боку, Україна має обмежений фінансовий та кадровий ресурс для забезпечення швидкого переходу до створення оновленого закладу освіти, це обумовлено щорічним виїздом заробітчан з вищою фаховою освітою за кордон. За даними Державної служби статистики України впродовж 2019 року роботодавцями було заявлено 6642 вакансії спеціалістів освітньої сфери, що на 3,1 відсотка більше ніж у 2018 році. Чисельність осіб, що перебували на обліку в центрах зайнятості, як такі що шукають роботу в цій сфері діяльності, склала 5560 чоловік, з яких третя частина були працевлаштовані [68].

Водночас слід підкреслити, що наукове та кадрове забезпечення сфери освіти в Україні є традиційно досить потужним. Щорічно українські вищі навчальні заклади випускають 50 тисяч спеціалістів освітян. За даними Державної служби статистики України протягом 2018 та I кварталу 2019 року за спеціальностями, які належать до сфери освіти було захищено 39 докторських та 256 кандидатських дисертаційних робіт [68].

Важливе завдання перед освітою поставлено тезою зі статті 18 «Освіта

дорослих», Закону України «Про освіту» – «...освіта впродовж життя...» [110]. Освітня сфера швидко змінюється, що диктує необхідність створення короткотермінових навчальних програм перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів. Цю важливу функцію має виконувати система післядипломної освіти. Саме вирішення даного питання ми розглянемо в п.3.3.

Суттєвою проблемою, яка негативно впливає на підготовку кадрів для роботи в сфері освіти, є матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів, особливо закладів фахової передвищої освіти. За даними власного дослідження за 2019 рік, відомо, що не усі навчальні заклади в Україні мають сучасний навчальний кабінет з інформатики та обчислювальної техніки. Безумовно, такий стан матеріально-технічного забезпечення не є сприятливим задля ефективного розвитку як кадрового забезпечення закладів фахової передвищої освіти, так і суспільства України загалом. Отже, на сьогодні вкрай необхідно прискорювати комп'ютеризацію навчальних закладів та підключення їх до мережі Інтернет, для чого залучати як кошти державного бюджету, так і ресурси компаній сфери ІТ.

Серед глобальних проблем у побудові оновленого суспільства в Україні є інформаційна нерівність населення країни. Серед проблем інформаційного суспільства перш за все говорять про різницю у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших послуг, до інформаційних комп'ютерних технологій.

Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє ефективно забезпечувати суспільство доступом до соціальних благ. На сьогодні розрив між індустріальними й менш розвиненими країнами, молодим і старшим поколінням, між тими, хто вміє працювати з новими інформаційними технологіями, і тими, хто не вміє швидко збільшується.

Нерівність проявляється в усіх сферах життя людини, у доступі до життєво важливих ресурсів, до робочих місць, освіти, медичних послуг, культурної спадщини та ін. В основі нерівності лежить різниця людей у фінансовому чи соціальному статусі, освіті, віці, місці проживання, расі, та ін. Нерівність накладає свій відбиток не тільки на відносини між людьми, а й на міждержавні відносини.

Серед національних пріоритетів державної освітньої політики інформатизації визначено необхідність створення інфраструктури, інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, інформаційних систем, автоматизованих баз даних і використання засобів ІКТ з метою забезпечення вільного доступу до ресурсів комп'ютерних мереж, які детермінують зміст і структуру, вибір форм, методів, засобів і технологій управління в закладах освіти. Однак, невирішеною залишається не лише проблема недостатнього розвитку інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, інформаційних систем управлінського призначення, а й повільного їх впровадження у практику управління закладом фахової передвищої освіти через недостатню готовність більшості керівників до здійснення інформаційної діяльності. Ефективність управління закладом фахової передвищої освіти значною мірою визначається професійною кваліфікацією, управлінською та інформаційною культурою керівних кадрів.

За принципом використання ІКТ населення можна поділити на три групи:

- тих, хто використовує ІКТ – ця група складається з людей, які активно створюють нове інформаційне середовище й активно ним користуються, мають відповідні навички та бажання користуватись інформаційно-комунікаційними технологіями;
- на тих, хто хоче використовувати новітні технології, але поки з певних причин не може – складається з людей, які мають бажання, але не мають можливості доступу до ІКТ. Обмеження доступу можуть бути як технічними (відсутність необхідного апаратного забезпечення), так і економічними (висока вартість послуг); ця група відчуває свою інформаційну нерівність і становить соціальну базу подальшої інформатизації;
- на тих, хто з різних причин не хоче використовувати новітні технології – ця група включає тих, для кого все, що пов'язане з ІКТ, перебуває в зоні відчуження – це інформаційно пасивні громадяни, а також на тих, хто заперечує нововведення в принципі.

Сьогодні в Україні формуються сприятливі умови доступу населення до інформаційного суспільства та освітнього середовища через створення нової

відповідної законодавчої, суспільної та економічної бази. Прийнято низку законів та програм, широкі верстви населення охоплені програмами дистанційної освіти.

Кількість людей, які не вміють користуватись Інтернетом зменшується. Саме залучення в Україні вікових категорій (50 – 55 років) людей до використання можливостей інформаційного суспільства може пришвидшити перехід української освіти від «ресурсної» до «освіти знань». Нестача комп'ютерної освіти у педагогічних кадрів закладів фахової передвищої освіти значно стримує процеси підготовки фахівців. Потрібно створити систему мотиваційних чинників для залучення населення щодо використання ІКТ, отримання інформації саме завдяки новітнім технологіям [63].

Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) за короткий час стали невід'ємною складовою сучасного суспільства. У багатьох країнах світу вільне володіння цими технологіями є складовою базової освіти. Впровадження в освіту ІКТ сприяє підвищенню її якості, а також удосконаленню організації освітнього закладу та управління ним. Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення.

Використання ІКТ в управлінні закладом фахової передвищої освіти є не менш важливою складовою розвитку інформаційного освітнього простору навчального закладу. Без чіткої організації роботи адміністрації закладу освіти неможливо організувати управління всією системою в цілому. Забезпечення функціонування та управління простором вимагає створення системи, яка дозволяє:

- узагальнити інформаційні потоки;
- класифікувати всю інформацію;
- забезпечити доступ до центральних баз даних;
- забезпечити обмін інформацією.

Політику формування інформаційного забезпечення системи державного управління та використання сучасних інформаційних технологій в діяльності органів державної влади необхідно засновувати на таких принципах: підпорядкування процесів використання інформаційних технологій вирішенню пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку, модернізації системи державно-громадського управління, забезпечення обороноздатності і національної безпеки країни; визначення напрямів і об'ємів бюджетних витрат в області використання інформаційних технологій в державному управлінні на основі конкретних вимірних результатів і показників ефективності діяльності органів державної влади; консолідація бюджетних коштів на створення державних інформаційних систем, що мають важливе соціально-економічне і політичне значення в діяльність органів державної та громадської влади.

Як показали дослідження, для подальшого активного впровадження новітніх ІКТ в управлінській роботі закладів фахової передвищої освіти, слід вирішити деякі проблеми, а саме:

- психологічної та професійної неготовності адміністрації деяких закладів освіти до застосування комп'ютерних програм та ІКТ у професійній діяльності;
- заміни застарілих моделей комп'ютерів та системного програмного забезпечення у закладах фахової передвищої освіти, особливо районних, так як застаріла техніка та системне забезпечення не здатне впроваджувати та підтримувати сучасні програмні документи;
- фінансування та якості розробок освітніх платформ, а також розповсюдження їх в заклади фахової передвищої освіти централізованим способом;
- відсутності динамічно-доступних комп'ютерів на робочих місцях співробітників закладів фахової передвищої освіти – від директора й заступників до кураторів академічних груп, викладачів з різних дисциплін;
- відсутності апаратних серверів, створення локальної комп'ютерної мережі навчального закладу, без якої неможлива ефективна організація мережевої багатоканальної роботи з єдиною базою даних закладу фахової передвищої освіти;

– прийняття виважених професійних рішень до вибору та впровадження комп'ютерних комплексів в управління навчальним закладом.

Тема дуже важлива в умовах пандемії та дистанційного навчання. Задля покращення рівня знань під час дистанційної освіти, з метою надання якісних освітніх послуг, Міністерство освіти і науки України рекомендує впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти, тому стратегія використання нових технологій в розвитку освіти стає більш важливою.

Особливо актуальними проблеми доступу до інформаційних технологій виникли у студентів закладів фахової передвищої освіти під час впровадження змішаного навчання. Використання нових освітніх платформ Google Classroom, Microsoft Teams, Prometheus, Ed-Era, iLEARN, Moodle, Coursera, Padlet, Learningapps та технологій оновлюються з такою швидкістю, що заклади фахової передвищої освіти не встигають оновлювати свої навчальні програми. Наперед виходить концепція «lifelong learning» – безперервної освіти. А рекрутери навіть складають поради, як вписати навички самоосвіти в резюме й вигідно подати це потенційним роботодавцям.

Перераховані вище проблеми вирішуються повільно, додаються нові, пов'язані з неможливістю одночасної реалізації та веденням «безпечного» інформаційного середовища та сприянню кращій реалізації інтелектуального, фізичного, соціального та емоційного розвитку студентів, їх потенціалу, а також матиме позитивний вплив на стан громадського здоров'я, економіки та демографії в цілому в Україні.

На початок 2020 року в мережі Інтернет представлені всі міністерства, інші центральні органи виконавчої влади. Для забезпечення інтеграції до системи національних електронних інформаційних ресурсів в рамках Закону України «Про Національну програму інформатизації» здійснюється розробка і впровадження Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України та забезпечення інтеграції до нього веб-сайтів органів виконавчої влади. На даний час на Єдиному веб-порталі представлено 73 веб-сайтів центральних органів виконавчої влади та 27 веб-сайтів обласних державних адміністрацій. Надання органами державної влади

електронних інформаційних та адміністративних послуг громадянам та бізнесу на базі електронних інформаційних ресурсів з використанням мережі Інтернет є вкрай важливим для підвищення ефективності взаємодії в управлінні освітньою галуззю.

Інформатизація має також негативні наслідки. В умовах зростання інформаційних потоків виникають психоемоційні перевантаження людей. Крім того, проблема вибору інформації для більшості обтяжна, інформаційне збагачення часто відбувається паралельно з духовним зубожінням. Це один із негативних наслідків переходу до інформаційного суспільства. Саме тому важливим соціальним завданням держави стає розробка механізмів фільтрації інформації у державній інформаційній політиці.

Інструментами державної влади майбутнього є інформація, перспективні науково-технічні дослідження, високий освітній рівень робочої сили, розвинута система масових комунікацій і організаційна структура. Однак в цьому напрямку є певні проблеми. Для підвищення ефективності державного управління закладами фахової передвищої освіти важливим залишається удосконалення механізму інформаційного забезпечення.

Проблемами залишаються:

- низька ефективність створених інформаційно-аналітичних систем окремих органів державної влади, які практично не використовують можливості сучасних методів аналітики, ситуаційного аналізу та прогнозування;
- повільне впровадження нових методів змішаного навчання, заснованих на використанні інформаційно-комунікаційних технологій;
- зниженню обсягів використання неліцензійного програмного забезпечення, зниження видатків державного бюджету на легалізацію програмного забезпечення, розвитку індустрії програмного забезпечення (ПЗ) в Україні.

Зазначене свідчить про необхідність неухильного дотримання органами державного управління чинного законодавства у сфері інформатизації, визначення пріоритетних напрямів інформатизації відповідних галузей з метою забезпечення комплексності підходу державного та громадського управління закладами фахової

передвищої освіти та недопущення створення передумов отримання неякісних послуг.

Розвиток постіндустріального суспільства призвів до інтернетизації та глобалізації. Хоча на сучасному етапі всесвітня інформаційна павутина ще не стала всеосяжною, однак вона значно змінила життя людей. Процес інтернетизації відбувається надзвичайно швидко. Розвиток Інтернет-технологій відкриває перед суспільством безліч перспектив і сприяє якісним змінам у найрізноманітніших сферах, в тому числі й у сфері державного управління освітою. Кількість віртуальної інформації з державного управління та місцевого самоврядування зростає. Цей процес буде тривати й у майбутньому: кількість сайтів місцевих, регіональних та всеукраїнських органів управління буде збільшуватися, інформаційна роль Інтернету зростати. Інформаційне забезпечення полягає в створенні взаємозв'язків об'єктів і суб'єктів інформаційного простору. Воно будується на удосконаленні процесів, які неминуче виникають при створенні, збереженні, передачі й споживанні інформації. Для мінімізації негативних наслідків безконтрольного поширення інформації держава повинна використовувати як адміністративні методи, так і різні важелі впливу.

Найкращим шляхом до інформаційного суспільства для України могло бути поліпшення власних інформаційно-технологічних галузей і розвиток вітчизняних виробників комп'ютерів, телекомунікаційного обладнання і електронної техніки. Однак електронна промисловість України значно відстала від світового рівня. Основне завдання, що стоїть сьогодні перед державою – це створення національної інноваційної системи, що базується на розвиненій інфраструктурі, цивілізованому ринку технологій та законодавчій охороні результатів інтелектуальної праці. Спираючись на ефективну державну політику, Україна має реальні можливості здійснити технологічний прорив.

Політика у сфері управління освітою має міжгалузевий, комплексний характер і передбачає перебудову суспільства відповідно до вимог сучасного глобального простору. Модернізація механізму інформаційного забезпечення механізму державно-громадської взаємодії під час управління освітою відповідно

до вимог суспільства передбачає створення нових складових: нормативно-правових, заснованих на системі національного інформаційного законодавства; організаційно-технологічних, що базуються на системі національних інформаційних ресурсів; техніко-економічних, що базуються на науково-технічному та виробничому комплексі інформаційної індустрії і ринку продукції та послуг інформаційної індустрії; соціально-освітніх, заснованих на системі масового інформаційного навчання й освіти, підготовки і перепідготовки професійних педагогічних кадрів, керівників закладів фахової передвищої освіти, для оновлення освітньої сфери.

Позитивна динаміка розвитку електронних інформаційних ресурсів в Україні все ж таки відбувається, але нерозв'язані проблеми залишаються. Серед них: дублювання інформації, несумісність можливостей доступу до ресурсів, складність у формуванні єдиної інформаційної бази закладів фахової передвищої освіти, ускладнюють процес управління освітою. Внаслідок такого стану сьогодні ускладнюється можливість надання адміністративних послуг. Якісне інформаційне забезпечення управлінської діяльності сприятиме підвищенню якості освітніх послуг.

Хоча на сучасному етапі розвитку українського суспільства можна говорити про зростання свободи слова, все ж значна кількість громадян відчуває недостатність гарантованої законодавством доступної, об'єктивної й точної інформації. Відсоток українців, які вважають, що становище в Україні у сфері свободи слова змінилося на гірше, збільшився протягом 20018–2019 рр. відповідно з 13,4 % до 44,3 % [23].

Недосконалою є система державного та громадського управління та регулювання освітньої сфери. Вона складається з надмірної кількості установ, що займаються питаннями інформаційного забезпечення, діяльність яких не скоординована належним чином. Оновлення потребує інформаційне забезпечення, яке не відповідає національним інтересам, неспроможне задовольнити інформаційні потреби різних соціальних груп незалежно від віку, статі, статусу, рівня освіти, релігійних, етнокультурних уподобань. Це призводить до низки

проблем, що стосуються інформаційного забезпечення.

Отже, необхідна модернізація системи органів публічної влади та управління фаховою передвищою освітою в інформаційній сфері. Міжнародний досвід підтверджує корисність цього напрямку. У Великобританії відбулося об'єднання п'яти установ в Управління комунікаціями, в Німеччині функціонує Федеральне відомство преси та інформації, в Ізраїлі – Міністерство пропаганди.

Українське законодавство, щоб відповідати процесам розвитку світового інформаційного суспільства, потребує вдосконалення в наступних напрямках:

- формування та використання єдиної національних бази інформаційних ресурсів для ведення електронного документообігу;
- запобігання поширенню упередженої та незаконної інформації комп'ютерними мережами;
- підтримання розвитку вітчизняної індустрії комп'ютерних технологій;
- зміцнення інформаційної безпеки, захист державних інформаційних ресурсів, захист персональних даних тощо.

Для цього необхідно визначити сукупність нормативно–правових актів, що регулюють інформаційне забезпечення і створити Звід законів України – Інформаційне законодавство.

Важливим завданням Уряду є створення єдиної системи зв'язків органів державної влади з громадськістю. Запровадження єдиної системи зв'язків органів державної влади з громадськістю як інструменту обов'язкового інформування громадян про діяльність органів влади, а також взаємодію держави і громади в управлінні освітнім процесом в закладах передвищої освіти, вирішує важливу проблему забезпечення інформаційної відкритості влади, що є одним з ключових індикаторів демократизації влади.

Значимим кроком на шляху до модернізованого суспільства та оновлення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою стало прийняття у 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту». Вагому роль відіграють прийняті закони щодо врегулювання управління освітнім середовищем Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту».

Важливим аспектом інформаційного забезпечення державно-громадської взаємодії в управлінні освітою є створення позитивного міжнародного іміджу України. Необхідним у цьому напрямку є розроблення місцевою владою стратегії розвитку освіти, що базується на таких принципах відповідальності, чутливості до потреб громади, залучення широкого кола зацікавлених сторін: у процес партнерства, об'єднання зусиль для досягнення спільної мети. Саме тому процеси місцевої стратегії розвитку освіти повинні передбачати залучення різних місцевих партнерів.

Отже, інформаційно-громадській супровід, повинен поєднувати зусилля публічної влади та громади в управлінні фаховою передвищою освітою. Міська громада, органи державної влади повинні мати чіткі стратегічні освітні орієнтири, а держава повинна стати менеджером, координатором, дипломатичним, правовим та фінансовим гарантом забезпечення прав людини в сучасній Україні.

3.2. Залежність організації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою від запитів громадського сектору

Закон України «Про фахову передвищу освіту» [111] встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, та створює умови для посилення співпраці реального сектора економіки з закладами фахової передвищої освіти на принципах автономії закладів фахової передвищої освіти, поєднання освіти з виробництвом з метою забезпечення конституційного права на освіту та підготовки конкурентоспроможних спеціалістів для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у висококваліфікованих фахівцях.

Фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням

обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки.

Успішна робота закладу фахової передвищої освіти на ринку освітніх послуг в умовах зростання конкуренції не можлива без створення сучасної системи управління закладом освіти. Тому система управління повинна постійно розвиватися і вдосконалюватися. Реалізація діяльності закладу фахової передвищої освіти відбувається відповідно до законів України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», Статуту закладу та інших чинних нормативних документів. Основними напрямками розвитку освіти є демократизація, децентралізація, перехід до державно-громадської взаємодії в моделі управління освітою. У Законі України «Про фахову передвищу освіту» наголошено про порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти та регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначено компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері фахової передвищої освіти. Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, створює умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави. В Національній доктрині розвитку освіти наголошено на стратегії розвитку національної системи освіти, вона повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті XXI століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір, перехід від державного до взаємодії з громадським управлінням, з чітким розмежуванням функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління, забезпеченням самоврядування освітніх закладів і наукових установ, утвердження у сфері освіти гармонійного поєднання прав особи, суспільства й держави. Основними складовими державно-

громадської взаємодії в управлінні закладом освіти визначено: співпраця навчальних закладів з органами державної влади; розвиток органів студентського самоврядування, колективного управління; співпраця з батьками; розширення зв'язків з місцевою громадою, громадськими організаціями, підприємствами, спонсорами, це процес поєднання діяльності державних та суспільних суб'єктів управління в інтересах людини, соціуму, влади [1, 87]. При цьому державно-громадської взаємодії в управлінні освітою визначається як інтеграція трьох напрямів роботи:

- демократизація діяльності органів державної влади й управління освітою;
- розвиток самоврядних асоціацій учасників освітньої діяльності (професійних асоціацій педагогів, органів студентського й батьківського самоврядування всіх рівнів);
- організація громадських органів управління освітою, де представлено всі верстви населення [2, 88].

Розглядаючи такі напрями розбудови державно-громадської взаємодії в управлінні освітою, як відкритість й прозорість освітньої політики та інституційний розвиток, держава пропонує залучати громадськість до управління муніципальною освітньою системою, по-перше, починати з шкільного рівня; по-друге, при створенні локальних освітніх округів; по-третє, на міському рівні, створюючи батьківські асоціації, органи студентського самоврядування, опікунсько-наглядові ради та інші інституції, необхідність довільного створення освітніх округів за ініціативою місцевої громади, що дасть змогу обраним представникам виходити із пропозиціями до управління освіти та інших місцевих структур щодо поліпшення навчання й виховання підростаючого покоління [89].

Розширення участі суспільства в управлінні освітою можна досягти шляхом створення: системи піклувальних рад (освітніх організацій, муніципалітетів тощо), закликаної підсилити увагу всього місцевого співтовариства до проблем розвитку та потреб освіти, забезпечити надходження до освітніх організацій додаткових ресурсів – фінансових, матеріальних, кадрових, їх ефективне використання й громадський контроль за діяльністю адміністрації; фондів підтримки освіти

(освітніх організацій), акумулюючи засоби юридичних й фізичних осіб та спрямовуючи їх на вирішення конкретних проблем даної сфери; системи підтримки професійних співтовариств у сфері освіти й залучення їх до вирішення питань освітньої тактики й стратегії на федеральному й регіональних рівнях; умов розвитку недержавного сектору в освіті; податкових умов для стимулювання різних форм самоорганізації населення й господарюючих суб'єктів на підтримку освіти [92].

Залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на різних щаблях управлінської вертикалі можна здійснити різними способами, і пропонує громадськості на детермінаційну інформацію). На кожному етапі управління створюється адаптаційний структурний підрозділ, основним призначенням якого є узгодження зустрічних потоків інформації та визначення вектору переваг. Оброблена інформація передається в структуру, що приймає рішення. Процес узгодження інформації адаптує управлінське рішення до зовнішніх і внутрішніх умов шляхом установлення балансу інтересів всіх учасників освітнього процесу.

Структурно-громадській супровід передбачає, що субординаційна вертикаль управління закладом фахової передвищої освіти незалежно від форми власності, на кожному щаблі супроводжується відповідною громадською структурою. Основним завданням громадських структур є незалежна експертиза стану справ в освіті та діалог з владними структурами для встановлення балансу інтересів громадськості й органів управління фаховою передвищою освітою. Громадські структури діють поруч з державними структурами управління. Вони встановлюють комунікаційні зв'язки всередині кожного управлінського рівня та між щаблями управління. Результатом має бути встановлення рівноваги між вимогами держави й запитами громадян.

Функціонування державно-громадської взаємодії управління освітою, в тому числі фаховою передвищою освітою, неможливе без добровільної активної участі в управлінні представників широкої громадськості: громадських лідерів, зокрема, депутатів, членів освітніх громадських організацій, бізнесменів, духовенства, батьків, педагогів.

В Україні діючими є різні рівні участі громади в управлінні закладом освіти, а саме: перший рівень – участь в управлінні через раду навчального закладу, яка приймає управлінські рішення відповідно до повноважень, визначених статутом закладу; другий рівень – участь через діяльність колегіального органу управління закладом освіти (педрада) та органів громадського і студентського самоврядування – батьківський комітет, піклувальна рада, студентська рада (парламент) закладу освіти; третій рівень – індивідуальна участь через партисипативні структури тимчасового характеру (ініціативні групи, комісії, погоджувальні ради, конференції, збори) [18].

У сучасних дослідженнях наголошується, що сутність державно-громадської взаємодії в управлінні сучасною освітою, що передбачає узгоджену взаємодію між державою й громадою у вирішенні різноманітних питань освіти, пов'язаних з можливістю відповідально і результативно впливати на освітню політику, прийняття управлінських рішень, створення здорового соціального середовища для студентів закладів фахової передвищої освіти та ін.

Сьогодні молодь, отримавши робітничу професію, все більше обирає працевлаштування, при цьому отримання повної вищої освіти відходить на другий план. В період 2005 – 2020 роки кількість випускників закладів фахової передвищої освіти, які продовжили навчання задля отримання повної вищої освіти, зменшується. Запити громадського сектору на фахівців робітничих професій збільшуються. Проведений аналіз показників працевлаштування фахівців після отримання освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста надав можливість зробити певні висновки. Кількість випускників, які продовжують навчання у закладах вищої освіти зменшується, натомість збільшується кількість працевлаштованих. (Рис. 3.1, Рис. 3.2). Отже, актуальним і пріоритетним для випускників стає працевлаштування і сприяє цьому розвиток державно-громадської освіти, спрямований на забезпечення потреб держави, суспільства, роботодавців.

Система управління фаховою передвищою освітою в Україні перебуває у процесі постійних змін. Виникає потреба вдосконалення механізму державного управління фаховою освітою, зокрема розробки принципово нових підходів, форм і

методів управління; визначення науково обґрунтованих нормативно-правових аспектів державного регулювання фахової передвищої освіти.

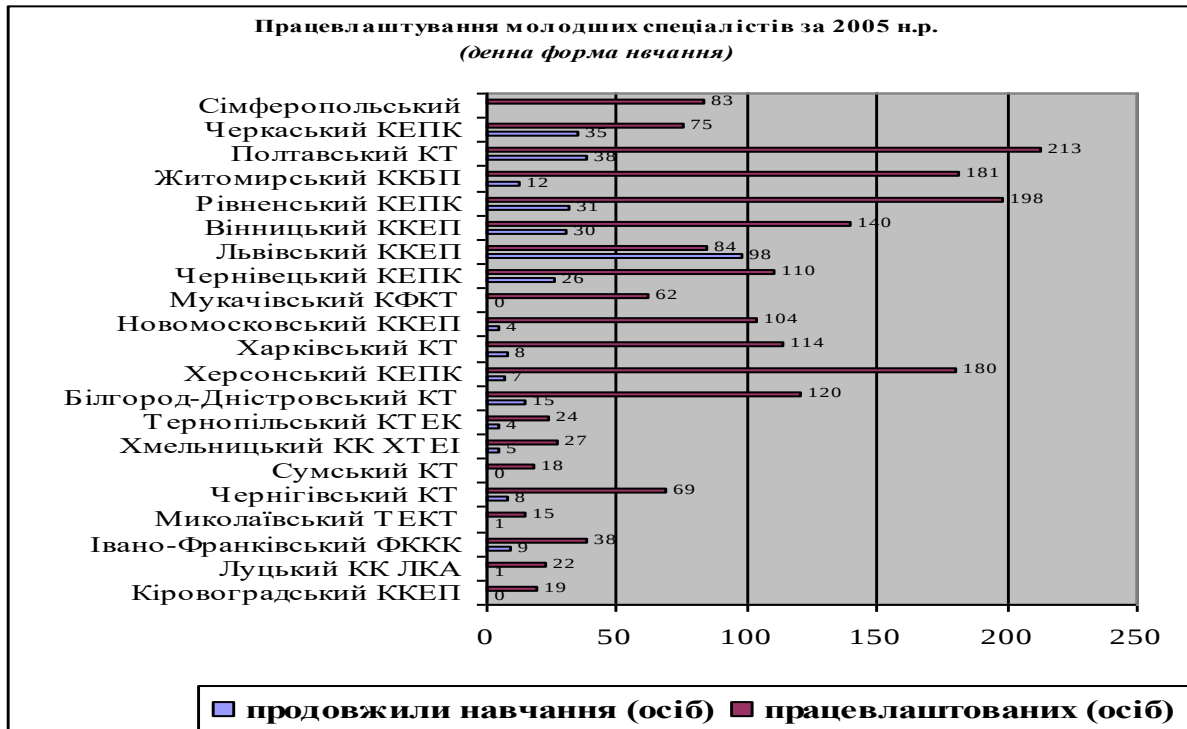

Рис.3.1. Працевлаштування молодших спеціалістів денної форми навчання за 2005 р. (створено автором)

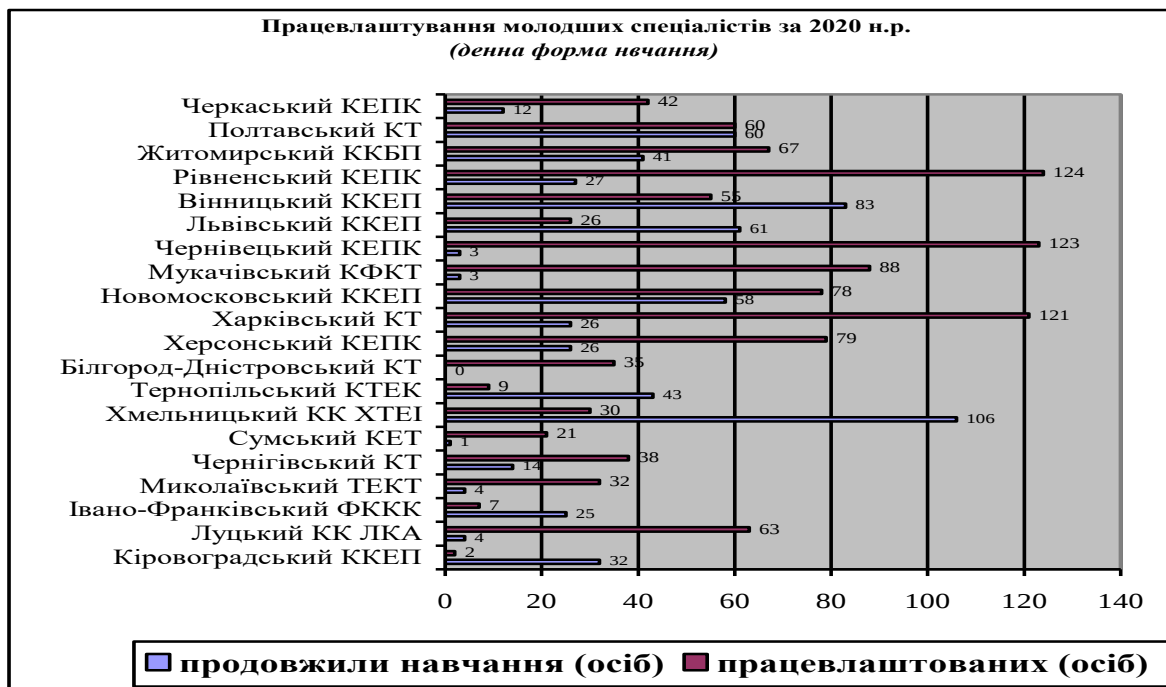

Рис.3.2. Працевлаштування молодших спеціалістів денної форми навчання за 2020 р. (створено автором)

У сучасних умовах в закладах фахової передвищої освіти для того, щоб

вижити й ефективно функціонувати, необхідно здійснювати узгодження цілей закладу з цілями батьків та здобувачів освіти, розвивати в них навички благодійності, громадянської активності з суб'єктами ринку праці та освіти; переглянути форми та методи профорієнтаційної роботи, прийняття та реалізації правових й управлінських рішень в освіті; вміти співпрацювати з жителями мікрорайону, меценатами, депутатами, організаціями та установами. Цей процес має забезпечуватися як відповідною нормативно-правовою базою, так і реальними механізмами дієвої громадської участі у розвитку фахової освіти.

Створені у закладі освіти громадські ради, органи управління, наглядові ради дозволяють здійснювати громадський контроль за діяльністю закладу освіти. Формою підзвітності є відкриті звіти керівників перед громадськістю, матеріали яких висвітлюють у пресі та розміщують на сайті в Інтернет мережі та в соціальних мережах.

Залучення представників усіх категорій учасників освітнього процесу (батьків, педагогів, студентів), а також представників громадськості та роботодавців до управління закладом освіти, дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг. Важливими є елементи механізмів державно-громадського управління (організаційного, інституційного, соціального, політичного, економічного, правового, мотиваційного, комплексного) через методи, ресурси, засоби об'єкту управління. Всі вони є послідовними та відображають взаємовідносини між суб'єктом управління (державою) та об'єктом управління (громадою) і спрямовані на реалізацію спільної мети.

Механізми публічного управління фаховою передвищою освітою у побудові взаємовідносин влади з громадськістю являє собою симбіоз різних засобів та ресурсів. Для забезпечення інноваційного розвитку освіти в Україні, розроблена Стратегія розвитку вищої освіти на період 2021 – 2031 роки, яка відповідає потребам економіки, інформаційного суспільства та забезпечить високу конкурентоспроможність молоді на ринку праці. Згідно Стратегії заклади вищої освіти в Україні надають певні рівні вищої освіти залежно від типу закладу освіти. В Україні існують три типи закладів: I – університет; II – академія, інститут; III –

коледж (з 2021 року коледжі – заклади фахової передвищої освіти).

Важливою складовою змісту державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою є інституційний механізм державного управління, як складна система, призначена для практичного здійснення та досягнення визначених цілей, що охоплює сукупність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадського сектору. Функціонування інституційного механізму передбачає виникнення певного роду відносини між органами державної влади, місцевого самоврядування та різними суб'єктами господарювання.

Залучення представників усіх категорій учасників освітнього процесу (батьків, педагогів, студентів), а також представників громадськості та роботодавців до управління закладом освіти, дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг. Не менш важливими є елементи механізму державного управління (організаційного, соціального, політичного, економічного, правового, мотиваційного, комплексного) через методи, ресурси, засоби об'єкту управління. Всі вони є послідовними та відображають взаємовідносини між суб'єктом управління (державою) та об'єктом управління (громадою) і спрямовані на реалізацію спільної мети.

Розуміння сутності державно-громадської взаємодії передбачає узгодження і визначення дій і відносин між ними у сфері управління освітою, що складаються на договірній основі. Державна складова освіти має гарантувати забезпечення доступності й рівних можливостей для отримання повноцінної якісної освіти. В громадській складовій можна виокремити: внутрішні компоненти, а саме внутрішня професійна спільнота, студентське самоврядування тощо; зовнішні компоненти – представники батьків, бізнесу, громадських організацій, асоціації випускників, фонди розвитку тощо.

При цьому під громадськістю ми розуміємо організовані структури, що відображають інтереси соціальних груп в системі освіти і не підпорядковуються органам управління освітою, наприклад: безпосередньо не пов'язані з системою освіти (об'єднання роботодавців, творчі спілки, наукові установи); об'єднання працівників освіти (асоціації педагогів-дослідників, асоціації керівників закладів

освіти тощо); об'єднання учасників освітнього процесу (викладачів, батьків, студентів); забезпечення системи освіти певними ресурсами (за рахунок позабюджетних коштів – проектні групи, дослідницькі лабораторії, тимчасові науково-дослідницькі колективи тощо). Ці структури можуть бути постійними (асоціації, об'єднання, ради, некомерційні партнерства) або тимчасовими (зібрання, наради, конференції).

Представляти інтереси певних соціальних груп у сфері фахової передвищої освіти можуть також фахівці, що вивчають освітні запити й проблеми населення (соціологи, психологи, організатори освіти). Цю групу спеціалістів можна визначити як групу експертів з соціальних проблем освіти. До громадськості можна віднести також групу експертів з питань управління освітніми системами, незалежних від органів управління освітою.

Цілі державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою не можуть ставитися лише системою освіти, вони повинні формуватися в діалозі між усіма замовниками й конкретними споживачами результатів освіти. До замовників освітніх послуг можна віднести дітей, батьків, підприємства, організації, місцеву та регіональну владу.

Державно-громадська взаємодія в управлінні освітою розвивається на основі принципів, що передбачають, насамперед, відкритість, демократичність, взаємодію, узгодженість, участь та спільне управління.

Суттєвою ознакою, що характеризує перехід до державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, є створення недержавних структур, які розширюють можливості закладів фахової передвищої освіти у виборі шляхів свого ресурсного забезпечення (центри освітніх технологій, ресурсні центри, фонди та інші структури з підтримки освітніх ініціатив тощо).

Безсумнівною ознакою державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою вважається поява нових за своїми функціями управлінських структур у вигляді піклувальних рад, асоціацій, громадських організацій.

У той же час, як показує досвід, сам факт наявності піклувальних рад (чи інших аналогічних структур) не можна розглядати як окрему одиницю у механізмі

державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою, оскільки в таких структурах приймаються рішення, які можуть бути обмежені без погодження з адміністрацією закладу освіти; в певних навчальних закладах вони існують формально. Проте завжди є можливість організувати діалог з місцевим соціумом, компетентними особами, з актуальних проблем розвитку освіти, який розглядається як одна з принципових змін в системі управління освітою.

Можна виокремити наступні основні ознаки державно-громадської взаємодії в управлінні освітою:

- спільна управлінська діяльність державних і недержавних структур у керівництві освітніми проектами;
- прийняття рішень державним органом управління з обов'язковим узгодженням проекту рішення з представниками громадськості;
- делегування частини владних повноважень структурам, що представляють інтереси певних груп громадськості.

Державно-громадська взаємодія в управлінні освітою має вертикальну будову й знаходиться під контролем у держави, диктує умови нижчим організаціям. Це чітко прослідковується в текстах Закону «Про освіту», де обґрунтовуються цілі, завдання, функції держави по відношенню до освітніх установ. Однак у Законі присутня (хоча і меншою мірою) громадська складова, наприклад, право освітніх установ створювати освітні об'єднання – асоціації, фонди, тобто громадські структури. З іншого боку, громадські структури управління залишаються нерозвиненими й частково через просте небажання цього партнерства з боку державних структур.

Заклад фахової передвищої освіти як соціально-культурний центр є місцем інтересів як держави, так і громади, він виступає одночасно часткою суспільного життя й елементом структури, що підвладна державному контролю.

В умовах розвитку демократії й розширення практики співуправління заклади фахової передвищої освіти отримали автономію та все більше будуть спиратися на громадські організації й громади. Це допоможе завершити перехід від політики патронажу й домінування державного над громадським до їх

конструктивного партнерства та взаємодії. Завдання демократизації управління в результаті конструктивного діалогу закладу фахової передвищої освіти, громадськості й держави полягає у тому, щоб об'єднати всіх суб'єктів для спільних дій на основі їх реальної зацікавленості в розвитку освіти.

У ряді закордонних країн створення та функціонування закладів фахової освіти здійснюється за ініціативи громади. Так виникають приватні заклади освіти, що засновані громадою. Наприклад, у Нідерландах близько 70% фахових закладів освіти управляються батьками та громадою; у багатьох польських громадах, особливо на селі, створюються Асоціації розвитку села, які одним зі своїх завдань мають розвиток культури та освіти на селі. Таким чином, здійснення управління закладом фахової освіти громадою (через асоціації, громадські організації) має вплив на якість навчання, ресурсне забезпечення та рівень якості освіти в навчальному закладі.

Отже, державно-громадська взаємодія в управлінні освітою – це діяльність, яка здійснюється структурами громадянського суспільства – добровільно утвореними об'єднаннями, асоціаціями й організаціями громадян, які підтримують державну освітню політику, враховують демократичних процедури та механізми взаємодії державного та громадського управління.

Інноваційна діяльність є надзвичайно актуальною темою, оскільки безперервний розвиток науки і техніки, поява нових знань формують потреби роботодавців на ринку праці. Відсутність постійної уваги до інновацій на рівні професійної освіти гальмує розвиток робітничого потенціалу потрібного сучасному ринку праці, призводить до технологічного відставання промисловості, економіки. Тільки за рахунок систематичного, цілеспрямованого новаторства і організованого пошуку змін і аналізу можливостей, яке надає професійне освітнє середовище, своєчасного і свідомого залучення нововведень, можна постійно підвищувати рівень професійної компетентності випускників фахових освітніх закладів, поліпшувати рівень надання освітніх послуг, підвищувати престиж і конкурентоспроможність випускників закладів фахової передвищої освіти на ринку праці. Постійне впровадження інновацій у розвиток особистісно-професійної

компетентності молоді є необхідним і практичним рішенням публічної влади. Такий крок дає можливість для зростання продуктивності праці, економії часу, підвищення професійного зросту усіх учасників освітнього процесу. Систему маркетингу інновацій можна назвати нововведенням, пов'язаним з науково-технічним прогресом, яке полягає у пошуку додаткових, відновленні основних фондів і технологій, вдосконаленні державно-громадського управління закладом освіти, що вплине на покращення знань та формування суттєво нових кваліфікованих робітників потрібних державі. Взагалі система інновацій в освіті є дуже широкою і знаходить своє використання у будь-якій галузі господарства. З метою перевірки даного припущення було проведено соціологічне опитування серед молоді від 13 до 18 років. За результатами опитування можна зробити висновок, що в умовах інноваційних змін та реформ освіти в Україні, потреба у кваліфікованих, освічених робітниках зростає, тому потрібен новий маркетинговий підхід до професійної освіти. Водночас результати досліджень показують важливість врахування професійного чинника на розвиток особистості. Від того, наскільки якісним буде структура та форми державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти залежатиме швидкість реалізації інновацій, задоволення потреб ринку праці в кваліфікованих робітниках [70].

З розвитком технологій на ринку праці суттєво змінюються потреби населення. Роботи і комп'ютери вже зараз виконують деякі завдання краще за людей, і їхня роль у повсякденному житті буде тільки зростати. В найближчі 10-20 років майже половина робочих місць у Європі буде замінена комп'ютерами. Економіка проходить через процес автоматизації безперервно: старі професії зникають, натомість з'являються нові. Така проблема турбувала людей ще наприкінці XVIII ст. – початку XIX ст., коли виник рух луддитів. Робітники мануфактур протестували проти впровадження машин на виробництві у Великій Британії. Експерти прогнозують, що до 2030 року зникне 53 професії, натомість з'являться 186 нових. І до змін вже треба готуватись [180].

Особливістю нової технологічної революції є те, що сфер діяльності, де людина могла б бути продуктивнішою, ніж машина, залишається все менше і

менше. Цікаво, що автоматизація в галузях зазвичай розпочинається з робіт середнього рівня кваліфікації. Роботи сьогодні можуть виконувати досить складні задачі, але машини поки що не здатні відтворити художню творчість чи професійну майстерність. В той же час машини не залучають до робіт із низьким рівнем кваліфікації, оскільки її можуть виконувати у розвинених суспільствах, наприклад, мігранти, праця яких обходиться роботодавцям поки що дешевше, ніж виробництво, експлуатація та обслуговування роботів. Насамперед ризикують залишитись без роботи ті працівники, які позбавлені будь-якої цінності в економічному, політичному або навіть художньому плані.

Вже до 2030 року трансформуються або зникнуть такі професії як бухгалтер, копірайтер, кошторисник, бібліотекар, юрист-консультант, нотаріус, логіст, диспетчер, штурман, коректор, журналіст, перекладач. Серед робітничих професій – білетер, наглядач у музеї, охоронець, листоноша, оператор call-центру, швея, гірник тощо.

В період трансформації суспільства багатьом робітникам треба бути готовими до праці в умовах високої невизначеності. А значить, швидко ухвалювати рішення, реагувати на зміну умов роботи, розподіляти і перерозподіляти ресурси, управляти своїм часом в умовах швидкого потоку робочих завдань.

І далі будуть розвиватись інформаційні технології, тому важливо активно освоювати їх, причому людям усіх професій. Наприклад, дистанційна освіта витіснятиме роботу викладача, тому педагогам треба буде пристосовуватись до викладання онлайн. Успішна людина повинна мати ключові навички, формувати в собі вміння вчасно оновлювати знання, правильно сприймати конструктивну критику, структурувати інформацію і застосовувати все це на практиці. Вже у найближчому майбутньому система державно-громадського управління закладом фахової передвищої освіти повинна реагувати на швидкі зміни, тому на перший план вийде ідея самоосвіти і освіти впродовж життя, в процесі роботи.

У сучасному світі виникає потреба у фахівцях, які володіють знаннями відразу в декількох галузях, відповідно цінується функціональність, мобільність – здатність освоювати швидко різні професії, вчитися отримувати знання. Зростає

потреба у фахівцях, які володіють кількома іноземними мовами, знають основи менеджменту, маркетингу та фінансів. Не виключено, що найперспективніші фахівці різних галузей змушені будуть вивчати програмування, щоб спілкуватися однією мовою з новим поколінням працівників. Залишаться популярними професії, пов'язані з маркетингом і продажем, а також затребувані будуть фахівці у галузі сервісу: не зникне потреба у салонах краси, ресторанах і фітнес-залах. Значна частина роботи стане творчою – як наслідок, люди масово потягнуться до художньої творчості. Все більше професій буде пов'язано зі спільною діяльністю в групах – люди більше будуть співпрацювати з іншими. Таким чином, одним із важливих умінь стане навик організації роботи у колективі, щоб працювати у цих сферах, можна отримати освіту у закладі фахової передвищої освіти, а потім удосконалити навички на онлайн платформах, які пропонують різні курси, реагуючи на запити ринку.

3.3. Удосконалення сучасних механізмів управління фаховою передвищою освітою

На шляху розвитку освітнього середовища в Україні існує цілий ряд проблем, які потребують вирішення. Важливе завдання перед освітою поставлено тезою «навчання впродовж усього життя людини». Освітня сфера швидко змінюється, що диктує необхідність створення короткотермінових навчальних програм перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів. Цю важливу функцію має виконувати система післядипломної освіти. Суттєвою проблемою, яка негативно впливає на підготовку кадрів для роботи в сфері фахової освіти, є матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів, особливо закладів фахової передвищої освіти.

Система управління фаховою передвищою освітою в Україні перебуває у процесі постійних змін. З одного боку, це потребує вдосконалення механізму державного управління фаховою освітою, зокрема розробки принципово нових підходів, форм і методів управління; визначення науково обґрунтованих

нормативно-правових аспектів державного регулювання фахової передвищої освіти. З іншої сторони, організаційно-економічна структура закладів фахової передвищої освіти в умовах глобалізації й інноваційного розвитку вже не відповідає сучасним об'єктивним потребам суспільства, зокрема стає необхідним створення єдиної ефективної системи взаємодії державно-громадського управління закладами передвищої освіти.

Законодавча база повинна стимулювати конкуренцію на ринку інформаційно-комунікаційних технологій, що в кінцевому результаті приведе до зменшення їх вартості для населення та як наслідок збільшить кількість громадян, що втягнуті в процеси інформатизації та отримання якісної освіти. Тема дуже важлива в умовах пандемії та дистанційного навчання. Задля покращення рівня знань під час дистанційної освіти, з метою надання якісних освітніх послуг, у червні 2020 року Міністерство освіти і науки України розробило «Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти».

У сучасних умовах в закладах фахової передвищої освіти для того, щоб вижити й ефективно функціонувати, необхідно здійснювати узгодження своїх цілей з цілями батьків, розвивати в них навички благодійності, громадянської активності з суб'єктами ринку праці та освіти; переглянути форми та методи профорієнтаційної роботи, прийняття та реалізації правових і управлінських рішень в освіті; вміти співпрацювати з жителями мікрорайону, меценатами, депутатами, організаціями та установами.

Цей процес має забезпечуватися як відповідною нормативно-правовою базою, так і реальними механізмами дієвої громадської участі у розвитку фахової освіти. Створені у навчальному закладі громадські ради, органи управління, наглядові ради дозволяють здійснювати громадський контроль за діяльністю закладу освіти. В умовах реформування громадського управління, освітній заклад стає підзвітним у своїй діяльності перед місцевою громадою. Такою формою підзвітності є відкриті звіти керівників перед громадськістю, матеріали яких висвітлюють у пресі та розміщують на сайті в Інтернет мережі та в соціальних мережах.

Перспективним напрямком модернізації системи управління фаховою передвищою освітою в Україні вважаємо взаємодію державного та громадського менеджменту. Одним з вирішальних факторів є комплексне вирішення проблеми якості фахової передвищої освіти, що мінімізує соціальні загрози і ризики для груп людей, задіяних у сфері освіти, або зведе до допустимого рівня, який не загрожує успішній життєдіяльності та сталому розвитку України

Володіння точною, вичерпною та своєчасною інформацією є важливою умовою прийняття компетентного рішення в професійній діяльності сучасного керівника закладу фахової передвищої освіти. У зв'язку з цим проблема підготовки працівників до управлінської діяльності набула особливої актуальності, оскільки це вид управлінської взаємодії, пов'язаний зі створенням режиму ефективного обміну інформацією в системі публічної влади, між інститутами влади та зовнішнім середовищем, спрямований на уточнення змісту управлінських рішень тощо. Тому були розроблені та включені до професійної програми підвищення кваліфікації керівників закладів фахової передвищої освіти курси «Підготовка менеджерів освіти засобами інноваційних технологій».

Пропонується впровадження курсів професійної підготовки до управлінської діяльності та оволодіння методами, техніками, технологіями інноваційного забезпечення керівного складу закладів освіти. Підготовка до управлінської діяльності поєднує традиційні академічні форми навчання і сучасні інтерактивні форми (тренінги, ділові й рольові ігри тощо).

Підготовлені та впроваджені у практику автором навчальні курси продемонстрували, що в процесі навчання у слухачів відбулися зміни у розумінні ролі управлінської діяльності у закладах фахової передвищої освіти. Це підтвердили більше восьмидесяти відсотків реципієнтів (суб'єктивна оцінка) – учасників курсів підвищення кваліфікації на базі Комунального закладу Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Результати опитувань підтвердили, що зміни в теоретичній підготовці управлінських кадрів до управлінської діяльності викликають бажання внести зміни у організаційну систему закладів освіти різних рівнів.

За різними формами навчання у КЗ Сумський обласний інститут післядипломної освіти здійснюється підвищення кваліфікації менеджерів фахової передвищої освіти, одним із видів яких є експрес-курси з проблем реалізації компетентісно орієнтованих підходів в управлінні закладом освіти. Метою експрес-курсів є забезпечення безперервної післядипломної освіти, максимальна індивідуалізація підвищення професійного рівня керівників.

Програма курсу «Підготовка менеджерів освіти засобами інноваційних технологій» пропонує досвід успішного надання керівним кадрам фахової передвищої освіти навичок ефективного використання сучасних інноваційних управлінських та освітніх технологій. Програма складається з блоків, засвоєння яких забезпечить керівника необхідними знаннями, вміннями і навичками для впровадження сучасних інноваційних освітніх технологій в управлінську діяльність та освітній процес. Вона передбачає формування навичок ефективного використання інноваційних управлінсько-освітніх технологій в управлінській діяльності за допомогою ефективних інноваційних педагогічних технологій, якими передбачається самостійна (індивідуальна чи групова) дослідницька діяльність, використання методу проектів тощо.

Робоча програма курсу складена відповідно до Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, затверджених наказом від 31.12.2004 р. № 998, та Концепції розвитку освіти на період 2015-2025 років. В основу концепції запровадження спецкурсу «Підготовка менеджерів освіти засобами інноваційних технологій» покладено сучасні нормативно-правові документи.

Мета даного курсу підвищення кваліфікації:

1. Сформувати та удосконалити у слухачів вміння та навички роботи з управлінською інформацією.
2. Ознайомити управлінців з основами інформаційно – комунікативних технологій та їх місцем у системі підвищення кваліфікації освітян в Україні та за кордоном.

3. Сформувати навички ефективного використання інноваційних технологій в управлінській діяльності та освітньому процесі.

Курс складається з модулів, кожен модуль – з тем, кожна з яких включає декілька навчальних елементів. Програма складається з блоків, засвоєння яких забезпечить керівника необхідними знаннями, вміннями і навичками для впровадження сучасних інноваційних освітніх технологій в управлінську діяльність та освітній процес. Вона передбачає формування навичок ефективного використання інноваційних управлінсько-освітніх технологій в управлінській діяльності за допомогою ефективних інноваційних педагогічних технологій, якими передбачається самостійна (індивідуальна чи групова) дослідницька діяльність, використання методу проектів тощо.

Програма курсу «Підготовка менеджерів освіти засобами інноваційних технологій» пропонує досвід успішного надання керівним кадрам освіти навичок ефективного використання сучасних інноваційних управлінських та освітніх технологій.

Навчально-тематичний план експрес-курсів для педагогів та керівників закладів фахової передвищої освіти розроблено на виконання статті 15 Закону України «Про освіту», з метою впровадження Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» та реалізації засад компетентнісно-орієнтованої освіти закладів освіти.

Базовим документом для розробки навчального плану підвищення кваліфікації став типовий навчальний план, рекомендований Міністерством освіти і науки України (Лист Міністерства освіти і науки України № 14/18.-2-1199 від 26.05.05). Навчальний план сформовано за модульною структурою. Зміст підвищення кваліфікації (навчальний матеріал) розбивається на навчальні модулі, як логічно завершені одиниці навчальної інформації. Планом передбачено послідовність вивчення модулів. Підвищення кваліфікації слухачів відбувається відповідно плану-графіка, що містить очний компонент.

Мета даного експрес-курсу: формування новітніх підходів до організації діяльності закладу фахової передвищої освіти на засадах критичного мислення та

конкурентно-орієнтованих підходів; визначення нових стандартів освіти; підготовка педагогів та керівників закладу освіти до педагогіки партнерства; розвиток навичок компетентнісно-орієнтованої освіти та управління фаховою передвищою освітою.

Курс розрахований на один кредит, з урахуванням самостійної роботи слухачів. Навчання включає 8 тем, які містять практичне освоєння новітніх технологій організації освітньої та управлінської діяльності у закладі фахової передвищої освіти на прикладі створення власного інноваційного проекту з використанням інтерактивних вправ, відеоматеріалів, презентацій, посилань, документів, тощо. Основним змістом освітнього процесу є інтерактивні методи навчання; самостійна робота слухачів; розробка та презентація інноваційного проекту. Основним формами навчального процесу є: тренінги, ділові ігри, круглі столи, тематичні дискусії та залікове заняття.

Слухачі ознайомлюються з шляхами ефективного використання ІКТ в управлінській діяльності, використанням інформаційних ресурсів у навчальному проекті згідно закону про авторське право, розміщенням та використанням електронних публікацій в Інтернеті згідно закону про авторське право. Також відбувається відпрацювання навичок з складання портфолію керівника навчального закладу.

При викладанні першої теми «Нормативно-правове та інформаційно-методичне забезпечення компетентнісно-орієнтованої освіти» визначаються особливості діяльності закладів фахової передвищої освіти, їх структуру та етапи становлення, характеризується місія оновленого управління освітнім закладом, з'ясовуються відмінності «старої» системи освіти від нової. Вирішуючи та обговорюючи різні вправи та ситуації у супроводі викладача слухачі з'ясовують те, що вже змінилося в українських освітніх закладах фахової перед вищої освіти, як ведеться впровадження освітньої реформи та які результати вже є.

При розгляді другої теми «Професійні й кваліфікаційні складові управлінської діяльності керівника навчального закладу» визначається сутність понять «інновації», «інноваційні процеси», «нововведення», спільне та відмінне

між цими поняттями, форми підтримки проектів в Україні та їх особливості. Потрібно ознайомитися з діючими інструментами інновацій в Україні, та закордонних країнах задля виявлення готовності працівників освіти до інновацій. Вирішуючи та обговорюючи різні вправи та ситуації у супроводі викладача слухачі з'ясовують особливості інноваційних процесів в сучасному закладі освіти.

Третя тема «Підвищення рівня професійної компетентності керівників закладів освіти в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти» характеризує рівні професійної компетентності керівників закладів освіти в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, вирішуючи та обговорюючи різні вправи та ситуації у супроводі викладача, слухачі з'ясовують особливості інноваційних процесів.

Розглядаючи четверту тему «Роль іміджу в реалізації освітніх стратегій та формування партнерства з громадою», слухачі знайомляться з основами педагогіки партнерства, визначають специфіку її застосування в сучасному закладі фахової передвищої освіти. Слухачі аналізували особливості застосування педагогіки партнерства в умовах компетентнісноорієнтованого навчання, розглянули засади педагогіки партнерства, а саме: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог-взаємодія-взаємоповага; розподілене лідерство (активність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Під час виконання інтерактивних практичних вправ педагогами створюються моделі випускника закладу фахової передвищої освіти через формування мотивації педагогів та їх відкритості до змін, що сприяє формуванню конкурентноспроможного випускника.

П'ята тема «Технології прийняття управлінських рішень» присвячена педагогіці партнерства. Умотивований керівник – агент змін. Демократичне врядування як запорука розвитку конкурентноспроможного закладу фахової передвищої освіти.

Метою шостої теми є моделювання інноваційного освітнього середовища закладу освіти, тому в межах моделі важливо звернути увагу на навички сучасного керівника закладу фахової передвищої освіти управління власним часом. Тема «Тайм-менеджмент як засіб формування конкурентноспроможного керівника закладу освіти», визначали важливість урахування умов інноваційного освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти щодо розвитку професійної компетентності керівника закладу та формування конкурентоздатного студента, враховуючи особливості інноваційного освітнього середовища при моделюванні власної освітньої траєкторії.

При викладенні теми сім «Діагностика рівня професійної компетентності та методи оцінювання», визначається рівень професійної компетенції викладача, обирається адекватна стратегія оцінювання, вирішувати різноманітних проблем внутрішньої системи забезпечення якості освіти, яка буде самостійно організована у закладі фахової передвищої освіти; здійснено самостійну кадрову політику та фінансово-господарську діяльність. Під модераторством викладача слухачами обговорено специфічні риси та складові оцінювання знань.

Тема вісім «Управлінська практика» розглядає основні складові автономії закладу фахової передвищої освіти: авторські програми, які схвалюються педагогічною радою закладу освіти та затверджуються керівником; самостійно слухачі опрацьовують «Абетку для директора» ДСЯО; механізми управління, такі як організаційно-інформаційний, правовий, економічний, що удосконалюються за допомогою різних методів та інструментів.

Таким чином, залучення представників усіх учасників освітнього процесу (студентів – здобувачів освіти, батьків, педагогів), а також представників громадськості до управління закладом освіти, дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг; виховання громадянської позиції в середовищі підростаючого покоління; розвиток спільної відповідальності усіх суб'єктів освітнього процесу.

Управління освітою має здійснюватись на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів її сталого розвитку, запровадження сучасних освітніх

проектів та здійснення моніторингових досліджень; удосконалення моделі державно-громадського управління посилення взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість суспільство і держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами.

Створення ефективної системи управління в значній мірі залежить від того, наскільки дієво, оперативно і об'єктивно реалізуються функції нагляду (контролю) якості освітньої діяльності і якості освіти, посилення його впливу на підготовку проектів управлінських рішень та нормативно-правових документів. Правильно побудована система нагляду (контролю) є надійним джерелом інформації про досягнення суб'єктами освітньої діяльності поставленої мети, виявлення відхилень, недоліків і причин їх виникнення як для органів управління освітою, так і для громадськості. При переході від адміністративно-командної системи управління до системи державно-громадського управління освітою, державний нагляд (контроль) повинен трансформуватись. Оновлена система нагляду (контролю) повинна стати одним із основних інструментів модернізації освіти.

Щодо України, то впровадження європейського досвіду співпраці університетів і підприємств в умовах розвитку її соціально-економічних відносин має певні особливості, оскільки заклади освіти не ведуть системного діалогу з бізнес-структурами щодо підготовки кадрів і надають не завжди якісні послуги, перенасичуючи ринок праці незатребуваними кадрами, а роботодавці втратили довіру до фахової освіти і вважають, що заклади фахової передвищої освіти України не спроможні надавати кваліфікаційні якісні знання студентам. В Україні рівень розвитку співпраці закладів фахової передвищої освіти і бізнесу невисокий.

Найпоширенішими є дві форми співпраці:

- короткострокові (проходження практики на базі компанії, лекції, студентські конкурси, ярмарки вакансій, звернення до відділів сприяння працевлаштуванню випускників);
- довгострокові (проведення навчальних курсів та обладнання лабораторій, стажування на базі компанії, надання робочого місця).

Щоб стати привабливішими для абітурієнтів та роботодавців закладам фахової передвищої освіти України слід підтримувати діалог з представниками бізнес-середовища, реагувати на їх потреби і забезпечувати висококваліфікованими спеціалістами, удосконалювати існуючі форми взаємодії, а також впроваджувати нові моделі ефективної співпраці, враховуючи досвід розвинутих країн Європи. Отже, аналіз європейського досвіду університетської ділової співпраці показав, що представники бізнес-середовища активно та ефективно взаємодіють із закладами освіти ініціюючи створення навчально-дослідницьких комплексів, що сприяє пристосуванню студентів до реальних потреб бізнесу, залучають експертів компаній до викладацької діяльності, проводять конкурси, обирають стипендіатів, надають консультаційні послуги тощо. Можемо стверджувати, що невід'ємною частиною налагодження процесу усунення дисбалансу між попитом і пропозицією на ринку праці України повинна бути побудова і розширення партнерських відносин між науковцями та представниками підприємницьких структур, оскільки європейський досвід показав, що надання якісних освітніх послуг з урахуванням актуальних потреб бізнес-структур допомагає уникнути прогалин у продуктивності молодшої робочої сили, а майстерне управління діловими відносинами та навчанням приносить не тільки взаємні вигоди, але й значно сприяє розвитку економіки регіону.

Новітній розвиток національної економіки потребує впровадження у діяльність наукових та освітніх закладів інноваційних технологій, які б забезпечили підготовку фахівців високої якості, а з їх участю – створення конкурентоспроможної продукції. Луценко С. доводить, що основні напрями інноваційного розвитку системи освіти охоплюють комплекс заходів щодо реалізації нововведень у: змісті, методах, прийомах, формах (а отже, методиках і технологіях) навчальної діяльності та виховання особистості й фахівця, відображається у модернізації змісту фахової передвищої освіти, поліпшенні якості, галузевої та організаційно-інформаційної, суспільно-економічної ефективності механізмів управління [139].

Важливими є елементи механізму державного управління (організаційного, соціального, політичного, економічного, правового, мотиваційного, комплексного);

суб'єкту управління; впливу через: методи, ресурси, засоби; об'єкту управління; реалізованої цілі (реалізованого впливу). Всі вони є послідовними та відображають взаємовідносини між суб'єктом управління (влада) та об'єктом управління (громадськість) і спрямовані на реалізацію цілі та реалізацію впливу (Рис.3.3.).

Рис. 3.3. Механізм державного управління (створено автором за джерелом 138)

Таким чином, механізми державного управління фаховою передвищою освітою у побудові взаємовідносин влади з громадськістю являє собою симбіоз різних засобів та ресурсів. Механізми державного управління мають взаємні правила та зв'язки, а функціонування цих зв'язків спрямоване на закріплення вмінь та навичок в роботі державних службовців у виконанні певних дій.

Висновки до розділу 3

Питання щодо механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, управління інноваційним розвитком освіти в умовах інтеграції до європейського освітнього простору залишається

малодослідженим. Тож, визначення особливостей механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні освітою та пропозицій щодо державної підтримки розвитку закладів фахової передвищої освіти стає все більш актуальним.

На сьогодні система управління фаховою передвищою освітою України перебуває у процесі постійних змін. З одного боку, це потребує вдосконалення механізму державного управління освітою, зокрема розробки принципово нових підходів до форм і методів управління; визначення науково обґрунтованих нормативно-правових аспектів державного регулювання. З іншої сторони, організаційно-економічна структура закладів фахової передвищої освіти в умовах глобалізації й інноваційного розвитку вже не відповідає сучасним об'єктивним потребам суспільства, зокрема стає необхідним створення єдиного ефективного інформаційного забезпечення системи ЗФПО.

Впровадження державно-громадської взаємодії в управлінні освітою створює умови для прояву високої активності членів громади та їх зацікавленої участі в діяльності, а також для самоорганізації громад. У сучасних умовах в закладах фахової передвищої освіти для того, щоб вижити й ефективно функціонувати, необхідно здійснювати узгодження своїх цілей з цілями батьків, з суб'єктами ринку праці та освіти; переглянути форми та методи роботи з батьками, розвивати в них навички благодійності, громадянської активності, розширити їхню участь у виробленні, прийнятті та реалізації правових і управлінських рішень в освіті; вміти співпрацювати з жителями мікрорайону, меценатами, депутатами, організаціями та установами.

Цей процес має забезпечуватися як відповідною нормативно-правовою базою, так і реальними механізмами дієвої громадської участі у розвитку фахової передвищої освіти. Державні та громадські органи управління освітою створюються з метою зростання впливу громади на управління та розвиток фахового закладу. У відповідності до положення про діяльність закладу фахової передвищої освіти, вони розглядають та затверджують стратегічні питання розвитку навчального закладу. Створені у навчальному закладі громадські ради, органи управління дозволяють здійснювати жорсткий громадський контроль за

діяльністю навчального закладу. В умовах реформування громадського управління, освітній заклад стає підзвітним у своїй діяльності перед органами місцевого самоврядування. Такою формою підзвітності є відкриті звіти закладу фахової передвищої освіти, звітування керівників перед громадськістю, матеріали яких висвітлюють у пресі та розміщують на сайті закладу фахової передвищої освіти в Інтернет мережі та в соціальних мережах.

Таким чином, залучення представників усіх категорій учасників освітнього процесу (батьків, педагогів, студентів), а також компетентних представників громадськості до управління фаховою передвищою освітою, дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг; виховання громадянської позиції в середовищі підростаючого покоління; розвиток спільної відповідальності усіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Результатами дослідження шляхів удосконалення організаційно-економічного регулювання розвитку освіти в Україні дали підстави зробити наступні висновки:

1. Для забезпечення інноваційного розвитку освіти в Україні, необхідно розробити стратегію розвитку, яка б відповідала потребам економіки, інформаційного суспільства та забезпечувала високу конкурентоспроможність молоді на ринку праці. Одним із основних завдань нової стратегії повинно стати зменшення негативних явищ, які притаманні освітній сфері.

2. В нестабільних умовах національної економіки державна молодіжна політика повинна зосередитися на впровадженні ефективного організаційно-економічного механізму модернізації системи фахової передвищої освіти та забезпеченні ефективної зайнятості молоді в Україні.

3. Визначення стратегічних напрямів реформування вітчизняної освіти у контексті конкурентоспроможності молоді на ринку праці має стати ключовим завданням державної політики протидії загрозам розвитку інтелектуального потенціалу України. Швидка реалізація окреслених напрямів дасть змогу: забезпечити зростання суспільної оцінки знань і престижу творчої праці та інтелектуальної діяльності; створити сприятливі умови для активного впровадження

трансферу технологій, вітчизняного та іноземного інвестування в пріоритетні наукомісткі галузі; раціонально використовувати наявні інтелектуальні ресурси, створювати умови для комерціалізації наукових знань; розвивати інститути соціального партнерства, що забезпечують стійкі, ефективні зв'язки з роботодавцями, освітніми установами і населенням та швидку адаптацію соціально-трудової сфери до змін в економіці.

4. Стратегічні завдання регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України полягають у переході на високі стандарти якості фахової передвищої освіти, стимулюванні зацікавленості молоді до здобуття фахової освіти, реформуванні освітньої системи з метою забезпечення діяльності оптимальної кількості закладів фахової передвищої освіти, фінансовому забезпеченні ефективного функціонування системи освіти. Для цього потрібно удосконалення правового забезпечення сфери фахової передвищої освіти.

5. Актуальності набуває необхідність формування ефективних конкурентних стратегій взаємодії управління діяльністю учасників ринку освітніх послуг, оскільки від оптимально обраних напрямів модернізації освіти залежить суспільно-економічний розвиток держави в цілому.

6. Успішна реалізація державної політики у сфері фахової передвищої освіти можлива за рахунок використання механізмів багатоканального фінансування, зокрема, через механізми співвласництва, державного та громадського партнерства, а також за рахунок оптимізації функцій органів управління освітою та визначення й закріплення відповідальності згідно з покладеними завданнями.

7. Основною метою удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України є розробка та впровадження нових методів, принципів, форм регулювання, які забезпечать підготовку не лише академічно мобільного фахівця, а конкурентоспроможного професіонала.

8. Динамічний розвиток демократичного суспільства вимагає зміни підходів до регулювання розвитку освіти у правовому напрямку, забезпечення модернізації освітньої системи у відповідності до вимог сьогодення. Підвищити ефективність

механізмів державно-громадської взаємодії управління фаховою передвищою освітою в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України дозволить удосконалення правового забезпечення завдяки поєднанню міжнародних та національних правових норм і вимог, стратегічним завданням яких повинно стати забезпечення високого рівня підготовки фахівців, теоретичні знання і практичні навички яких відповідали б потребам сучасного ринку праці.

9. Досвід закладів освіти країн Західної Європи у контексті співпраці з бізнес-середовищем буде корисним для України, оскільки дозволить здійснювати підготовку конкурентоспроможних фахівців, сприятиме соціальній адаптації та працевлаштуванню молоді. Тобто, регулювання розвитку освіти повинне відбуватися у напрямку інтеграції навчання і трудової діяльності.

10. Основними напрямками реформування освітньої системи в контексті забезпечення конкурентоспроможності молоді на ринку праці України вбачаються наступні: підвищення орієнтованості (за структурою і змістом) закладів фахової передвищої освіти на сучасні вимоги суспільства та потреби ринку праці; оптимізація мережі закладів фахової передвищої освіти у відповідності до потреби розвитку економіки та запитів ринку праці; розроблення та упровадження державних національних освітніх стандартів; оновлення переліку спеціальностей з підготовки кваліфікованої робочої сили залучаючи до цього процесу роботодавців; удосконалення механізму державного замовлення на підготовку спеціалістів з фаховою освітою для пріоритетних напрямів економіки та регіональних ринків праці; вдосконалення нормативно-правового забезпечення механізмів сприяння доступу до фахової освіти для молодих людей та створення сприятливих умов для отримання освіти протягом життя економічно активного населення; удосконалення процедур та технологій зовнішнього незалежного оцінювання; модернізація системи перепідготовки й підвищення кваліфікації; удосконалення механізмів підтримання талановитої молоді; інтеграція освітньої системи України у світовий освітній простір; гармонійне поєднання освітньої і професійної складової навчального процесу, її інтеграція з наукою та суб'єктами підприємницької діяльності (розширення співпраці закладів вищої освіти з провідними бізнес-

структурами щодо розроблення освітніх програм, проходження практики, надання робочих місць випускникам); підвищення популярізації фахової освіти тощо.

11. Наявність достатньої кількості фінансових ресурсів є важливою умовою розвитку закладів фахової передвищої освіти у глобальному освітньому просторі. На якісно новий рівень закладам фахової освіти дозволить вийти збільшення фінансування та державне замовлення, яке можливо забезпечити завдяки укладанню договорів з державними і приватними організаціями.

12. Перспективним напрямком модернізації системи взаємодії державно-громадського управління фаховою передвищою освітою в Україні вважаємо менеджмент освіти. Одним з вирішальних факторів, на нашу думку, є комплексне вирішення проблеми якості фахової передвищої освіти, що мінімізує соціальні загрози і ризики для груп людей, задіяних у сфері фахової освіти що приведе до підвищення якості надання освітніх послуг, успішній життєдіяльності та сталому розвитку суспільства держави Україна.

Результати дослідження третього розділу опубліковані у працях автора [31, 32, 36].

ВИСНОВКИ

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню наукової проблеми розвитку теоретичних засад та обґрунтування шляхів впровадження та удосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Одержані в ході дослідження результати в сукупності розв'язують науково-практичне завдання, яке полягає в оптимізації сучасних механізмів у сфері публічного управління та науково-теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою. Отримані в процесі дослідження результати дозволяють запропонувати такі узагальнення, висновки та рекомендації:

1. Систематизовано теоретичні підходи до понять «механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою», «механізми державно-громадської взаємодії в управлінні», що дозволило визначити суб'єкти управління освітою як в межах територіальних громад, так і держави в цілому. Визначено, що до механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні відносяться механізми управління, які можна поділити за суб'єктом управління – органи державної влади та органи місцевого самоврядування; за об'єктом управління – загальнодержавні, регіональні, галузеві, міжгалузеві. Особливостями механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою є те, що освітяни зможуть більш об'єктивно оцінювати результати роботи закладів фахової передвищої освіти, а держава може корегувати цю роботу відповідно до суспільних потреб.

У дисертації розглянуті особливості державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні, розкриті сутність державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою та його організації. Уточнено поняття «державне управління», «громадське управління

освітою» та введено в науковий обіг термін «заклад фахової передвищої освіти», відповідно до законодавства України.

Установлено, що потребує розв'язання проблемне питання, пов'язане із обґрунтуванням підходів до оптимізації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою України та визначенню шляхів підвищення ефективності цих механізмів в умовах залежності від запитів громадського сектору.

2. Проведено аналіз функцій влади в управлінні фаховою передвищою освітою на основі комплексного підходу, визначено соціально-економічні оцінки фахової освіти. В умовах децентралізації публічна влада виконує регуляторно – контрольні функції, що забезпечують взаємодію з громадою в управлінні фаховою передвищою освітою. Окреслено основні шляхи модернізації нормативно-правового та організаційного механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою через сформовані стратегічні потреби в освіті, які реалізуються повністю та напрями розвитку кадрового потенціалу, через запропоновану систему рекомендацій з інтенсифікації освітнього процесу, а також підготовки управлінських кадрів до роботи в системі фахової передвищої освіти. Обґрунтовано, що пріоритетними напрямками державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою є: удосконалення нормативно-правового забезпечення механізму економічного стимулювання участі роботодавців в організації професійно-практичної підготовки фахівців. Для досягнення цієї мети доцільно проводити аналіз освітнього потенціалу регіонів з використанням запропонованої моделі розрахунку рівня розвитку фахової освіти в Україні.

3. Узагальнено закордонний досвід США, Німеччини, Франції, Великобританії у сфері державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою. Розроблений підхід до оцінки ефективності механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою, що враховує економічні, соціальні та інформаційні критерії, дозволив провести комплексну оцінку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою на основі

як існуючої статистики, так і думок учасників освітнього процесу. Особлива увага привернена до можливості застосування закордонного досвіду управління фаховою передвищою освітою в Україні в умовах децентралізації та зростання ролі громадського сектору в цьому процесі. Державна освітня політика також потребує трансформаційних змін, зокрема зусилля доцільно спрямувати на корегування дисбалансу на ринку праці України. Одним з пріоритетних напрямів удосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою вважаємо оптимізацію структури освітньої галузі, базуючись на результатах прогнозування потреби у фахівцях за видами економічної діяльності. З цією метою доцільно використовувати запропоновані механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

4. Аналіз нормативно-правової бази у сфері державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою в Україні дозволив визначити головну проблему у розвитку державно-суспільних відносин, яка полягає у неузгодженості законів та підзаконних актів, що регулюють зазначену сферу. Важливим напрямком освітньої політики України на сучасному етапі є формування законодавчої бази, що відповідатиме європейським стандартам, національним інтересам та потребам суспільства. Проблема полягає в адаптації законодавства України в освітній сфері до нових умов розвитку суспільства, передусім пов'язаних з побудовою демократичної держави. Оновлення законодавства у сфері освіти сприятиме міжнародному визнанню національної фахової передвищої освіти в Україні. При цьому важливо зберегти кращі традиції та практики технікумів та коледжів, а нині – закладів фахової передвищої освіти, сформовані багаторічною попередньою діяльністю, створити умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави. Обґрунтовано, що для вироблення ефективних заходів удосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні закладами фахової передвищої освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України доцільним є виявлення впливу освіченості та компетентності

населення на економічну стабільність держави. Дослідження показало, що для підвищення конкурентоспроможності робочої сили в Україні необхідно стимулювати та заохочення населення до покращення рівня його фахової освіти, зокрема до збільшення тривалості навчання (освіта впродовж життя).

5. Результати дослідження особливостей державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою свідчать про певні проблемні аспекти у системі розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою та недосконалість системи державного управління та регулювання галузі фахової передвищої освіти. Виявлено, що нарізла необхідність проведення модернізації системи органів публічної влади, до компетенції яких належить забезпечення фахової передвищої освіти, щодо взаємодії з громадським сектором. Розкрито особливості державно-громадської взаємодії в управлінні закладом фахової передвищої освіти в умовах децентралізації влади. Розглянуто формування інституційного механізму державного управління фаховою передвищою освітою України на основі розроблених рекомендації з управління потенціалом закладів освіти на різних рівнях та його вплив на процеси становлення та реформування наукової політики закладів освіти. Сприяння проведенню наукових досліджень у закладах фахової передвищої освіти та створення умов для подальшого впровадження їх результатів в усі галузі економіки шляхом розвитку співпраці освіти, науки і підприємницьких структур; модернізація системи фінансового забезпечення розвитку освітньої галузі, що дасть змогу розширити та удосконалити навчальну, практичну, матеріально-технічну бази закладів фахової передвищої освіти.

Установлено, що потребує розв'язання проблемне питання, пов'язане із обґрунтуванням підходів до оптимізації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою України та визначенню шляхів підвищення ефективності цих механізмів в умовах залежності від запитів громадського сектору

Дієвими заходами, впровадження державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою дасть змогу підвищити якість освіти, а

відтак і рівень конкурентоспроможності молоді на ринку праці України. Використання інноваційних аспектів освітніх технологій в освітньому процесі; академічна мобільність учасників освітнього процесу; підвищення професійної майстерності викладацького складу закладів фахової передвищої освіти; перетворення провідних вітчизняних коледжів та технікумів на сучасні науково-фахові центри передвищої освіти; активне впровадження змішаної форми навчання з метою організації системи безперервної освіти для працездатного населення, є першочерговими завданнями виконавчої влади.

6. Було визначено шляхи удосконалення державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою та запропоновано науково обґрунтовану компонентну структуру управління освітою, а саме: реалізація механізмів демократизації через взаємодію органів публічної влади й громадянського суспільства з метою покращення функціональної діяльності закладів фахової передвищої освіти; проаналізовано проблему державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою; сформульовано й науково-обґрунтовано модель механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою і напрями її реалізації.

Обґрунтовано шляхи формування інноваційної політики державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою освітою. Визначено показники ефективності фахової передвищої освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства та децентралізації, як цілісної системи принципів ефективного функціонування структур фахової освіти, що включає принцип легітимності, культурно-генеративний принцип, принцип узгодженості соціально-універсальної і особової орієнтацій фахової освіти, принцип професійної підготовки в структурах фахової передвищої освіти. Проаналізована залежність організації державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою від запитів громадського сектору. Впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у освітній та управлінський процеси, поєднання освіти і практики, співпраця навчальних закладів та підприємницьких структур для

набуттям молоддю фахових навичок розглядаються як пріоритетні напрямки розвитку освітньої галузі. Молодь повинна опановувати професію, стати фахівцями, набуваючи теоретичних знань і практичних навичок, навчатись та самовдосконалюватись під час виконання фахових функцій ще до виходу на ринок праці. Основними напрямками реформування системи фахової передвищої освіти в цілому мають стати такі, як: створення сучасної матеріально-технічної бази системи фахової освіти, підвищення рівня її інформатизації; упровадження різноманітних сучасних моделей освіти та створення нових навчальних закладів фахової передвищої освіти різних типів та форм власності; забезпечення безперервного характеру освіти протягом життя; створення ефективного механізму фінансового забезпечення освіти; посилення мовної, патріотичної, інформаційної, економічної та правової підготовки студентів.

Отримані наукові результати, рекомендації та пропозиції сприятимуть підвищенню рівня освітнього потенціалу національного розвитку в Україні, формуванню конкурентних переваг молоді на ринку праці в умовах євроінтеграції, розвитку державно – громадського управління фаховою передвищою освітою та розвитку сучасного українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєв В.М. Проблеми самодостатності територіальних громад. *Науковий журнал «Університетські наукові записки» Хмельницького університету управління та права*. Хмельницький, 2007. № 3 (23). С. 115–120.
2. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку. *Збірник наукових праць «Державне управління та місцеве самоврядування»* у 2 ч. / за заг. ред. Г. І. Мостового, Г. С. Одінцової. ХарРІДУ УАДУ, 2001. Вип. 2. С. 10–16.
3. Андрейчук С. Управлінські засади розвитку вищої освіти України в умовах інтеграції в європейський освітній простір. *Ефективність державного управління*. Львів: Вид-во Львів. регіон. ін-ту держ. управління, 2007. Вип. 12. С. 13–18.
4. Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади. *Персонал*. 2006. № 10. С. 58–65.
5. Анхольт С. Бренд Америка: мати всіх брендів. Москва: Добрая книга, 2010. 232 с.
6. Бабак В. Фундаментальна підготовка в сучасному університеті: традиції та перспективи. *Вища освіта України*, 2003. № 1. С. 78–83.
7. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238-strategija-ta-suchasni-tendenciji-rozvitku-universitetskoji-osviti-ukrajini-v-konteksti-jevropejskogo-prostoru-vishhoji-osviti-na-period-do-2020-r-.html>. (дата звернення 19.10.2020).
8. Баглик В. С. Механізми формування молодіжної політики на міжнародному рівні Актуальні проблеми державного управління, 2015. № 1. С. 382–386. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2015_1_55. (дата звернення 02.03.2018).
9. Бакуменко В. Д. Методологія державного управління проблеми встановлення та подальшого розвитку. *Вісник УАДУ*. 2003. № 2. С. 11–27.
10. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. Київ: Міленіум. 2003. 256 с.

11. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: Проблеми теорії, методології, практики: Київ: Вид-во УАДУ. 2000. 328 с.
12. Балбеко А. М. Новые подходы к управлению развитием высшей школой и задачи повышения качества высшего образования. *Право и образование*. 2007. № 12. С. 4–8.
13. Балыхин Г.А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект Москва: ЗАО «Изд-во «Экономика». 2003. 428 с.
14. Бандура І. С. Формування державної соціальної політики в Україні: дис. д-ра держ. упр. за спец. 25.00.02 – механізми державного управління. Нац. ун-тет цив. зах. України. Харків. 2017. 219 с.
15. Баран М. Модернізація вищої освіти України: механізми інституційного регулювання: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління.
16. Барашков П. Н. Теория и практика планирования учебно-воспитательного процесса. Львов: ВАС. 1990. 50 с.
17. Барвіцький В. У пошуках шляхів формування дієздатних територіальних громад: міжнародний досвід. *Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід: зб. матеріалів та документів*/ наук. ред: М.Пухтинський. Київ: Атіка–Н. 2006. С. 245–258.
18. Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : монографія Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2001. 260 с.
19. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. для ВНЗ. Київ: Центр навчальної літератури. 2005. 176 с.
20. Беляєва О.П. Удосконалення сучасних механізмів управління фаховою передвищою освітою через підготовку менеджерів освіти. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління: зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України*. Харків. 2018. Вип. 1 (8). С. 427– 436. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12457/1/Belayst.pdf> (дата звернення 20.03.2018).

21.Беляєва О.П. Управління закладом освіти на засадах державно-громадського партнерства: закордонний та український досвід *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління : зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України*. Харків, 2019. Вип. 2 (11). С. 470 – 481. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12456/1/Belay1.pdf> (дата звернення 20.12.2019).

22.Беляєва О.П. Сучасні підходи до розвитку моделі державно-громадського управління освітою *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Зб.наук.пр.* Харків, 2020. Вип.1 (12). С. 572– 580.

23.Беляєва О.П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти *Державне будівництво: електронне наукове видання ХарРi НАДУ*, 2020. Вип.1. URL: <http://db.journal.kharkiv.ua/index.php/db/article/view/85/80> (дата звернення 18.12.2020).

24.Беляєва О.П. Нормативно-правове забезпечення державно-громадського управління фаховою передвищою освітою. *Право та державне управління: збірник наукових праць*. Запоріжжя КПУ, 2020. № 4. С. 178– 184. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/27.pdf (дата звернення 12.01.2021).

25.Беляєва О.П. Система інформаціо-організаційних механізмів управління фаховою передвищою освітою. *Публічне управління і адміністрування в Україні: науковий журнал*. Одеса, 2020. № 20. С. 17– 20. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/20-2020/5.pdf> (дата звернення 04.01.2021).

26. Беляєва О. П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти. / State-public department of activity of institutions of professional education. *Innovative and information technologies in educational processes: Monograph 38*. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2020 P. 365, p.p. 26–32. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/60079adc171c4a4828421ab4cb3b1a5a.pdf> (дата звернення 20.09.2020).

27.Беляева Е.П., Луценко С.Н. Педагогика мира в опыте гражданского образования молодежи Сумской области. *Институты гражданского общества в модернизации социокультурного и образовательного пространства России:*

материалы Девятой межрегиональной научно-практической конференции. Курск, 2012. С. 71-74.

28. Беляєва О.П. Особливості системи професійного розвитку викладачів вищої школи у США. *Магістратура: стан, проблеми, перспективи розвитку*: Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції, 14-15 листопада 2012 р. Суми, 2012. С. 62-67.

29. Беляєва О.П. Цебро Я.І. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія підвищення кваліфікації менеджерів освіти. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, Суми, 6-7 квітня 2016, Суми, 2016. С.11-14.

30. Беляєва О.П. Компетентності керівника навчального закладу як інструмент його професійного зростання. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 8 грудня 2016р., Суми, 2016. С. 175–179.

31. Беляєва О.П. Використання передового зарубіжного досвіду в освіті як педагогіка партнерства між країнами. *Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні практики*: матеріали III Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. м.Суми, 6-7 квітня 2019р. Суми, 2019. С. 11-14.

32. Беляєва О.П. Механізм взаємодії держави та закладів вищої освіти різних форм власності в історичній ретроспективі *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: збірник наукових праць. Суми, 2019. URL: https://drive.google.com/file/d/1Y4xPjoXNwszhX6UerMWzL_GkNvu5SCAW/view (дата звернення 05.12.2019).

33. Беляєва О.П. Використання маркетингу інновацій в освіті *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м.Суми, 28 травня 2020р. Суми, 2020. С.102-106.

34. Беляєва О.П. Перспективи маркетингу інновацій в системі освіти *XLV International Scientific and Practical Conference Spring Scientific meeting - 2020*: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. м.Суми, 22 травня 2020 р.Суми, 2020 С. 62-66. URL: <http://el->

conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/1%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%A1%D1%83%D0%BC%D0%B8.pdf (дата звернення 23.10.2020).

35. Беляєва О.П. Державно-громадське управління діяльністю закладів фахової передвищої освіти. *Innovation in science modern challenges*: збірник матеріалів III Міжнародної інтернет-конференції м. Мюнхен Німеччина, 25-26 травня 2020 р., С.261-266. URL: http://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0_26.05.pdf (дата звернення 27.11.2020).

36. Беляєва О.П. Державно-громадське управління освітнім закладом. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ, 26-27 червня 2020р. Київ, 2020. С.80-88.

37. Белл Д., Иноземцев В. Эпоха разобщенности. – М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2007.

38. Бесчастний В. М. Оптимізація управління вищими навчальними закладами. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2009. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=14>. (дата звернення 27.03.2017).

39. Біленчук П.Д. Місцеве самоврядування в Україні: Муніципальне право: навч.посібник. Київ: «Атіка», 2000. 537с.

40. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогільний М. В. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право: навч.посібник. Київ: «Атіка», 2000. 304с.

41. Бліщук К. М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування : навч. посібн Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011.160 с.

42. Бойко-Бойчук О. В. Механізми державного управління: узагальнена модель URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/45_1_2018/09.pdf (дата звернення 22.01.2019).

43. Бойченко М. А. Реформування управління загальною середньою освітою: досвід США : монографія: Суми, Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. 180 с.

44. Бойченко О. В. Методи оптимізації ієрархічних систем управління.

Радіоелектронні і комп'ютерні системи. 2011. № 1 (49). С. 57–60.

45. Бондар Д. В. Теоретичні засади інноваційних механізмів державного управління підготовкою управлінських кадрів в сфері вищої освіти. Харків: ТОВ «Оберіг», 2013. 144 с.

46. Бондаренко Ю. М. Державне управління соціальним захистом населення в умовах європейської інтеграції України: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02; Клас. приват. ун-т. Запоріжжя, 2008. 20 с.

47. Брегін М. Про реформу освіти: творіть, але не витворюйте. URL: <https://zcollage.com.ua/myhajlo-brehin-pro-reformu-osvity-tvorit-ale-ne-vytvoryajte/> (дата звернення 30.01.2020).

48. Брижко В. М. Інформаційне суспільство. Дефініції Київ, 2002. 220 с.

49. Бухтатий О. Є. Взаємовідносини органів державної влади та засобів масової інформації в умовах демократичного державотворення : автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2010. 20 с.

50. Валецький О. Л. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства: монографія Київ: вид-во НАДУ, 2007. 217 с.

51. Ващук Ф.Г. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія: Ф.Г.Ващук.ЗакДу, 2011. 561 с.

52. Ведунг Е. Оцінювання державної політики та програм. Київ: ВСЕУВІТО, 2003. 350 с.

53. Весельська Л. А. Міжнародний досвід державного регулювання соціальної безпеки в країнах з різними моделями соціального розвитку: застосування в Україні Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 17. С. 108–113.

54. Вища освіта в Україні : навч. посіб. В. Кремень, С. Ніколаєнко, М. Степко та ін. Київ: Знання, 2005. 327 с.

55. Вища освіта України: методологічні та соціально-виховні проблеми модернізації: монографія. АПН України, Ін-т вищ. освіти, Запоріз. держ. ун-т та ін.; за заг. ред. В. П. Андрущенка, М. І. Михальченка, В. Г. Кременя. Запоріжжя, 2002. 440 с.

- 56.Воронкова В. Г. Соціально-орієнтоване державне управління: монографія. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2011. 256 с.
- 57.Ганслі Т.М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. Київ: Основи, 1996. 237с., 384 с.
- 58.Гордей О. Д. Вплив соціального розвитку держави на рівень життя населення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 1 (104). С. 147–151.
- 59.Гошунь. Моніторинг та оцінювання якості освіти в трьох європейських країнах. *Дослідження у розвитку освіти*. 2008. № 9. С. 68 – 70.
- 60.Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальною середньою освітою на районному рівні: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2006. 233 с.
- 61.Гречка Я. Р. Особливості державно-громадського управління освітою в Польщі. К.: АМУ, 2009. 20 с.
- 62.Гриценко В. Інновації в управлінні вищими навчальними закладами в умовах реформування. *Гуманіт. вісн. Переяслав- Хмельн. держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди*. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Спецвипуск : Педагогіка. Вища освіта і Болонський процес : матеріали Всеукр. конф., секц. 2. С. 60–66.
- 63.Гриценко В. Інноваційні підходи до управління навчальними закладами. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 85–89.
- 64.Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій. Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою. ВФ «Крок за кроком». 2-ге вид. Київ: СПД- ФО Парашин К.С., 2008. 164 с.
- 65.Губенко А. О. Використання зарубіжного досвіду при впровадженні державних механізмів реалізації виховних концепцій в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2017. Вип. 1 (6). С. 94- 100.
- 66.Гусєв В. О. Державна інноваційна політика: методологія формування і впровадження: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 624 с.
- 67.Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. Київ: УАДУ, 2000. 232 с.
- 68.Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

(дата звернення 29.08.2019).

69. Державне управління: словник-довідник / уклад.: В. Д. Бакуменко та ін. / за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

70. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: навч. посібник / за заг. ред. Н. Р. Нижника, В. М. Олуйка. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2002. 352 с.

71. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко / за заг. ред. проф. Н. Р. Нижник. Київ: УАДУ, 2002. 164 с.

72. Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / Наук.-редкол.: І.А. Грицяк (співголова), Ю.П. Сурмін (співголова), О.М. Руденко. Київ: НАДУ, 2011. 761 с.

73. Державне управління та менеджмент: Навчальний посібник у таблицях і схемах / Г.С. Одінцова, Г.І. Мостовий, О.Ю. Амосов та ін.; / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г.С. Одінцової. Харків: Хар РІДУ НАДУ, 2002. 492с.

74. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В. Б. Авер'янов, В. А. Дерезь, М. І. Ославський, Г. М. Писаренко; / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юстиніан, 2007. 288 с.

75. Державне управління: Словник-довідник / уклад. В.Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), Д.О. Безносенко, Л.Г. Штика; / за заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

76. Дегтяр А. Державне та регіональне управління в соціальній сфері: монографія / О. Дегтяр, В. Ковальчук, В. Степанов та ін.; / за заг. ред. А. Дегтяра. Харків: С.А.М., 2015. 552 с.

77. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2004. 224 с.

78. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : монографія. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010. 275 с.

79. Дегтяр А. О. Інформатизація державного управління: сучасні проблеми та

вектор розвитку. *Держава та регіони: зб. наук. пр. Запоріжжя: Класичний приватний університет*. 2011. № 1. С. 21–26. (Серія «Державне управління»).

80. Дегтяр О. А. Напрями удосконалення засобів управління соціальним ризиком. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління*. 2017. Вип. 1 (6). С. 1–9.

81. Дзвінчук Д.І. Сучасні тенденції розвитку та управління освітою: дис. д-ра філос. наук: 09.00.10 / АПН України ; Інститут вищої освіти. Київ, 2007. 385 с.

82. Дзвінчук Д. І. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство. Київ: Нічлава, 2003. 240 с.

83. Дзюба М. Т. Жарков Я.М., Замаруєва І.В. Інформаційна безпека особистості, суспільства, держави: Підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 274 с. URL: https://mil.univ.kiev.ua/files/7_50255454.pdf (дата звернення 15.04.2018)

84. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ УАДУ «Магістр», 2003. 236 с.

85. Дзюндзюк В.Б. Проблема «прозорості» у діяльності органів виконавчої влади. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2001. № 1. Ч. V. С. 78–80.

86. Дітковська М. Ю. Упровадження новітніх інформаційних технологій в органах державної влади і місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління*. 2008. №3. С. 147–151.

87. Довбиш І. Модель державно-громадського управління ЗНЗ. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2006. № 1. С. 69-75.

88. Домбровська С. М. Державне управління вищою освітою в умовах трансформаційних змін: монографія. Харків: Оберіг, 2010. 176 с.

89. Домбровська С. М. Деякі аспекти державного регулювання якісного розвитку системи освіти України. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 3. С. 225-230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2010_3_34. (дата звернення 17.09.2020).

90. Домбровська С. М. Механізми реалізації державної політики в галузі вищої освіти. *Актуальні проблеми державного управління*, 2011. № 2. URL:

<http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/776/1/sec3-e-2015-2-5.pdf>. (дата звернення 16.07.2019).

91. Домбровська С. М. Механізми забезпечення інформаційної безпеки як складової державної безпеки України. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1. С. 203-207. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_1_34. (дата звернення 12.08.2019).

92. Домбровська С. М. Трансформація державного управління освітньою політикою України в контексті подальшого реформування та стабілізації. *Актуальні проблеми державного управління*, 2010. № 1. С. 293-298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2010_1_41. (дата звернення 17.07.2020).

93. Домбровська С.М. Проблеми та перспективи розвитку державного управління: монографія / С.М. Домбровська, О.О. Гусаров, Ю.Е. Дуднєва; Харків: УПА, 2014. 172 с.

94. Древаль Ю. Д. Безпека особистості як фактор сучасних державно-управлінських відносин. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 1. С. 123-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_28. (дата звернення 01.12.2020).

95. Електронна демократія: сподівання та проблеми / Джоан Кедді, Крістіан Вергез та ін.; [пер. з англ. С. Соколик, О. Орель, К. Гомма]. Київ: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2009. 164 с.

96. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін та ін.; / за ред. Ю. В. Ковбасюка та ін.. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

97. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 2: Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.

98. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

99. Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.; / за заг. ред. І. Розпутенка. Київ: К.І.С., 2002. 420 с.

100. Євсєєва О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання: монографія. Київ: Видавець Коваленко В. Ф., 2011. 524 с.
101. Єльнікова Г.В. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління. *Директор школи*. 2003. № 40. С. 10-11.
102. Жабенко О. В. Державна освітня політика в умовах європейської інтеграції. *Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз* : матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. Т. 2. С. 126–128.
103. Животовская И. Г. Проблемы развития высшего образования ФРГ *Экономика образования*. 2004. № 3. С. 93– 105.
104. Животовская И. Г. Проблемы финансирования университетов Великобритании: *Экономика образования*. 2003. № 3. С. 66–67.
105. Журавльова Ю. О. Механізми державного управління реформування вищої освіти України в умовах євроінтеграції: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ. 2009. 21 с.
106. Журавльова Ю. О. Про деякі аспекти формування законодавчих засад та правових механізмів державного управління вищою освітою *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Одеса: ОРІДУ НАДУ*. 2008. Вип. 3. С. 302–309.
107. Закон про місцеве самоврядування в Україні. Науково–практичний коментар. Київ, 1999. 397с.
108. Закон України «Про повну загальну середню освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. (дата звернення 16.05.2020).
109. Закон України «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 26.02.2021).
110. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 14.10 2019).
111. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (дата звернення 17.09. 2019).

112. Згуровський М. Вища освіта України: реалії, тенденції, перспективи розвитку. Київ, 2007. 164 с.
113. Ібрагімова І. М. Інформаційне суспільство та взаємодія влади з громадськістю: вимоги ефективності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2004. № 1. С. 36–41.
114. Ібрагімова І. М. Прозорість влади. Основи забезпечення інформаційної взаємодії державних органів з громадськістю Київ, 2002. 32 с.
115. Іванов Є. Г. Реалізація G&C-концепції електронного уряду. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Вип. 1 (16)*. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр». 2007. С. 158–164.
116. Княжева І. Системно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу в умовах модернізації вищої освіти. *Наука і освіта*. 2005. № 7/8. С. 25–27.
117. Кобець А. С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки: засади, механізми управління, напрями забезпечення: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», 2012. 472 с.
118. Кобець А. С. Основні тенденції розвитку національних систем вищої школи в рамках Болонського процесу. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. Київ: ВПЦ Академії муніципального управління.. Вип. 4: *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2011. С. 97–105.
119. Ковбасюк Ю. Наука державного управління в умовах системних державно-управлінських реформ і суспільних трансформацій. *Вісник НАДУ*. 2012. Вип. 1. С. 5–20.
120. Коврегін В.В. Державні механізми економічної підтримки інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 24. С. 139-141.
121. Кодекс образования Франции (2000) URL: <http://fcoz.ru/zakonodatelstvo-ob-obrazovanii/kodifikatsiya-zakonodatelstva-ob-obrazovanii/kodeks-obrazovaniya-frantsii/> (дата звернення 16. 11. 2020).
122. Коваленко А.В. Шляхи забезпечення формування безперервної освіти: школа – ПЗО – Фаховий коледж – Академія. *Роль закладів фахової передвищої та*

професійної освіти в системі безперервної освіти: матеріали VII наук.-практ. конф., м. Одеса, 25 бер.2020 р. Одеса, 2020. С.21-24.

123. Комарницький М.С. Державно-громадська система управління освітою. *Аспекти самоврядування*. 2000. № 3. С. 34-35.

124. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР станом на 01 червня 2014 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.10 2020).

125. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України II Голос України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text>. (дата звернення 17.12.2020).

126. Коротич О. Б. Класифікація та зміст механізмів управління державою. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ*. 2006. Вип. 2 (26). С. 122–128.

127. Котлер Ф. Маркетинг мест. Санкт–Петербург: Стокгольм. шк. економ. 2005. 205с.

128. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти: Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота. 2005. 447 с.

129. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті. Запоріжжя: Просвіта. 2003. 272 с.

130. Крюков А. И., Луценко С. М. . Открытость власти в информационном обществе. *Коммуникативные стратегии информационного общества* : труды III междунар. научн.-теор. конф. Санкт-Петербург: Изд-во Политехн. ун-та. 2010. С. 68–69.

131. Крюков О. І. Інформаційна політика як важливий чинник функціонування держави: теоретико-методологічний аспект. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. № 4 (19). С. 309–315.*

132. Лебідь Є., Тодосова Г.І. Державно-громадський тип управління освітою: європейський досвід та українські реалії URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10thidur.pdf> .(дата звернення 10.02.2021).

133. Лихачов С. В. Щодо функцій органів місцевого самоврядування в Україні. Форум права. 2010. № 2. С. 272–276 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm 2010 2 43. (дата звернення 02.02.2021).

134. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX - початок XXI ст.): монографія. Київ: СПД Богданова А. М., 2009. 404 с

135. Луговий В. І. Управління освітою: навч. посібн. для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління». Київ: Вид-во УАДУ. 1997. 302 с.

136. Луценко В. І. Досвід державного управління системою вищої освіти в розвинутих країнах та його застосування в Україні. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apdup/2011_1/1-4-10.pdf. (дата звернення 17.06.2019).

137. Луценко С. М. Інформаційний ресурс в державному управлінні. Державне управління та місцеве самоврядування : тези V міжнар. наук. конгресу (26 березня 2010 р., Харків). Харків: Вид-во ХарПІ УАДУ «Магістр». 2010. С. 37–38.

138. Луценко С. М. Проблемні аспекти функціонування інформаційної діяльності органів влади. Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління : матеріали 10-ї міжнар. міждисциплінарн. наук.-практ. школи-конф. Харків: Українська асоціація «Жінки в науці та освіті», Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна. 2010. С. 268–269.

139. Луценко С.М. Інноваційна освіта як один із основних ресурсів модернізації сучасної держави. *Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / ред кол. Бакум З. П. (голова) та ін.* Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ», 2015. № 44. С. 221-226.

140. Мазак А. Управління освітою в умовах демократизації суспільних процесів. *Освіта і управління*. 2004. Т. 6. № 4. С. 49–52.

141. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків. 2004. 238 с.

142. Мартиненко В. М. Державне управління: шлях до нової парадигми (теорія та методологія): монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2003. 220 с.

143. Мороз В. Мороз С. Зміст дефініції «Якість вищої освіти» в контексті наукових поглядів представників східноєвропейських наукових шкіл. Теорія і практика управління соціальними системами. 2017. № 2. С. 59:-71. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/5467/1/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7_%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9D%D0%A4%D0%A1_1.pdf (дата звернення 02.12.2020).

144. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2008. 232 с.

145. Мельтюхова Н. М. Державне управління як єдність діяльності та відносин : монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2010. 204 с.

146. Мешко Н. П. Університет у національній інноваційній системі: монографія / Н. П. Мешко, М. В. Поляков, Є. М. Суліма. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2012. 434 с.

147. Мещанінов О. Моделі університетської освіти в контексті сучасних суспільних перетворень. Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. 2002. Вип. 3. С. 35–44.

148. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку / В. Кравченко, Н. Кравченко, В. Лисюченко, В. Негода, М. Пітцик. Київ: Арарат–Центр. 2000. 22 с.

149. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; / за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. Київ: НАДУ. 2013. 120 с.

150. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом / Т. М. Десятов, О. М. Коберник, Б. Л. Тевлін, Н. М. Чепурна. Харків: Основа. 2003. 240 с.

151. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>. (дата звернення 15.12.2020).

152. Нижник Н.Р. Об'єкт державного управління. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: навч. посіб. / за заг. ред.

Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. С. 254–261.

153. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг: монографія. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: Вид-во НАДУ. 2005. 328 с.

154. Огаренко В. М. Управління розвитком вищої освіти в розвинених країнах. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.* Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2004. № 2 (21): у 2 ч. Ч. 2. С. 228–232.

155. Олешко О. В. Якість освіти – основа інформаційного суспільства. Державне будівництво. 2009. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_57. (дата звернення 20.08.2020).

156. Орлов О. В. Удосконалення державно-управлінських механізмів розбудови інфраструктури веб-ресурсів органів виконавчої влади. *Теорія та практика державного управління*. Вип. 1 (16). Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2007. С. 24–31.

157. Панчук А. М. Інфодинаміка державного управління: монографія. Київ: НТУУ КПІ ВПІ ВПК «Політехніка». 2007. 186 с.

158. Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009.

159. Поліщук І. Постмодерні трансформації взаємодії між народом і владою. *Політичний менеджмент: Український науковий журнал*. Київ: Український центр політичного менеджменту. 2010. № 1 (40) С. 43–53.

160. Полякова Л. П. Державне управління інформаційно-освітнім середовищем інноваційних університетських комплексів: монографія /за заг. ред. О. С. Поважного. Донецьк. 2010. 351 с.

161. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» № 996 від 03 листопада 2010 р. Офіційний вісник України від 12 листопада 2010 р. № 84. С. 36.

162. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

залучення громадян до формування та реалізації державної політики» № 10 від 06 січня 2010 р. Офіційний вісник України від 22 січня 2010 р. № 1. С. 190. Ст. 28.

163. Приков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. Київ: Знання. 2006. 365 с.

164. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування: Навч. посіб. / М. Пітцик, В. Кравченко, Е.С. Моньо, Б. Фонтен, В. Черніков. Київ. 2000. С. 33.

165. Профспілка працівників освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7632-obovyazkova-osvta-v-yevrop-u-2019-2020-navchalniy-rk.html> (дата звернення 07.01.2021).

166. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від громад : Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508–VII станом на 17 червня 2014 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> .(дата звернення 10.04.2019).

167.Радченко О. В. Категорія «механізм» в системі державного управління. *Держава та регіони*. Запоріжжя. 2009. № 3. С. 64–69.

168.Радченко О. В. Світоглядно-ідеологічні засади демократичної політичної культури. *Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр.* Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр». 2006. № 3 (30). С. 278–287.

169.Ромін А. В. Державне регулювання в системі управління вищими навчальними закладами: регіональний аспект. *Економіка і держава*. 2014. № 6. С. 149–151.

170.Ринок освітніх послуг: виклики сучасності: Збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 11 червня 2019 р.) / укл: Т. Семигіна, О. Корчинська, О. Жук. Київ: АПСВТ. 2019. 98 с.

171.Рудницька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. Механізми державного управління: сутність і зміст / за наук. ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. Львів: ЛІДУ НАДУ. 2005. 28 с.

172.Садковий В.П. Державне управління в сфері формування освітніх стандартів підготовки фахівців цивільного захисту України: монографія. Харків: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня». 2013. 240 с.

173.Світовий рейтинг освіти: Україна стала 38-ю. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2015/05/150513_vj_education_rankings_it (дата звернення 12.01.2020).

174.Сиченко В. В. Механізми регулювання системи освіти : сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Донецьк: Юго-Восток. 2010. 400 с.

175.Сиченко В. В. Управління навчальними закладами професійно-технічної освіти на державному рівні. *Науковий вісник Академії муніципального управління: зб. наук. пр. Серія: Управління / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка.* Київ: ВПЦ АМУ. 2009. Вип. 2 (8). Державне управління та місцеве самоврядування. С. 110–120.

176.Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління: монографія /В. М. Мартиненко, О. М. Крутій, С. Л. Кирій та ін. / за заг. ред. д.держ.упр., проф. В. М. Мартиненка. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр». 2009. 252 с.

177.Старостіна А. Міжнародний імідж країни: сутність, фактори формування, рівні сприйняття / А. Старостіна, В. Кравченко, Г. Личова / Маркетинг в Україні. 2010. №4. 61 с.

178.Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. Київ: Вікар. 2003. 262 с.

179. Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах сучасного розвитку ринку праці: монографія / І.Р. Бузько, О.В. Вартанова, Г.О. Надьон та ін. Луганськ. Вид-во СНУ ім. В.Даля. 2009. 304 с.

180. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (дата звернення 03.01.2021).

181.Стратегія сталого розвитку «Україна 2020». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення 20.08.2020).

182.Суліма Є. Вища освіта в контексті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012– 2021 роки. *Вища школа.* 2012. № 3. С. 7-10.

183. Тао. Якість освіти в країнах ЄС, розвиток та наслідки. Дослідження зпорівняльної педагогіки. Пекін. 2011. № 7. С. 54 – 58. (китайською мовою)
184. Тоффлер Э. Метаморфозы власти [пер. с англ.]. Москва: ООО «Издательство АСТ». 2002. 669 с.
185. Тоффлер Э. Третья волна [пер. с англ. К. Ю. Бурмистрова и др.]. Москва: ООО «Издательство АСТ». 2009. 795 с.
186. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління 2010 European Information Society for growth and employment. Наук. вісн. «Демократичне врядування». Електронне наукове фахове видання ЛПІДУ НАДУ. 2008. Вип. 1. С. 5 URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf. (дата звернення 13.04.2019).
187. Хачатурян Х. В. Євроінтеграційні детермінанти інноваційних трансформацій державного управління в Україні Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2014. № 6. С. 110–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2014_6_15 (дата звернення 18.12.2020).
188. Хачатурян Х. Державне управління в контексті соціальної модернізації українського суспільства. Вісник НАДУ. 2005. № 2. С. 73–79.
189. Чернецький Ю. Про деякі ключові поняття науки державного управління. Актуальні проблеми державного управління. № 3 (18). 2003. С. 9–13.
190. Шаров О. І. Особливості проектів компетентісно кваліфікаційного навчання студентів. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2011. № 1. С. 25–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uprv_2011_1_5 (дата звернення 20.03.2020).
191. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів: Літопис. 2018. 296 с.
192. 中国、英国高中课程设置的比较研究 (教师暑期海外教育考察报告) (Порівняльне дослідження загальної середньої освіти в Китаї та Великобританії (звіт про педагогічне стажування). 教育质量监测: 为了国家教育目标 /李希贵,李凌艳著 //人民教育杂志. –北 京: 中国教育报刊社, 2007 年 第 13-14 期. 第 3– 4 页. Лі Сігуй, Лі Лінянь. Моніторинг якості освіти. Народна освіта. Пекін. 2007. № 13-14. С. 3–4. (китайською мовою)

193. 欧盟国家教育政策的变革及原因分析 / 李晓强 著 // 锦州师范学院学报. — 锦州市: 锦州师范学院出版社, 2003 年 5 月. — 第 110– 112 页
Лі Сяоцян. Аналіз причин та змін в освітній політиці країн ЄС. Журнал педагогічного університету Цзіньчжоу. Цзіньчжоу. 2003, травень. С.110 – 112. (китайською мовою)

194. 欧盟国家教育质量的框架、进展及其启示 / 杨涛, 辛涛 著 // 比较教育研究. — 北京: 东北师范大学出版社, 2011 年 第 7 期. — 第 54– 58 页 (Ян Тао, Сінь Тао.
Якість освіти в країнах ЄС, розвиток та наслідки. Дослідження з порівняльної педагогіки. Пекін: 2011. № 7. С. 54 – 58. (китайською мовою))

195. 中国、英国高中课程设置的比较研究 (教师暑期海外教育考察报告) Порівняльне дослідження загальної середньої освіти в Китаї та Великобританії (звіт про педагогічне стажування). URL.: <http://www.hzsdyfz.com.cn/Item.aspx?id=10259>. 2012.09 (китайською мовою))

Додаток 1

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯКОСТІ ОСВІТИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЯКОСТІ ОСВІТИ
У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Прокоф'єва, 38, м. Суми, 40016, тел./факс (0542) 77-66-10
 E-mail: sumy@sqe.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 43205943

від 04.12 2020р. № 01-20/394 на № _____ від _____ 20__р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Беляєвої Олени Павлівни на тему «Механізми державно-громадської
 взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою»

Протягом 2019-2020 років на базі Управління державної служби якості освіти у Сумській області було проведено впровадження результатів дисертаційної роботи шляхом соціологічного дослідження «Державно-громадське управління у закладах освіти» з метою визначення впливу держави і громади на управління фаховою передвищою освітою в умовах децентралізації та підвищення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти.

У результаті проведеного дослідження було проаналізовано залежність якості управління фаховою передвищою освітою від взаємодії між державою, працедавцями та громадою.

Науково-практичні матеріали з проблеми дослідження систематизовані та узагальнені, мають практичну значущість, а проведене дослідження має наукову новизну та можливість практичного застосування для підвищення якості управління фаховою передвищою освітою в умовах децентралізації, підвищення рівня управлінських компетентностей менеджерів освіти, розвитку державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

Начальник управління

Алла РЯБУХА

Додаток 2

**Сумська обласна державна адміністрація
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ**

вул. Прокоф'єва, 38, м. Суми, 40016, тел./факс (0542)36-10-97, тел. 63-51-00
E-mail: osvita@sm.gov.ua Код ЄДРПОУ 39399524

07.12.2020 № 04-15/6106

На № _____ від _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Беляєвої Олени Павлівни на тему
**«Механізми державно-громадської взаємодії в управлінні
фаховою передвищою освітою»**

Департаментом освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації було проведено апробацію результатів дисертаційного дослідження Беляєвої О.П. з метою визначення ролі держави та громади в управлінні фаховою передвищою освітою. Під час проведення дослідження «Державно-громадське управління у закладах освіти» увага приверталася до особливостей взаємодії держави та громадськості в управлінні освітою.

У результаті проведеного дослідження було визначено вплив державно-громадської взаємодії в управлінні на розвиток фахової передвищої освіти, залежність розвитку закладів фахової передвищої освіти різних форм власності від вимог держави та запиту працедавців.

Проведення цього дослідження дозволило зробити висновок про актуальність роботи й доцільність упровадження його результатів у систему фахової передвищої освіти.

Дослідження має наукову новизну й практичну значимість для подальшого підвищення професійної компетентності керівників закладів фахової передвищої освіти та розвитку механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою.

**Директор,
доктор юридичних наук,
професор**

Вікторія ГРОБОВА

Додаток 3

**СУМСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ,
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ТУРИЗМУ
(ДКІПТ Сумської ОДА)**

майдан Незалежності, 2, м. Суми, 40000, тел.(0542) 63-13-21, факс (0542) 62-12-03
E-mail: polit@sm.gov.ua; info@sm.gov.ua Код ЄДРПОУ 39263522

08.12.2020 № 01-20/111 на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача
Науково-навчально-виробничого центру Національного університету
цивільного захисту України
Беляєвої Олени Павлівни
на тему

**«Механізми державно – громадської взаємодії в управлінні
фаховою передвищою освітою»**

На базі Департаменту культури, інформаційної політики та туризму Сумської обласної державної адміністрації було проведено апробацію дисертаційного дослідження О.П.Беляєвої у процесі підготовки документації щодо інформування населення про умови реалізації конституційних прав громадян на систематичне оприлюднення офіційних даних про явища та процеси, що відбуваються в економічній, соціальній сферах області.

Упровадження матеріалів наукового дослідження дисертантки здійснювалось шляхом апробації розроблених О.П.Беляєвою рекомендацій, спрямованих на підвищення інформаційно-комунікативної та організаційної компетентностей державних службовців та удосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в управлінні.

Наукові та практичні матеріали з вказаної проблеми, систематизовані й узагальнені дисертанткою, були використані при підготовці інформаційної бази Департаменту культури, інформаційної політики та туризму Сумської обласної державної адміністрації.

Дисертаційне дослідження має певну наукову новизну та практичну значущість для подальшого професійного й особистісного розвитку публічних службовців.

Тимчасово виконуючий
обов'язки директора

Сергій НАД'ЯРНИЙ

Додаток 4

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ» 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3 код за ЄДРПОУ 01597997 п/р UA663223130000026008000019421 в АТ «Укресімбанк»		Higher Educational Establishment of Ukoopspilka «POLTAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE» 3, Koval Street, Poltava, 36014, Ukraine EDRPOU 01597997 Account UA663223130000026008000019421 in JSC Ukreximbank
 +38 (0532) 50-91-70 +38 (0532) 50-02-22 can@puet.edu.ua	 POLTAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE	

№ 45-15/43 від 27 08 2020 на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Беляєвої Олени Павлівни на тему:

«Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою»

(спеціальність 25.00.02 – Механізми державного управління)

Протягом 2019-2020 років на базі Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» було проведено впровадження результатів дисертаційної роботи заступника директора з начальничо-виховної роботи Сумського коледжу економіки і торгівлі Беляєвої О.П., з метою підвищення комунікативної кваліфікації керівників та менеджерів освітніх установ. Використання матеріалів наукового дослідження Беляєвої О.П. за темою «Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою» здійснювалось шляхом проведення соціологічного дослідження, спрямованого на визначення взаємодії держави та громади в управлінні фаховою передвищою освітою.

Науково-практичні матеріали з проблеми систематизовані та узагальнені, надають необхідну практичну значущість.

У результаті проведеного дослідження Беляєвою О.П. було проаналізовано вплив державно-громадського управління на розвиток закладів фахової передвищої освіти, а саме визначення соціальних, технологічних, економічних та політичних факторів.

Проведення відповідної роботи дозволило зробити висновок про актуальність даного дослідження та доцільність упровадження його результатів у систему закладів вищої освіти.

Проведене дослідження має наукову новизну і практичну значущість для подальшого професійного та особистісного розвитку керівників освітніх установ, підвищення рівня професійної компетентності педагогів та майбутніх менеджерів освіти до виконання управлінської діяльності, розвитку механізмів державно-громадського управління фаховою передвищою освітою.

Ректор

О.О. Нестуля

Дзевєріна

Додаток 5

20.10.20 № 296

На _____ від _____

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Беляєвої Олени Павлівни на тему:

«Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою»
(спеціальність 25.00.02 – Механізми державного управління)

Протягом 2019-2020 років апробувались матеріали дисертаційного дослідження Беляєвої О.П. на базі Коледжу економіки і права Вінницького кооперативного інституту. Апробація результатів наукового дослідження здійснювалась шляхом проведення соціологічного дослідження на тему: «Державно-громадське управління у закладах освіти України», спрямованого на визначення ролі, впливу та взаємодії держави та громади в управлінні фаховою передвищою освітою.

У результаті проведеного дослідження Беляєвої О.П. було проаналізовано вплив державно-громадського управління на розвиток закладів фахової передвищої освіти, а саме визначення соціальних, технологічних, економічних та політичних факторів.

Результати дослідження мають як наукову новизну, так і практичну значущість для подальшого розвитку механізмів державно-громадського управління фаховою передвищою освітою.

В.о. директора коледжу

Г.О. Мазур

Додаток 6

УКРКООПСІЛКА
СУМСЬКА ОБЛАСНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
СУМСЬКИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

40022 м.Суми, вул. Троїцька, 37, тел.: (0542) 22-36-60 факс: (0542) 25-10-09 E-mail: sktex@ukr.net

Від 10.09.2020 р. № 157

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Беляєвої Олени Павлівни на тему:

«Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою
освітою»

(спеціальність 25.00.02 – Механізми державного управління)

Відповідно до наказу від 08.09.2020 № 88 на базі Сумського коледжу економіки і торгівлі в 2020 році було проведено апробацію результатів дисертаційного дослідження Беляєвої О.П. з теми «Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою».

Апробація результатів наукового дослідження здійснювалось шляхом реалізації розробленого Беляєвою О.П. спецкурсу «Підготовка менеджерів освіти», спрямованого на підвищення рівня компетенції керівного складу закладів фахової передвищої освіти та удосконалення механізмів державно-громадського управління.

Наукові та практичні матеріали з даної проблеми систематизовані, узагальнені та надають необхідно теоретичну та практичну значущість, яка засвідчує свою ефективність у процесі підвищення кваліфікації посадових осіб. Дисертаційне дослідження має певну наукову новизну для подальшого професійного та особистісного розвитку керівників, голів циклових комісій закладів фахової передвищої освіти.

Проведення відповідної роботи дозволило зробити висновок про актуальність даного дослідження і доцільність його впровадження у систему перепідготовки та підвищення кваліфікації керівного складу у закладах фахової передвищої освіти.

Директор коледжу

Т.П.Гончаренко

Додаток 7

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
(УКРКООПСПІЛКА)

Житомирський кооперативний коледж бізнесу і права

вул. Київська, 82, м. Житомир, 10012
тел.: 0412434010 факс: 0412418825
zhitocol@ukr.net www.zkkbp.com.ua

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Беляєвої Олени Павлівни на тему:

«Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою»

(спеціальність 25.00.02 – Механізми державного управління)

Протягом 2019-2020 років на базі Житомирського кооперативного коледжу бізнесу і права було проведено впровадження результатів дисертаційного дослідження заступника директора з начально-виховної роботи Сумського коледжу економіки і торгівлі Беляєвої О.П. Використання матеріалів наукового дослідження Беляєвої О.П. з теми «Механізми державно-громадського управління фаховою передвищою освітою» здійснювалась шляхом проведення соціологічного дослідження «Державно-громадського управління у закладах освіти України», спрямованого на визначення ролі впливу та взаємодії держави та громади в управлінні фаховою передвищою освітою.

Науково-практичні матеріали з проблеми, систематизовані та узагальнені, надають необхідну практичну значущість.

У результаті проведеного дослідження Беляєвою О.П. було проаналізовано вплив державно-громадського управління на розвиток закладів фахової передвищої освіти, а саме визначення соціальних, технологічних, економічних та політичних факторів.

Проведення відповідної роботи дозволило зробити висновок про актуальність даного дослідження і упровадження його результатів у систему закладів вищої освіти.

Дослідження має наукову новизну і практичну значущість для подальшого підвищення рівня професійної компетентності педагогів та майбутніх менеджерів освіти до виконання управлінської діяльності, розвитку механізмів державно-громадського управління фаховою передвищою освітою.

Директор коледжу

О.С.Силантьєва

Статистичний опис результатів опитування

«Механізми управління закладом освіти»

(у % до всіх опитаних; в запитаннях, де припускалася можливість обрати декілька варіантів відповіді, загальна сума відповідей може перевищувати 100%)

Дослідження проведене у 2016-2017 роках в Вінницькій, Житомирській, Полтавській, Сумській областях.

I. ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ВАС ОСОБИСТО.

1. Ваша стать:

1. Жіноча – %()	2. Чоловіча – %()
------------------	--------------------

2. Ваш вік:

18-28 років	
29-37 років	
38-45 років	
46-55 років	
56 років і старше	

3. Освіта:

маю вчений ступінь	
вища	
незакінчена вища	
середня спеціальна	
середня	
неповна середня	

4. В якій області Ви мешкаєте:

5. Ваше основне заняття: (Позначте тільки один варіант)

керівник	
заступник керівника	
керівник структурного підрозділу	
заступник керівника структурного підрозділу	
педагогічний працівник	
посадова особа місцевого самоврядування	
науковець	

інше	
------	--

II. ДЕКІЛЬКА ПИТАНЬ ПРО РОБОТУ ВАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ), В ЯКІЙ ВИ ПРАЦЮЄТЕ

6. Яка кількість персоналу у Вашій організації? (Позначте тільки один варіант)

до 30 працівників	
від 30 до 60	
від 61 до 90	
від 91 і більше	
вагаюсь відповісти	

7. Який, на Вашу думку, у Вашій організації рівень кваліфікації працівників? (Позначте тільки один варіант):

низький	
середній	
високий	
вагаюсь відповісти	

8. За якими показниками, на Вашу думку, керівництво Вашої організації (структурного підрозділу) здебільшого оцінює виконання окремим працівником своїх функціональних обов'язків? (Позначте два можливі варіанти):

використання новітніх наукових досягнень у сфері своєї діяльності	
грамотне використання існуючої правової бази	
застосування інноваційних підходів в ході виконання своїх обов'язків	
максимальне дотримання вказівок керівника	
добросовісне виконання своїх функціональних обов'язків	
оперативність виконання завдань	
рівень володіння необхідними для посади теоретичними знаннями	
рівень володіння практичними вміннями і навичками	
все спирається лишена особисті симпатії та антипатії	
інше	
вагаюсь відповісти	

9. Якою мірою у Вашій організації (структурному підрозділі) відбувається мотивація персоналу у здобутті знань? (Позначте два можливі варіанти):

цілеспрямовано цим питанням у нашій організації не опікуються взагалі	
відбувається преміювання працівників за ініціативність, запровадження нових технологій	
здійснюється просування по службі	
плануються і організовуються заходи щодо поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі	
існує система морального стимулювання	
інше	
вагаюсь відповісти	

10. Які механізми підвищення якості освіти є найефективнішими для Вашого закладу?

Оновлення механізму фінансового забезпечення освітньої галузі	
Модернізація системи підготовки, перепідготовки та атестації керівників і педагогічних кадрів	
Участь в міжнародних заходах, спрямованих на оцінювання результативності та якості освітньої системи	
Запровадження оновленої системи контролю	
Підвищення усвідомлення громади про необхідність та бажання брати участь в управлінні закладом	

11. У чому, на Вашу думку, полягають основні перешкоди запровадження автономії навчального закладу?

Відсутність бажання в органів влади	
Відсутність необхідної нормативно-правової бази	
Відсутність у директорів бажання брати на себе повну відповідальність за управління та забезпечення закладу	
Корупція по всій вертикалі управління системою освіти	
Вагаюсь відповісти	

12–39. Чи впливають наступні характеристики працівників на їх кар'єрний зріст у Вашій організації? (Позначте тільки один варіант у кожному рядку)

з/п	Характеристика	Так	Скоріше так	Вагаюсь відповісти	Скоріше ні	Ні
12.	сумлінне виконання обов'язків					
13.	професіоналізм					
14.	амбіційність					
15.	ввічливість					
16.	вміння йти на компроміс					
17.	вміння мислити системно і аналітично					
18.	єрудованість					
19.	поінформованість					
20.	компетентність					
21.	комунікабельність					
22.	наявність вигідних зв'язків					
23.	організаторські здібності					
24.	порядність					
25.	працьовитість					

26.	приваблива зовнішність					
27.	пристосовництво					
28.	рішучість					
29.	володіння новими інформаційними технологіями					
30.	службова безкорисливість					
31.	політична нейтральність					
32.	дотримання норм службової етики					
33.	ініціативність					
34.	уміння враховувати інтереси населення					
35.	рівень освіти					
36.	дисциплінованість					
37.	дотримання корпоративних норм					
38.	вагаюсь відповісти					
39.	інше _____					

40 – 65. Які з перерахованих якостей працівника найбільш важливі для роботи на Вашій посаді? (Позначте тільки один варіант у кожному рядку):

з/п	Якості	Так	Скоріше так	Вагаюсь відповісти	Скоріше ні	Ні
40.	сумлінне виконання обов'язків					
41.	професіоналізм					
42.	амбіційність					
43.	ввічливість					
44.	вміння йти на компроміс					
45.	вміння мислити системно і аналітично					
46.	ерудованість					
47.	поінформованість					
48.	компетентність					
49.	комунікабельність					

50.	наявність вигідних зв'язків					
51.	організаторські здібності					
52.	порядність					
53.	працьовитість					
54.	приваблива зовнішність					
55.	пристосовництво					
56.	рішучість					
57.	володіння новими ІТ					
58.	службова безкорисливість					
59.	політична нейтральність					
60.	дотримання норм службової етики					
61.	ініціативність					
62.	уміння враховувати інтереси населення					
63.	рівень освіти					
64.	вагаюсь відповісти					
65.	інше _____					

66–81. Яка частина робочого часу (у%) витрачається у Вас в середньому на виконання наступних видів робіт? (Позначте тільки один варіант у кожному рядку):

з/п	Види робіт	Робочий час (у%)
66.	ведення документації	
67.	взаємодія з іншими організаціями	
68.	взаємодія з іншими працівниками усередині організації	
69.	використання засобів зв'язку (телефон, факс)	
70.	використання комп'ютерної техніки	
71.	збір і аналіз інформації	
72.	самоосвіта	
73.	пошук нової для Вас інформації	
74.	організація і проведення масових заходів	
75.	перевірка, контроль роботи працівників	

76.	інструктування працівників організації	
77.	планування і організація роботи	
78.	прийом відвідувачів	
79.	участь у нарадах і зборах	
80.	вагаюсь відповісти	
81.	інше _____	

82 – 97. Як Ви вважаєте, скільки Вам потрібно витратити часу (у%) на виконання наступних видів робіт для ефективного виконання своїх обов'язків, забезпечення ефективної роботи Вашого закладу? (Позначте тільки один варіант у кожному рядку):

з/п	Види робіт	Робочий час (у%)
82.	ведення документації	
83.	взаємодія з іншими організаціями	
84.	взаємодія з іншими працівниками усередині закладу	
85.	використання засобів зв'язку (телефон, факс)	
86.	використання комп'ютерної техніки	
87.	збір і аналіз інформації	
88.	самоосвіта	
89.	пошук нової для Вас інформації	
90.	організація і проведення масових заходів	
91.	перевірка, контроль роботи	
92.	взаємодія з учасниками освітнього процесу	
93.	планування і організація роботи	
94.	прийом громадян	
95.	участь у нарадах і зборах	
96.	вагаюсь відповісти	
97.	інше _____	

ІІІ. ДЕКІЛЬКА ПИТАНЬ ПРО ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВАШІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

98. Чи має Ваш заклад досвід використання технологій дистанційного

навчання в освітньому процесі:

ні	
так, застосовували ці технології під час попередніх карантинів	
так, застосовували для роботи з учнями, які не відвідували заклад з поважних причин	
вперше зіткнулися з подібним викликом	
Інше:	

99. Як Ви оцінюєте рівень технічного забезпечення у Вашій організації?

(Позначте тільки один варіант)

Технічне забезпечення дозволяє ефективно вирішувати поставлені задачі	
технічне забезпечення дозволяє організації виконувати свої функції	
Технічне забезпечення не завжди відповідає задачам, які ми вирішуємо	
інше	
вагаюсь відповісти	

100. Наскільки Ваша організація (структурний підрозділ) укомплектована комп'ютерами та програмним забезпеченням електронного обігу? (Позначте тільки один варіант)

комп'ютерів немає зовсім	
є комп'ютери, але немає програмного забезпечення	
є комп'ютери, є програмне забезпечення, але воно поки що не використовується	
активно використовується електронний документообіг для внутрішніх потреб організації (локальна сітка)	
активно використовується Інтернет для отримання інформації та інформаційного забезпечення підпорядкованих структур та населення	
вагаюсь відповісти	
інше	

101. Наскільки Ваша організація укомплектована нормативно-правовою, науково-методичною літературою та іншими друкованими виданнями? (Позначте тільки один варіант):

погано	
добре	
вагаюсь відповісти	

102. Якою мірою у вашій організації займаються інформаційним забезпеченням та навчанням персоналу? (Позначте тільки один варіант):

підтримується зв'язок із закладами, які забезпечують підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації	
систематично проводиться аналіз потреб працівників у навчанні	

надається інформаційна підтримка у сфері самоосвіти і саморозвитку	
вагаюсь відповісти	
інше	

103. Що, на Ваш погляд, необхідно зробити для модернізації системи інформаційного забезпечення? *(Позначте тільки один варіант):*

глибше знайомити персонал з сучасними інформаційними технологіями	
покращити забезпечення організації комп'ютерною технікою	
інше	
вагаюсь відповісти	

104. Якою мірою Ви ознайомлені із зарубіжним досвідом управління навчальним закладом?

знайомий(а) добре	
знайомий(а) у загальних рисах	
зовсім не знайомий(а)	
вагаюсь відповісти	
інше	

105. Якою мірою застосовується, на Ваш погляд, зарубіжний досвід управління навчальним закладом в Україні? *(Позначте тільки один варіант)*

значною мірою	
в чомусь застосовується, в чомусь ні	
в незначній мірі	
зовсім не застосовується	
вагаюсь відповісти	
інше	

IV. ДЕКІЛЬКА ПИТАНЬ ПРО ІНФОРМОВАНІСТЬ І КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ВАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

106. Як Ви оцінюєте рівень інформованості та компетентності працівників Вашої організації? *(Позначте тільки один варіант):*

інформаційне забезпечення усіх без винятку служб дозволяє ефективно вирішувати поставлені задачі	
компетентність більшості працівників дозволяє організації виконувати свої функції	
компетентність працівників не завжди відповідає задачам, які ми вирішуємо	

інше	
вагаюсь відповісти	

107. Як Ви особисто оцінюєте свою та компетентність? *(Позначте тільки один варіант):*

як повністю відповідну до посади, яку я займаю	
як цілком достатню до посади, яку я займаю	
як вимагаючу істотного розвитку	
мій професіоналізм не гірший у порівнянні з іншими	
інше	
вагаюсь відповісти	

108. Чи займаєтесь Ви самоосвітою? *(Позначте тільки один варіант):*

так, постійно	
так, за необхідністю.	
на жаль, не вистачає часу на самоосвіту	
особливої необхідності в цьому немає.	
на жаль, дуже стомлююсь на роботі і вільний час присвячую домашнім справам	
інше	
вагаюсь відповісти	

109. Чи необхідна для Вас додаткова професійна інформація по роду виконуваної роботи? *(Позначте тільки один варіант)*

вельми необхідна	
в деякій мірі необхідна	
не потрібна	
вагаюсь відповісти	

110. Якого роду інформації Вам бракує для виконуваної роботи? *(Позначте не більше двох варіантів):*

фінансово-економічної	
нормативно-правової	
соціально-політичної	
по діловодству	
по електронному документообігу	
про комп'ютерні технології	
про діяльність органів влади інших рівнів	
про форми і методи співпраці з громадою	
не бракує ніякої	
вагаюсь відповісти	

111. Які цифрові сервіси використовуються у Вашому закладі освіти для

проведення дистанційного навчання (можливо обрати один або декілька варіантів відповідей)?

Google Classroom	
Zoom	
Skype	
Viber	
Електронна пошта	
Сайт закладу освіти	
YouTube	
Classdojo	
Ciasstime	
Сервіси Офіс-365	
Hangouts	
Телеканали	
Освіторія	
інше	
вагаюсь відповісти	

112. Які чинники, на Ваш погляд, сприяють підвищенню ерудованості працівників та бажанню бути поінформованим ? (Позначте не більше двох варіантів):

освіта	
досвід роботи	
курси підвищення кваліфікації	
традиції служби	
матеріальне стимулювання	
моральне стимулювання	
система просування по службових сходах	
зміцнення дисципліни в установі	
загроза скорочення штатів	
стиль керівництва	
жорсткий відбір на відповідну посаду	
ні	
вагаюсь відповісти	

113. Які чинники, на Ваш погляд, перешкоджають бажанню працівників бути ерудованим та поінформованим ? (Позначте не більше двох варіантів):

часті реорганізації	
плинність кадрів	
оплата праці	
корупція	

недосконалість кар'єрного просування	
суб'єктивізм у оцінюванні персоналу	
труднощі в отриманні додаткової або спеціальної освіти	
відсутність доплат за рівень освіти	
труднощі в підвищенні кваліфікації	
нерозвиненість адміністративної культури	
ні	
вагаюсь відповісти	

114. Чи залучаються до підвищення кваліфікації співробітників вашої організації зовнішні фахівці? (Позначте тільки один варіант)

ніколи	
епізодично	
систематично	
вагаюсь відповісти	